

**FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY PALACKÉHO
V OLOMOUCI**

KATEDRA SLAVISTIKY

**PROBLEMATIKA PŘEKLADU
PRŮVODCE ARCIBISKUPSKÝM
ZÁMKEM A ZAHRADAMI
V KROMĚŘÍŽI**

**PROBLEMATIC ASPECTS OF
TRANSLATING A GUIDEBOOK
TO ARCHBISHOP'S CHATEAU
AND GARDENS IN KROMĚŘÍŽ**

VYPRACOVALA: Katarzyna Wiktorja Myšáková Szwed

VEDOUCÍ PRÁCE: Mgr. Jan Jeništa, Ph.D.

2019

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a uvedla všechny použité prameny.

V Olomouci, 14. 4. 2019

podpis

Děkuji Mgr. Janu Jenišтови, Ph.D. za všechny rady a připomínky, které mi poskytl nejen při psaní této práce, ale i během překladových seminářů.

Děkuji také všem ostatním členům sekce polonistiky, zvláště pak doc. PhDr. Ivaně Dobrotové, Ph.D. a dr Michału Hanczakowskiemu, za jejich vstřícnost a všechny zajímavé podněty.

Dále děkuji Renátě Klvačové, která mě několik let pobízela k znovuzahájení vysokoškolského studia a mému manželovi Miroslavu Myšákovi za trpělivost a podporu.

podpis

Obsah

ÚVOD.....	5
STRUKTURA PRÁCE	6
1. PRŮVODCE ARCIBISKUPSKÝM ZÁMKEM A ZAHRADAMI V ZRCADLE ŽÁNROVÝCH KONVENCÍ8	
STRUKTURA A OBSAH PRŮVODCE ARCIBISKUPSKÝM ZÁMKEM A ZAHRADAMI V KROMĚŘÍŽI ...9	
PRŮVODCE JAKO KNIŽNÍ ŽÁNŘ	11
TERITORIÁLNÍ A TEMATICKÉ ČLENĚNÍ PRŮVODCŮ	15
2. PRŮVODCE ARCIBISKUPSKÝM ZÁMKEM A ZAHRADAMI JAKO ODBORNÝ TEXT	18
3. PŘEKLADATELSKÉ KOMPETENCE.....	21
4. PARALELNÍ TEXTY	25
5. KROMĚŘÍŽ V POLSKOJAZYČNÝCH TEXTECH	33
6. ANGLICKÝ A NĚMECKÝ PŘEKLAD PRŮVODCE ARCIBISKUPSKÝM ZÁMKEM A ZAHRADAMI ..37	
7. VYBRANÉ PŘEKLADATELSKÉ PROBLÉMY – ANALÝZA A NÁVRHY ŘEŠENÍ.....	39
ARCIBISKUPSKÝ ZÁMEK A ZAHRADY V KROMĚŘÍŽI	39
VLASTNÍ JMÉNA	43
TERMÍNY	61
CITÁTY	62
8. GLOSÁŘ.....	63
STRUKTURA GLOSÁŘE	63
ZÁVĚR.....	68
RESUMÉ V POLŠTINĚ (STRESZCZENIE W JĘZYKU POLSKIM)	69
BIBLIOGRAFIE.....	71

ÚVOD

V posledních letech lze (nejen) v České republice zaznamenat zvýšenou produkci odborných textů,¹ kterou následuje rostoucí poptávka po překladech. Ve velké míře se na tom podílejí dotační programy EU a jiných zahraničních zdrojů, např. tzv. norských fondů, které na jedné straně podporují nejrůznější oblasti jako turismus, kulturní dědictví, vědu a výzkum, tedy přispívají k vydavatelské činnosti podporovaných institucí, a na straně druhé samy o sobě generují velké množství textů, které musí být přeloženy do jednoho či více jazyků. Když k tomu připočteme, že překladatelé mají dnes k dispozici nejrůznější nástroje ulehčující práci,² zdálo by se, že nastala zlatá éra odborného překladu, a to jak z hlediska práce překladatele, tak kvality výsledných překladů. Bohužel opak je pravdou. Autoři odevzdávají velmi často své texty na poslední chvíli a překladatelé, jako jedny z posledních článků výrobního řetězce, jsou vystaveni časové tísní. Prostor pro tolik translatology zdůrazňovanou přípravnou fázi – ať už stanovení typologie výchozího textu,³ určení předpokládané funkce a čtenáře cílového textu,⁴ analýzu žánrové příslušnosti textu⁵ či odbornou přípravu včetně terminologického výzkumu a seznámení se s paralelními texty⁶ – je většinou velmi omezený a translatologické problémy se řeší ad hoc.

Univerzitní půda se naopak jeví pro tyto činnosti ideálním místem, proto jsem vypracování diplomové práce pojala částečně jako potencionální přípravnou fázi pro překlad publikace *Arcibiskupský zámek a zahrady v Kroměříži. Průvodce* do polštiny. Potencionální proto, že se v nejbližší době polský překlad neplánuje. Přesto věřím, že může být přínosná v mé překladatelské praxi. Téma jsem si nevybrala náhodně. V rámci několikaleté spolupráce se správou Arcibiskupského zámku a zahrad v Kroměříži

¹ Pod pojmem odborné texty zde rozumím texty odborného funkčního stylu. Podrobněji k otázce odborného textu viz kapitola 2.

² Jedná se především o tzv. CAT tools, tj. překladatelské softwary, které v sobě obsahují další nástroje jako jsou např. překladová paměť nebo terminologická databáze. Neocenitelným pomocníkem v práci překladatele, bez kterého už si překladatelskou práci nelze představit, je samozřejmě také internet.

³ Srov. HRDLIČKA, M. – VILÍMEK, V. O vývoji uvažování o odborném překladu na Slovensku a v Čechách: Antologie teorie odborného překladu. In *Odborný překlad 3*. Bratislava 2008, s. 83–90.

⁴ Srov. FIŠER, Z. *Překlad jako kreativní proces. Teorie a praxe funkcionalistického překládání*. Brno 2009.

⁵ Srov. BROM, P. Analiza hybrydowych tekstów Unii Europejskiej – wybrane zagadnienia metodologiczne. In *Przekłady Literatur Słowiańskich*. č. 5 (1), 2014, s. 347–348 nebo NORD, CH. *Textanalyse und Übersetzen: theoretische Grundlagen, Methode und didaktische Anwendung einer übersetzungsrelevanten Text-analyse*. Heidelberg 1988, uvádím podle: FIŠER, Z. op. cit.

⁶ Srov. KOZŁOWSKA, Z. *O przekładzie tekstu naukowego (na materiale tekstów językoznawczych)*. Warszawa 2007.

a Muzeem umění Olomouc jsem překládala různé texty věnované zámku, zahradám a zámeckým sbírkám – mj. vybrané texty tzv. internetové prezentace, materiály k festivalu barokní kultury Hortus Magicus, texty k prohlídkovým okruhům nebo články věnované prvotiskům uloženým v zámecké knihovně.⁷ Ve všech těchto textech, bez ohledu na to, zda se jednalo o texty propagační, informační nebo vědecké, jsem opakovaně narážela na tytéž překladatelské problémy. Vzhledem k tomu, že je průvodce Arcibiskupským zámkem a zahradami základním kompendiem informací o nejvýznamnějším kroměřížském památkovém komplexu, zvolila jsem si jej jako zdrojový textový materiál pro analýzu překladatelských problémů. Dílo je společným počinem Muzea umění Olomouc a Národního památkového ústavu, územního pracoviště Kroměříž. Autory textů jsou pracovníci těchto i dalších spolupracujících institucí, jako např. Univerzita Palackého a Česká numismatická společnost. První české vydání vyšlo v roce 2011, aktualizovaný dotisk v roce 2018.⁸ Ve své diplomové práci vycházím z nejnovějšího vydání. Kvůli úspoře místa a lepší manipulaci v textu používám v této práci (také v jejím názvu) apelativní pojmenování: průvodce Arcibiskupským zámkem a zahradami; případně kroměřížský průvodce nebo zkrácený název *Průvodce* zapsaný kurzivou.

STRUKTURA PRÁCE

Diplomová práce je rozdělena do osmi na sebe navazujících kapitol. Na začátku každé kapitoly jsou stručně nastíněna teoretická východiska a představena vybraná literatura – s ohledem na zvolené téma převažuje literatura polská a česká. První kapitola je věnována průvodci jako žánru. Nabízí detailnější pohled na předmětnou publikaci v zrcadle žánrových konvencí stanovených na základě slovníkových definic a odborné literatury. Druhá kapitola vymezuje pojem odborný text a snaží se dokázat, že kroměřížský průvodce lze za takový text považovat. Překlad odborných textů má svá specifika, která se promítají do požadavků kladených na překladatele. Plnění těchto nároků je podmíněno znalostmi a dovednostmi – jimi se zabývá třetí kapitola věnovaná překladatelským kompetencím. Čtvrtá kapitola pojednává o úloze paralelních textů v překladu a prezentuje vybrané polské

⁷ Srov. ADAMUSOVÁ, J. – BERNÁTOVÁ, Z. – RICHTEROVÁ, A. – MYŠÁK, M. Zbiory inkunabułów w Bibliotece Pałacowej w Kromieryżu. In *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne*, 2018, č. 110, s. 9–22.

⁸ ZATLOUKAL, O. (red.) *Arcibiskupský zámek a zahrady v Kroměříži. Průvodce*. Kroměříž 2011. – ZATLOUKAL, O. – MACHÁČKOVÁ, J. (red.) *Arcibiskupský zámek a zahrady v Kroměříži. Průvodce*. Kroměříž 2018.

texty, které lze považovat za paralelní ke kroměřížskému průvodci. Pátá kapitola sleduje polskojazyčné texty, které nějakým způsobem reflektují Kroměříž a mohou být zdrojem tzv. přirozených ekvivalentů. Šestá kapitola je věnována anglickému a německému překladu *Průvodce* se zřetelem na překladatelské problémy. Sedmá kapitola prezentuje vybrané problematické aspekty překladu předmětné publikace do polštiny. Pozornost je směřována především k vlastním jménům a termínům. Část věnovanou překladové onomastice uzavírá tabulka s vybranými příklady z *Průvodce* a jejich polskými ekvivalenty. Poslední kapitolu tvoří terminologický česko-polský glosář.

1. PRŮVODCE ARCIBISKUPSKÝM ZÁMKEM A ZAHRADAMI V ZRCADLE ŽÁNROVÝCH KONVENCÍ

V odborné translatické literatuře je často zdůrazňováno, že v překladatelské praxi je žádoucí rozpoznat již v počáteční fázi překladového procesu (tj. ještě před zahájením samotné translace) charakteristické rysy textu a určit jeho žánr. Například P. Brom tvrdí, že „każda wypowiedź jest przekazywana w jakimś gatunku, kwestia przynależności gatunkowej staje się zatem niezwykle istotna w badaniach przekładowych. Jeśli bowiem będziemy postrzegać cechy gatunkowe jako pewnego rodzaju zestaw cech typowych dla danego rodzaju tekstu, to musimy przyjąć, że cechy te powinny być w równym stopniu czytelne zarówno dla odbiorcy oryginału, jak i odbiorcy przekładu.“⁹ V případě publikací, které svým titulem odkazují na žánrovou příslušnost (což je případ průvodce Arcibiskupským zámekem a zahradami v Kroměříži) lze provedení alespoň základní genologické analýzy pokládat za nutnost, nikoliv doporučení. Může se totiž stát, že „explicitně naznačená žánrová charakteristika díla je v rozporu s obsahem textu, nebo je spojena s kulturními konotacemi cizího prostředí.“¹⁰

Žánr jako takový je abstraktním modelem sloužícím k identifikaci a diferenciaci textů. Modelový vzorec žánru, tj. text obsahující pouze nejdůležitější a nejtypičtější vlastnosti žánru, je teoretickým konstruktem, který slouží jako zrcadlo pro konkrétní realizace. Otázka povahy žánru, žánrových vlastností a žánrové příslušnosti textů je natolik složitá, že je dnes předmětem zájmu samostatné vědní disciplíny zvané genologie. Lze však předpokládat, že většina lidí v našem civilizačním okruhu má o žánrech alespoň základní povědomí. Kategorizace na žánry je totiž běžnou a důležitou součástí produkce, distribuce a recepce výtvorů lidské činnosti, protože pomáhá vnést řád do široké škály textů a významů cirkulujících v rámci naší kultury.¹¹

V souvislosti s problematikou translace průvodce Arcibiskupským zámekem a zahradami v Kroměříži vzniká několik otázek. Jak vnímá žánr průvodce polská odborná literatura? Je tento žánr v polské kultuře tolerantní vůči různým modifikacím? Ale především – co od literatury tohoto typu očekává polský čtenář a splňuje průvodce Arcibiskupským zámekem a zahradami tato očekávání?

⁹ BROM, P. op. cit., 347–348.

¹⁰ FIŠER, Z. op. cit., s. 120.

¹¹ FISKE, J. *Television Culture*. New York 1987, s. 108.

STRUKTURA A OBSAH PRŮVODCE ARCIBISKUPSKÝM ZÁMKEM A ZAHRADAMI V KROMĚŘÍŽI

Na webových stránkách Národního centra zahradní kultury¹² v sekci odborné publikace se nachází následující anotace k průvodci Arcibiskupským zámekem a zahradami: „Brožovanou publikaci, která populární formou přibližuje historii památky UNESCO i světoznámé arcibiskupské sbírky, vydali společnými silami odborníci z kroměřížského Národního památkového ústavu a Muzea umění Olomouc. Na pozadí historického a kulturního vývoje olomoucké arcidiecéze seznamuje s dějinami Arcibiskupského zámku a zahrad a neopomíjí ani budovu Arcibiskupské mincovny, poslední dochované mincovny na Moravě. Nosný pilíř knihy pak tvoří představení zámecké obrazárny a rozsáhlých zámeckých sbírek. (...) Publikace postupně zasvěcuje čtenáře do dějin a mimořádných uměleckých hodnot jednotlivých částí arcibiskupského souboru a respektuje přitom přehledné oborové členění.“¹³

Publikace má 224 stran a obsahuje relativně velké množství souvislého textu s bohatou obrazovou přílohou (fotografie, rytiny, mapy, plány, veduty, kresby, obrazy, hudebniny), několik orientačních plánů na konci a kontaktní údaje s otevíracími hodinami na zadní klopě. Kniha je uspořádaná do více než 20 kapitol, které svými názvy zřetelně napovídají, jakého tématu či místa se týkají. Jednotlivé kapitoly a podkapitoly jsou konstruovány jako relativně samostatné celky a lze je číst v libovolném pořadí.

Přehledný seznam všech kapitol a dalších prvků knihy podává obsah na straně 5. Jako první položku zaznamenává úvodní slovo (dnes již emeritního) ředitele Muzea umění Olomouc P. Zatloukala. Tomu však předchází v obsahu nezohledněná předmluva olomouckého arcibiskupa J. Graubnera. Nutno podotknout, že úvodní texty tohoto typu se v tradičních bedekrech nevyskytují, nicméně se lze s nimi setkat např. v průvodcích po památkách.¹⁴ Úvodní texty následují tři kapitoly věnované dějinám: *Historický a kulturní*

¹² Národní centrum zahradní kultury (NCZK) je multioborové centrum úzce spjaté s kroměřížskými zahradami, jehož úkolem mj. je obnova a následná péče o historické zahrady a parky v České republice a zvyšování povědomí o zahradní kultuře. Více viz NCZK. Projekt NCZK. *Národní památkový ústav. Územní odborné pracoviště v Kroměříži* [online]. Národní památkový ústav, ©2014. [Cit. 22.3.2019]. Dostupné z: <http://www.nczk.cz/projekt-nczk.html>

¹³ NCZK. Odborné publikace. *Národní památkový ústav. Územní odborné pracoviště v Kroměříži* [online]. Národní památkový ústav, ©2014. [Cit. 22.3.2019]. Dostupné z: <http://www.nczk.cz/odborne-publikace.html>

¹⁴ Např. v publikaci *Kościół Trójcy Świętej w Żórawinie. Przewodnik* se nacházejí hned tři předmluvy: přednosty okresního úřadu, starosty a faráře. Srov. OSZCZANOWSKI, P. *Kościół Trójcy Świętej w Żórawinie. Przewodnik*. Wrocław 2012, s. 3–5.

vývoj olomoucké arcidiecéze, *Dějiny Arcibiskupského zámku v Kroměříži a Stavební úřad Arcibiskupství olomouckého*, dále kapitoly pod společnou hlavičkou *Průvodce zámkem: Exteriér, Sklepy a suterén, Přízemí, První patro, Druhé patro*.¹⁵ Následující kapitola s názvem *Obrazárna* je rozdělená do několika částí podle jednotlivých sálů, nechybí ani prezentace vybraných obrazů. Dále se pod hlavičkou *Sbírky* nacházejí kapitoly věnované zámeckým uměleckým kolekcím: nejdříve obecný přehled (*Umělecké sbírky Arcibiskupského zámku v Kroměříži*) a pak kapitoly pojednávající o jednotlivých sbírkách: *Obrazová sbírka, Sbírka kresby, Sbírka grafiky, Zámecká knihovna, Hudební archiv, Numismatická sbírka, Mobiliární fondy, Archiv Arcibiskupství olomouckého*. Poslední tři kapitoly menšího rozsahu jsou: *Průvodce Arcibiskupskou mincovnou, Průvodce Podzámeckou zahradou a Průvodce Květnou zahradou*, přičemž obě kapitoly věnované zahradám jsou rozděleny na část historickou a popis jednotlivých objektů. V publikaci nechybí ani *Výběr z literatury, Jmenný rejstřík a Orientační plány*, které se nacházejí na jejím konci. Orientaci v knize usnadňují barevné záložky na okrajích stran.

Již při prvním zběžném kontaktu s knihou je patrné, že se nejedná o typický turistický průvodce. Pohled na seznam kapitol v obsahu potvrzuje slova z výše citované anotace, že kniha přináší ucelený pohled na soubor nejvýznamnějších kroměřížských památek, nikoliv výběr v podobě např. prohlídkových okruhů. Největší pozornost je přirozeně věnována zámku a zdá se, že autoři neopomenuli žádné jeho zákoutí – kromě míst přístupných veřejnosti jsou popsány reprezentační prostory v rámci prohlídkových tras zatím nepřístupné (*Zimní byt arcibiskupa*) a také provozní místnosti (*Kanceláře Národního památkového ústavu, Kanceláře Arcidiecézního muzea Kroměříž*). Ačkoliv běžnou součástí průvodců jsou kapitoly věnované historii, většinou se jedná o stručné přiblížení nejdůležitějších a nejzajímavějších informací. V průvodci Arcibiskupským zámkem a zahradami však najdeme i úzce specializované kapitoly, které bychom čekali spíše v monografických pracích (*Historický a kulturní vývoj olomoucké arcidiecéze a Stavební úřad Arcibiskupství olomouckého*). Nelze si také nevšimnout stránek s reprodukcemi uměleckých děl, které jsou součástí zámeckých sbírek. Snímky jsou zde doprovázeny stručným umělecko-historickým popisem, který připomíná spíše sbírkové

¹⁵ Jednotlivé kapitoly jsou pak různě členěny většinou podle místností nebo objektů, např. kapitola *První patro* obsahuje mj. tyto podkapitoly: *Předsíň loveckého sálu, Lovecký sál, Růžový salónek, Zimní byt arcibiskupa, Privátní kaple, Carský salon, Poradní sál, Trůnní sál, Malá jídelna* atd.

katalogy než průvodce. Například v případě obrazů tu najdeme jméno autora včetně životopisných údajů, dataci díla, techniku, velikost, a dokonce inventární číslo.

PRŮVODCE JAKO KNIŽNÍ ŽÁNŘ

Slovo *průvodce* se vyznačuje bohatou polysémií, a to jak v polštině, tak v češtině. Může mj. označovat člověka, který „provádí někoho při prohlídce něčeho“ a také publikaci „informující o pozoruhodnostech města, kraje, o výstavě“ nebo „základní odbornou příručku.“¹⁶ Podobné významy slova *przewodnik* (čes. *průvodce*) rozlišují také polské slovníky. Definice vztahující se k průvodci ve smyslu knižní publikace jsou následující: „książka podająca różne informacje o jakichś miejscach lub zabytkach oraz zawierająca wskazówki dla osób podróżujących lub zwiedzających coś,“¹⁷ „książka podająca wiadomości z historii, geografii danego regionu, zawierająca mapy, plany, podająca praktyczne wskazówki dotyczące podróżowania, noclegów itp.,“¹⁸ „książka zawierająca praktyczne wiadomości, instrukcje dotyczące jakiejś dziedziny, takže książka krajoznawcza zapoznająca turystę z wybranym regionem kraju, miasta.“¹⁹ Za povšimnutí zde stojí dvě věci: zaprvé, všechny tři polské definice zdůrazňují praktickou stránku průvodců, zadruhé, poslední definice zmiňuje jako možnou podobu průvodce i tzv. vlastivědnou knihu (pol. *książka krajoznawcza*).

Následující tabulka představuje hlavní rysy průvodců podle polských definic a míru jejich naplnění v průvodci Arcibiskupským zámekem a zahradami v Kroměříži.

Typické rysy průvodců podle definic	Naplnění v průvodci Arcibiskupským zámekem a zahradami
Informace o místech a památkách	Ano – jedná se o stěžejní náplň <i>Průvodce</i> .

¹⁶ Průvodce. *Slovník spisovného jazyka českého* [online]. Ústav pro jazyk český, v. v. i, ©2011. [Cit. 22.3.2019]. Dostupné z:

<https://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?hledaj=Hledat&heslo=pr%C5%AFvodce&sti=EMPTY&where=hesla&hsustr=no>

¹⁷ Przewodnik. *Wielki słownik języka polskiego* [online]. Instytut Języka Polskiego PAN. Datum poslední modifikace: 22.12.2010. [Cit. 22.3.2019]. Dostupné z:

http://www.wsjp.pl/index.php?id_hasla=5120&id_znaczenia=4771786&l=21&ind=0

¹⁸ DUBISZ, S. (ed.) *Uniwersalny słownik języka polskiego*. Tom 3, P–Ś, Warszawa 2003, s. 758.

¹⁹ SOBOL, E. (ed.) *Nowy słownik języka polskiego*, Warszawa 2002, s. 791.

Informace o historii	Ano – <i>Průvodce</i> obsahuje několik kapitol věnovaných historii (<i>Historický a kulturní vývoj olomoucké arcidiecéze, Dějiny Arcibiskupského zámku v Kroměříži. Stavební úřad Arcibiskupství olomouckého, Dějiny Podzámecké zahrady a Dějiny Květné zahrady</i>).
Zeměpisné informace	Ne.
Mapy, plánky	Ano – několik orientačních plánů na konci.
Praktické informace: Cesta Ubytování Jiné	Ne. Ne. Ano, ve velmi omezené míře – kontaktní údaje spolu s otvíracími hodinami na zadní klopě.

Průvodce jako jeden z žánrů neumělecké literatury je předmětem zájmu řady badatelů – filologů, historiků, historiků umění, odborníků z oblasti cestovního ruchu. Přestože ho zkoumají v mnoha různých perspektivách, vždy si pokládají tutéž otázku – co rozhoduje o tom, že daná publikace je nebo není průvodcem?

J. Merski a J. P. Piotrowski ve své monografické práci *Drogi ewolucji drukowanych przewodników turystycznych po Polsce* se zabývají především průvodci turistickými, jež řadí k tzv. turisticko-vlastivědné literatuře (pol. *literatura turystyczno-krajoznawcza*). Zásadní rozdíl mezi publikacemi turistickými a vlastivědnými spatřují v podílu věcných (poznávacích) a praktických informací: „W publikacjach określanych jako »turystyczne« przeważają informacje użytkowe (adresy, telefony, ceny). W niektórych publikacjach określanych jako »krajoznawcze« (monografie) informacje użytkowe zredukowane są do minimum lub nawet nie występują.”²⁰ Podle nich má průvodce-kniha jakožto náhrada průvodce-člověka subjektivní povahu a tím se odlišuje od jiných vlastivědných publikací, kterými mohou být např. monografie a tzv. *informatory*.²¹ Ty poslední si zaslouží zvláštní pozornost z jednoho prostého důvodu – tento druh vlastivědné literatury totiž čeština nezná. V polském prostředí se naopak s *informatory* běžně setkáváme, oproti turistickým průvodcům jim však nebyla věnována téměř žádná pozornost. Podle WSJP je *informator*

²⁰ MERSKI, J. – PIOTROWSKI, J. P. *Drogi ewolucji drukowanych przewodników turystycznych po Polsce*. Warszawa 2010, s. 15.

²¹ MERSKI, J. – PIOTROWSKI, J. P. op. cit., s. 18.

„publikacja, w której zawarte są wiadomości na określony temat,“²² a tyto informace by měly být na rozdíl od turistických průvodců objektivní. Dalším rysem odlišujícím průvodce od *informatorů*, je „układ trasowy“ (čes. *uspořádání podle tras/okruhů*).²³ Bližší představu o tom, co může obsahovat jeden z druhů *informatorů*, tzv. *informator muzealny*, si lze udělat na základě anotace k publikaci s názvem *Muzeum Regionalne w Pilźnie. Informator*. vydané Regionálním muzeem v polském Pilznu: „informator muzealny – historia muzeum, charakterystyka zasobu muzealnego, ekspozycji stałych, perspektywy rozwoju instytucji.“²⁴ Na tomto místě je nutné si položit otázku, jak bychom do češtiny přeložili název této publikace. Odpověď na ni může být totiž vodítkem, jak postupovat opačným směrem, tj. při překladu z češtiny do polštiny. Český název by mohl znít *Regionální muzeum v Pilznu. Průvodce*. Pokud tedy lze v češtině použít pojmenování průvodce nejen pro polský *przewodnik*, ale i *informator*, české slovo průvodce může být přeloženo do polštiny také dvěma způsoby – jako *przewodnik* nebo *informator*.

V první kapitole své monografie představili Merski a Piotrowski několik definic průvodců od různých polských badatelů. Přes drobné rozdíly v klasifikaci a používaném názvosloví jsou názory autorů na podstatu průvodce jednotné a pro vymezení průvodců jsou používána jasně stanovená kritéria, jimž kroměřížský průvodce v naprosté většině nevyhovuje. Není v něm zachována „partytura struktur czynnościowych“, (tj. změna místa, zdolávání jednotlivých úseků trasy), autoři nesubstituuji živého průvodce,²⁵ nemá charakter subjektivního výběru a hodnocení (jsou v něm popsány všechny objekty) a praktický účel nedominuje nad informativním (teoretickým).²⁶

Rovněž D. Ziarkowski, jehož článek s názvem *Najstarsze polskie przewodniki jako źródła do dziejów turystyki* vyšel o několik let později než výše zmiňovaná monografie,

²² Informator. *Wielki słownik języka polskiego* [online]. Instytut Języka Polskiego PAN. Datum poslední modifikace: 25.1.2013. [Cit. 22.3.2019]. Dostupné z: https://wsjp.pl/index.php?id_hasla=33964&id_znaczenia=4321710&l=11&ind=0

²³ MERSKI, J. – PIOTROWSKI, J. P. op. cit., s. 19.

²⁴ Muzeum w Pilźnie. Wydawnictwa. *Muzeum regionalne w Pilźnie. Odbicie naszej przeszłości* [online]. Muzeum Regionalne w Pilźnie, ©2015. [Cit. 21.3.2019]. Dostupné z: <http://www.muzeumpilzno.pl/wydawnictwa>

²⁵ Tímto se mj. kroměřížský průvodce odlišuje od publikace P. Oszczanowského *Kościół Trójcy Świętej w Żórawinie. Przewodnik*, který, ačkoliv postrádá některé ze základních rysů žánru, suverénně nahrazuje roli průvodce-člověka díky frázím jako: „Nasz spacer rozpoczynamy od wieży i tu od razu spotyka nas niespodzianka“, „Spacerując wokół kościoła, odnajdziemy na jego murach jeszcze dwie warte odnotowania pamiątki“, „Kończąc naszą wizytę w kościele Trójcy Świętej w Żórawinie...“. OSZCZANOWSKI, P. op. cit., s. 32, 38 a 74.

²⁶ MERSKI, J. – PIOTROWSKI, J. P. op. cit., s. 11–19.

zůstává věrný polské tradici a za vzorový model průvodce považuje klasický bedekr,²⁷ tj. turistický průvodce obsahující praktické informace a návrhy prohlídkových a turistických tras. Zároveň si ale všímá, že „publikacje przewodnikowe różnią się pod względem formy i treści.”²⁸

Jiný pohled na žánr průvodce nabízí A. Gajdová v článku *Przewodnik turystyczny czy przewodnik historyczny? – analiza modelu Przewodnika po powstańczej Warszawie*. Gajdová vychází z literární a lingvistické genologie a vyjmenovává tři typické rysy průvodce jako žánru: pragmatičnost, slohovou různorodost a určitý vztah mezi autorem a čtenářem. Pragmatičnost (pol. *użytkowość*) průvodce souvisí podle autorky s jeho dvěma hlavními funkcemi, o které se opírají také slovníkové definice – pragmatickou a informativní (pořadí není náhodné). Slohovou různorodost (pol. *wielogatunkowość, różnoplanowa heterogeniczność*) průvodců spatřuje ve střídání různých slohových útvarů uvnitř textu: „przewodnik – jako struktura złożona – zawiera z reguły opisy, informacje, komentarze, refleksje, rady, praktyczne wskazówki, polecenia, propozycje.”²⁹ Určitý vztah mezi autorem a čtenářem (pol. *określona relacja nadawczo-odbiorcza*) pak znamená, že recipientem textu je obvykle skutečný nebo předpokládaný turista, kterého se snaží zaujmout průvodce-autor. V průvodci Arcibiskupským zámekem a zahradami v Kroměříži jsou tyto tři invariantní rysy žánrů značně narušeny – nad funkcí pragmatickou jednoznačně dominuje funkce informativní, převažujícím slohovým postupem je odborný popis a autoři nestylizují komunikaci se čtenářem, neobracejí se k němu. Pro otázku žánrové příslušnosti průvodce Arcibiskupským zámekem a zahradami je však důležitá skutečnost, že Gajdová připouští různé modifikace archetypálního vzorce průvodce a formuluje tezi, že slovo průvodce v názvu některých publikací může hrát druhotnou roli.

²⁷ Počátky tzv. bedekrů sahají do 20. let 19. století. Cestovatelské příručky vydávané K. Baedekerem poprvé přinesly, kromě údajů o pamětihodnostech také aktuální praktické informace (např. o hotelích, restauracích, vzdálenostech, průměrné výši spropitného). Srov. ŠKÁPIKOVÁ, J. – MORAVEC, D. – PETÁKOVÁ, H. Bedekr. In *Český rozhlas* [online]. 11.3.2014 [cit. 21.3.2019]. Dostupné z: <https://www.rozhlas.cz/cesky/puvodslov/zprava/bedekr--1350082>

²⁸ ZIARKOWSKI, D. Najstarsze polskie przewodniki jako źródła do dziejów turystyki. In KOSIEWICZ, J. – MAŁOLEPSZY, E. – DROZDEK-MAŁOLEPSZA, T. (eds.) *Z dziejów wychowania fizycznego, sportu i turystyki w Polsce i w Europie*, Częstochowa 2016, s. 265.

²⁹ GAJDA, A. Przewodnik turystyczny czy przewodnik historyczny? – analiza modelu „Przewodnika po powstańczej Warszawie”. In *Acta Universitas Lodziensis. Folia Linguistica*, 2013, č. 47, s. 8.

TERITORIÁLNÍ A TEMATICKÉ ČLENĚNÍ PRŮVODCŮ

V odborné literatuře se lze setkat s různým členěním průvodců. Konferenční příspěvek R. Schrama, ač staršího data, nabízí pozoruhodné a stále aktuální členění průvodců z hlediska teritoriálního a tematického.³⁰ Členění podle teritoriálního rozsahu je možné také označit jako vertikální a zužující, neboť postupně přechází od velmi obecných průvodců po celých kontinentech či jejich částech, jednotlivých zemích nebo regionech, až k velice podrobným průvodcům věnovaným konkrétním městům, místům či objektům. Dalším možným dělením průvodců, které lze používat nezávisle na členění teritoriálním i v jeho rámci, je členění tematické. Příkladů tematicky zaměřených průvodců je nespočet: architektonické, poutní, průmyslové, muzejní, přírodopisné, vodácké, gastronomické, kulturní atd.

Členění průvodců poskytuje překladateli vodítko ohledně toho, co lze od textu očekávat. Obecně platí, že čím je teritoriální rozsah užší, tím je pohled detailnější, a z toho plyne větší výskyt odborných termínů a vlastních jmen. Na základě tematického zaměření si zase lze udělat představu o slovní zásobě, příp. i o čtenáři, kterému je text určen.

Aplikujeme-li zmíněná členění na průvodce Arcibiskupským zámekem a zahradami, dojdeme k závěru, že z teritoriálního hlediska patří k nejnižší řadě průvodců po objektech (areál kroměřížského zámku a zahrad se sice skládá z mnoha objektů, nicméně je tradičně vnímán jako jeden celek a jako takový byl zapsán na seznam UNESCO), zatímco z tematického hlediska je nejbližší k průvodcům po památkách, resp. k průvodcům muzejním. Literatura tohoto typu má v Polsku dlouhou tradici. Dokonce první publikace nesoucí ve svém názvu slovo *przewodnik* – vydaná na začátku 17. století pod názvem *Przewodnik, abo kościołów krakowskich i rzeczy w nich widzenia o wiedzenia godnych krótkie opisanie* od neznámého autora³¹ – je právě průvodcem po památkách. Za nejstaršího reprezentanta tzv. muzejních průvodců v Polsku je považována³² publikace I. E. Czartoryské s názvem *Poczet pamiątek zachowanych w Domu Gotyckim w Puławach* z roku 1828, přestože svým názvem, obsahem a formou připomíná spíše sbírkový katalog.

³⁰ SCHRAM, R. Kategorie przewodników i zróżnicowanie ich roli. In *Dorobek wydawniczy w dziedzinie krajoznawstwa. Potrzeby i perspektywy*. Warszawa 1980, s. 118–122.

³¹ Útlá knížka vyšla roku 1603 v Krakově. V roce 2006 nakladatelství Universitas vydalo její současnou edici, kterou připravila J. Kiliańczyk-Zięba. Srov. KILIAŃCZYK-ZIĘBA, J. (ed.) *Przewodnik abo Kościołów krakowskich krótkie opisanie wydany w 1603 z widokami Krakowa, którego już nie ma*. Kraków 2002.

³² Srov. ZIARKOWSKI, D. op. cit., s. 274.

Těžko říci, proč byla zařazena mezi představitele tzv. průvodcovské literatury (pol. *literatura przewodnikowa*), snad díky předmluvě, v níž se autorka domnívá, že knihu určitě uvítají i milovníci umění, kteří si budou moci před návštěvou Puław vybrat, „co ich uwagę najbardziej zajac potrafi.“³³ Téměř 200 let stará publikace Czartoryské je příkladem toho, že o zařazení mezi představitele daného žánru může rozhodovat také intence autora, nikoliv míra realizace žánrových pravidel. Otázkou zůstává, jestli toto lze vztahovat také na publikace současné.

Detailnější pohled na vnímání žánru průvodce v polském prostředí potvrzuje původní domněnku, že průvodce Arcibiskupským zámekem a zahradami není jeho typickým představitelem. Žánry však prochází neustálým vývojem. Kromě toho lze v současné době pozorovat silné tendence k prolínání žánrů na jedné straně a k využívání žánrového označení pro texty, které do daného žánru plně nespádají na straně druhé. Odkázání na žánr průvodce v názvu publikace v tomto přeneseném slova smyslu tak naznačuje spíše jistou snahu o přehlednost a uspořádání textu do kratších tematických celků. Slovo *průvodce* tak často bývá užíváno pro označení různých příruček a učebnic (pol. *podręcznik*)³⁴ nebo výstavních katalogů.³⁵ V některých případech může být také synonymem pro označení atlasu.³⁶

Na žánr kroměřížského průvodce lze tedy nahlížet různě – jako publikaci průvodcovského (vlastivědného) typu inklinující k několika jiným žánrům (výstavní katalog, odborná studie) nebo jako průvodce v přeneseném slova smyslu. Avšak od publikace, v jejímž názvu bude uvedeno turisticky zajímavé místo (zapsané navíc na seznamu světového dědictví UNESCO) spolu se slovem *przewodnik*, bude potencionální polský čtenář právem očekávat, že mu nabídne poněkud jiný výběr informací (minimálně mu budou chybět informace o prohlídkových trasách, naopak jiné mu mohou připadat jako zbytečné) a jinou formu (především méně odborný jazyk). S ohledem na tuto skutečnost

³³ CZARTORYSKA, I. E. *Poczet pamiątek zachowanych w Domu Gotyckim w Puławach*. Warszawa 1828, s. 1.

³⁴ Srov. např. FALKOWSKI, S. – STĘPIEŃ, P. *Ciężkie norwidy czyli subiektywny przewodnik po literaturze polskiej*. Warszawa 2009; KRZYSZTOFIAK, M. *Przewodnik po literaturach skandynawskich: podręcznik akademicki*. Poznań 2000.

³⁵ V tomto kontextu častěji v českém než v polském prostředí.

³⁶ Srov. např. JASKUŁA, Z. a kol. *Literacki atlas Polski: przewodnik turystyczny*. Kraków 2007.

je proto na místě uvažovat o použití označení *informer*. Tento případný zásah by však měl být vysvětlen zadavateli a proveden s jeho souhlasem.

2. PRŮVODCE ARCIBISKUPSKÝM ZÁMKEM A ZAHRADAMI JAKO ODBORNÝ TEXT

Zájem o problematiku textové typologie z hlediska překladu není ničím novým a samotné shrnutí názorů odborníků vystačí na samostatnou práci. Přehled vybraných klasifikací textů polských i zahraničních badatelů lze najít v monografiích Z. Kozłowské³⁷ a M. Mocarzové³⁸ a nově také v disertační práci L. Lambeinové.³⁹ Zatímco Kozłowska a Mocarzová představily především polské a několik zahraničních klasifikací – Kozłowska v kontextu překladu vědeckých textů a Mocarzová v kontextu překladu turistických průvodců, Lambeinová se soustředila na polské, české a slovenské autory v kontextu překladu textů z oblasti historie. Všechny tři translatoložky si všimají typologického nesouladu způsobeného rozdíly v přístupech i použitých kritériích a také terminologického chaosu. Podle některých autorů představuje translace vědeckého textu samostatný, třetí druh překladu vedle překladu literárního a neliterárního; podle jiných je zase jedním z druhů překladu neliterárního v rámci tradičního binárního modelu. Stejně tak ztotožňují někteří badatelé odborný překlad s překladem neliterárním, zatímco jiní ho považují výhradně za překlad vědeckých textů. Příznačné jsou také dvě věci. Zaprvé, badatelé své názory mění, tudíž je nelze považovat za dané jednou provždy. Například Kozłowska v předmluvě k 2. vydání⁴⁰ své knihy *O przekładzie tekstu naukowego (na materiale tekstów językoznawczych)* píše: „złagodziłam tezę, że przekład tekstu naukowego jest trzecim rodzajem tłumaczenia obok przekładu literackiego i nieliterackiego (specjalistycznego), uznając go za rodzaj tłumaczenia specjalistycznego.”⁴¹ Zadruhé, badatelé mají často potřebu se vymezit vůči svým předchůdcům a kolegům a přicházejí s novými koncepty, což způsobuje ještě větší nepřehlednost v už beztak složité problematice. Například Mocarzová konstatuje neexistenci přehledné typologie textů z translatologického hlediska a mluví dokonce o „typologickém zmatku“ (pol. *zamęt typologiczny*),⁴² aby následně k ještě většímu typologickému i terminologickému chaosu

³⁷ KOZŁOWSKA, Z. op. cit.

³⁸ MOCARZ, M. *Interkulturowość w przewodniku turystycznym. Studium o odbiorze inności w przekładzie*. Lublin 2011, s. 22.

³⁹ LAMBEINOVÁ, L. *Specyfika tłumaczenia polskojęzycznych tekstów naukowych z zakresu historii Polski XX wieku na język czeski*. Disertační práce. Warszawa 2018.

⁴⁰ Mezi prvním a druhým vydáním uplynulo 12 let.

⁴¹ KOZŁOWSKA, M. op. cit., s. 9.

⁴² MOCARZ, M. op. cit., s. 22.

přispěla svým vlastním rozdělením textů na texty literární (pol. *literackie*), odborné (pol. *specjalistyczne*) a pragmatické (pol. *uzytkowe*). Ve výsledku se však její klasifikace v mnohem podobá původní trojdílné klasifikaci Kozłowské, přičemž *tekst specjalistyczny* u Moczarové je v podstatě totéž, co *tekst naukowy* u Kozłowské. Nelze se v této souvislosti ubránit pocitu, že se jedná často spíše o akademickou debatu, která z hlediska překladatelské praxe není až tak podstatná.

Uvažování o odborném překladu, resp. překladu odborných textů úzce souvisí se stylistikou. Stylistice odborného textu jsou věnovány některé ze starších příspěvků zařazených do *Antologie teorie odborného překladu. Výběr z prací českých a slovenských autorů*.⁴³ Z pozdějších prací nelze nezmínit jednu s nejnámějších učebnic překladu pro vysokoškolské studenty – *Překlad a překládání* od D. Knittlové.⁴⁴ Ani zde nepanuje mezi autory přílišná shoda. Obojný překlad bývá někdy považován za opak uměleckého překladu, jindy zase za synonymum k překladu vědeckých textů. Ve snaze vyhnout se zdoluhavému vypisování přístupů jednotlivých autorů a podobností i rozdílů mezi nimi byl vybrán jeden zdroj, který bude východiskem pro určení typu (resp. stylu) průvodce Arcibiskupským zámekem a zahradami. Jedná se o heslo „odborný styl“ zpracované v roce 2017 M. Krčmovou v *Novém encyklopedickém slovníku češtiny*.⁴⁵ Odborný styl je zde vnímán v nejobecnější rovině jako „styl jazykových projevů, jejichž funkcí je formulování přesného, jasného, soustavného, jednoznačného sdělení s dominující pojmovou složkou.“⁴⁶ K základním rysům odborného stylu patří: složité souvětí, konstrukce, spisovnost, zvýšený podíl termínů a přejatých slov, potlačení emocionality, popisný slohový postup. V jeho rámci jsou dnes běžně rozlišovány tři hlavní styly: vědecký (teoretický), prakticky odborný a populárně naučný, a dva sekundární styly: učební a esejistický.

Styl průvodce Arcibiskupským zámekem a zahradami (vyjma paratextových prvků) obsahuje prvky vědeckého a populárně naučného stylu. Vědeckému textu se blíží

⁴³ Např. MIKO, F. Štylistika odborného překladu In GROMOVÁ, E. – HRDLIČKA, M. – VILÍMEK, V. *Antologie teorie odborného překladu. Výběr z prací českých a slovenských autorů*. Ostrava 2007, s. 134–144 a MLACEK, J. Poznámky k štylistice odborného překladu. *Ibidem*, s. 145–151.

⁴⁴ KNITTLOVÁ, D. – GRÝGOVÁ, B. – ZEHNALOVÁ, J. *Překlad a překládání*. Olomouc 2010, s. 133–134.

⁴⁵ KRČMOVÁ, M. Odborný styl. In KARLÍK, P. – NEKULA, M. – PLESKALOVÁ, J. (eds.) *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. Masarykova univerzita ©2012–2018. [Cit. 13.4.2019]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/ODBORN%C3%9D%20STYL>

⁴⁶ *Ibidem*.

především po jazykové stránce užitím neosobních konstrukcí („předpokládá se proto“),⁴⁷ autorského plurálu („namátkou připomeňme“),⁴⁸ knižních forem („v roce 885 vyhnal slovanské kněžstvo navráťivší se latinský klérus“),⁴⁹ modálními konstrukcemi („nelze pominout“),⁵⁰ dlouhými větami („Se stavebními aktivitami biskupa Thurza lze tedy z dochovaných památek spojit především výstavbu vstupní jižní věže s jedinečnou goticko-renesanční kamenosochařskou výzdobou průčelí a ještě ryzí pozdně gotickou hvězdicovou klenbou místností v patře i dalšími ozdobnými kamenickými detaily“)⁵¹ a terminologií. Stylu populárně naučnému odpovídá jednoduchá kompozice, absence intertextových odkazů a bohatý obrazový doprovod.

Na základě výše uvedeného lze konstatovat, že styl publikace *Arcibiskupský zámek a zahrady v Kroměříži. Průvodce* splňuje základní rysy odborného stylu v té nejjobecnější rovině. Skutečnost, že se jedná o odbornou publikaci, potvrzují také slova emeritního ředitele Muzea umění Olomouc P. Zatloukala z úvodu: „Průvodce kroměřížským zámek včetně jeho uměleckých sbírek, podzámčím (mincovnou) a oběma zahradami (Květnou i podzámeckou) vychází jako součást dvou umělecko-historických knižních edicí.“⁵² a také zařazení mezi odborné publikace na již zmiňovaných stránkách NCZK. V neposlední řadě svědčí o odbornosti publikace i to, že její autoři počítají s poučeným čtenářem (zainteresovanou laickou i odbornou veřejností), což lze odvozovat mj. z uvedení informací o inventárních číslech v popisu prezentovaných děl nebo absence slovníku odborných pojmů.⁵³

⁴⁷ *Průvodce*, s. 11.

⁴⁸ *Ibidem*, s. 42.

⁴⁹ *Ibidem*, s. 11.

⁵⁰ *Ibidem*, s. 21.

⁵¹ *Ibidem*, s. 26.

⁵² *Ibidem*, s. 7.

⁵³ S pomůckou tohoto typu, konkrétně se slovníkem nejdůležitějších architektonických termínů se setkáme např. v publikaci TURSŃI, S. – WYSZKOWSKI, M. *Lubelszczyzna. Przewodnik*. Lublin, 2006, s. 336.

3. PŘEKLADATELSKÉ KOMPETENCE

Pojmem překladatelské kompetence⁵⁴ je označován soubor znalostí, dovedností a osobních předpokladů jedince nezbytných pro vytvoření kvalitního překladu. Již italský humanista a historik L. Bruni ve svém spise *De interpretatione recta* si všímá, že překládání je extrémně těžký úkol, a proto dobrý překladatel musí mít „a knowledge of the language to be translated, and no small or common knowledge at that, but one that is wide, idiomatic, accurate, and detailed.“⁵⁵ Rostoucí zájem o problematiku odborného překladu, který lze u nás pozorovat od konce 70. let 20. století, přinesl k jazykovým znalostem další prvek – znalosti odborné. Moderní translatologie jakožto multidisciplinární vědní disciplína vytvořila propracované modely překladatelských kompetencí zohledňující mnoho dalších aspektů. Jejich výčet a krátký popis přináší mj. disertační práce D. Mračka⁵⁶ nebo kolektivní monografie *Kvalita a hodnocení překladu. Modely a aplikace*.⁵⁷

Ačkoliv má většina modelů překladatelských kompetencí akademický původ, existují i mimoakademické modely jako např. soubor překladatelských kompetencí uvedený v evropské normě *Překladatelské služby – Požadavky na poskytování služby*⁵⁸ nebo v modelu navrženém skupinou EMT (European Master's in Translation)⁵⁹ založenou při Evropské komisi.

Překladatelskými kompetencemi z hlediska odborného překladu se zabývaly mj. M. Linke-Ratusznyová,⁶⁰ M. Knapová⁶¹ a z českých autorů T. Duběda a V. Obdržálková.⁶²

⁵⁴ Srov. ang. *translation competence*, pol. *kompetencja tłumaczeniowa*, slov. *translátorská kompetencia*, něm. *Übersetzungskompetenz*.

⁵⁵ Citace podle anglického překladu. Viz BRUNI, L. *De interpretatione recta* (On the Correct Way to Translate). Trans. J. Hankins. In ROBINSON, D. (eds.) *Western Translation Theory from Herodotus to Nietzsche*, Manchester 1997, s. 58.

⁵⁶ MRAČEK, D. *Vzájemné postavení translatologie a didaktiky překladu*. Praha 2015, s. 85–95.

⁵⁷ ZEHNALOVÁ, K. *Kvalita a hodnocení překladu. Modely a aplikace*. Olomouc 2015, s. 125–127.

⁵⁸ ČSN EN 17100, dříve ČSN EN 15038.

⁵⁹ European Master's in translation. *European Commission* [online]. [Cit. 12.4.2019]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/resources-partners/european-masters-translation-emt_en

⁶⁰ LINKE-RATUSZNY, M. Kompetencja tłumaczeniowa w przekładzie tekstów specjalistycznych – analiza wybranych problemów na przykładzie tekstów popularnonaukowych. In *Rocznik Przekładoznawczy. Studia nad teorią, praktyką i dydaktyką przekładu*, 2016, č. 11, s. 231–250.

⁶¹ KNAP, M. Rozważania na temat kompetencji tłumacza tekstów specjalistycznych na przykładzie języka turystyki. In *Społeczeństwo. Edukacja. Język*, 2017, č. 6, s. 59–75.

⁶² DUBĚDA, T. – OBRŽÁLKOVÁ, V. Terminologická a textová kompetence v právním překladu: studie na francouzsko-českém materiálu. In *Studie z aplikované lingvistiky – Studies in Applied Linguistics*, 2018, č. 1, s. 73–91.

Translace průvodce Arcibiskupským zámekem a zahradami v Kroměříži jakožto odborný překlad humanitního zaměření představuje řadu specifických problémů, a proto vyžaduje zapojení značného množství kompetencí. Východiskem pro jejich stanovení bude model D. Kellyové,⁶³ který zahrnuje sedm klíčových oblastí.

- **Komunikační a textová kompetence** – také jazyková/lingvistická a textotvorná kompetence – pro správné pochopení výchozího textu a vypracování kvalitního překladu je nezbytná výborná znalost češtiny včetně znalosti dílčích specifických aspektů jako např. skloňování jmen mytologických postav, znalost polštiny na úrovni roditelého mluvčího včetně znalostí stylistických konvencí odborného textu humanitního zaměření (především z oblasti dějin umění) a schopnost vytvořit obsahově adekvátní a stylisticky správný text v polštině.
- **Kompetence v určité odborné oblasti** – také oborová, tematická kompetence – znalost terminologie různých humanitních oborů (dějiny umění, historie, architektura, zahradní architektura, památková péče atd.), a to jak znalost významu/významů jednotlivých pojmů, tak slov nebo slovních spojení, s nimiž se zpravidla slučují.
- **Kulturní a interkulturní kompetence** – znalost českých a polských kulturních reálií a schopnost posoudit, které prvky české či jiné (např. italské) kultury jsou polskému čtenáři potencionálně cizí a následně zvolit vhodný způsob, jak tyto cizí prvky zprostředkovat. M. Mocarzová používá v této souvislosti pojmu *reprezentacje kulturowe*, které v turistických průvodcích zahrnují velmi široké spektrum příkladů: 1) *nazwy zabytków architektury świeckiej, w tym zespołów rezydencjalnych, kamienic, obiektów architektury militarnej oraz przemysłowej i in.*, 2) *nazwy obiektów kultu religijnego i elementów ich wyposażenia*, 3) *nazwy obiektów publicznych*, 4) *nazwy osobowe postaci, które odegrały (lub odgrywają) znaczącą rolę w sztuce, w historii i w Kościele*, 5) *toponimy, w szczególności nazwy miejscowe oraz tzw. toponimia miejska*, 6) *nazwy pomników*, 7) *tytuły dzieł malarskich i rzeźbiarskich*, 8) *tytuły utworów literackich, publicystycznych, muzycznych, filmowych*, 9) *nazwy imprez kulturalnych*, 10) *nazwy zespołów parkowych i ogrodów*, 11) *przedmioty/obiekty sztuki użytkowej lub codziennego użytku*, 12) *nazwy kulinariów*, 13) *nazwy narodowych lub lokalnych zwyczajów*,

⁶³ Seznam kompetencí uveden podle: ZEHNALOVÁ, J. op. cit., s. 126.

tradycji ludowych, 14) *nazwy wydarzeń historycznych*, 15) *nazwy organizacji i stowarzyszeń*, 16) *fragmenty cytatów utworów literackich*.⁶⁴ Téměř všechny uvedené prvky lze najít v průvodci Arcibiskupským zámekem a zahradami.

- **Profesní a instrumentální kompetence** – profesní kompetencí rozumí Kellyová především profesní etiku. V jiných modelech může zahrnovat také znalost trhu práce, odbornou překladatelskou přípravu, tj. alespoň základní orientaci v oblasti teorie překladu,⁶⁵ znalost překladatelských strategií atd. Instrumentální kompetence zahrnuje především aktivní využívání dostupných zdrojů informací (slovníky, databáze aj.),⁶⁶ moderních technologií usnadňujících a zefektivňujících práci překladatele (nástroje CAT) a dovednost zpracovávat textový produkt.⁶⁷ Vzhledem k rozsahu kroměřížského průvodce a jeho zaměření lze profesní kompetenci spatřovat především ve zkušenostech. Je totiž těžko představitelné, aby se jeho překladu chopil čerstvý absolvent filologie, byť s důkladnou teoretickou přípravou.
- **Strategická kompetence** – organizační dovednosti jako např. schopnost vytvořit a dodržet plán procesu překladu a schopnost odhalit a kompenzovat nedostatky, přičemž překladatel s filologickým vzděláním bude mít pravděpodobně nedostatky v kompetencích odborných, naopak překladatel s odborným vzděláním v kompetencích jazykových. V obou případech mohou být tyto nedostatky kompenzovány samostudiem, využitím dostupných zdrojů, případně spoluprací s odborníky na danou oblast nebo jazykovým redaktorem.
- **Psycho-fyziologické nebo postojové kompetence** – různé, většinou vrozené, vlastnosti jedince jako paměť, pozornost, trpělivost, tvořivost, pečlivost, kritické myšlení (v tom sebekritika), logické myšlení, intelektuální zvědavost, důslednost, disciplína.
- **Interpersonální kompetence** – také sociální kompetence – schopnost spolupracovat s dalšími osobami, např. jinými překladateli a/nebo odborníky. Překladatel kroměřížského průvodce se pravděpodobně neobejde bez konzultace

⁶⁴ MOCARZ, M. op. cit., s. 63–66.

⁶⁵ Kellyová znalost teorie překladu uvádí v rámci kompetence poslední, tj. strategické. Více k problematice významu teorie v praxi profesionálního překladatele viz MRÁČEK, D. op. cit.

⁶⁶ Tato dovednost bývá někdy označována jako zvláštní řešeršní kompetence.

⁶⁷ Také jako kompetence typografická.

s autory (namátkou na s. 60 se nachází informace, že podlahu loveckého sálu pokrývají vídeňské podlahy – tj. podlahy dovezené z Vídně nebo vídeňského typu? Pokud vídeňského typu, pak co je to za typ? Nejedná se náhodou o vzor parket zvaný vídeňský kříž?). Lze také doporučit konzultaci s grafikem ještě před zahájením samotného překladu (text přeložený do polštiny je většinou delší než český originál, proto je důležité dopředu zjistit, zda musí být dodržen daný počet znaků, neboť následné zkracování je časově velmi náročné).

4. PARALELNÍ TEXTY

Přes svůj velký potenciál v didaktice překladu a překladatelské praxi jsou paralelní texty v české translatoologii poněkud zanedbávané – v dostupné odborné literatuře se podařilo najít pouze jednu stručnou zmínku.⁶⁸ V polském prostředí jsou předmětem většího zájmu, byť jedině v podobě kratších studií.⁶⁹ Jedná se přitom o jednu z nejdostupnějších a zároveň nejučinnějších pomůcek nejen při řešení konkrétních překladatelských problémů, ale i pro rozvíjení jazykových a odborných kompetencí překladatele.

Obecně lze říci, že paralelní texty jsou texty, které mají nějaké společné rysy. Může se jednat např. o stejný žánr, tematiku, komunikační funkci, stylistickou hodnotu. Názory badatelů se však rozcházejí v tom, jaká kritéria musí text splnit, aby mohl být považován za paralelní. Nesoulad lze také pozorovat v používaném názvosloví. Translatoologie za paralelní texty považuje většinou texty v cílovém jazyce věnované stejnému nebo podobnému problému. Dále bývá zdůrazňována příslušnost ke skupině textů podobného typu (stanoveného na základě žánrové kategorie nebo funkčního stylu), původnost (tj. pouze texty originální, nikoliv překlady) a důvěryhodnost (autorem by měl být odborník na danou tematiku). Základní přehled definic paralelních textů z pohledu translatoologie přinášejí články A. D. Kubackého⁷⁰ a G. Florose.⁷¹

Kubacki rozlišuje tři hlavní funkce paralelních textů. Zaprvé, jsou zásobárnou informací a pomáhají získat všeobecný přehled o dané tematice, zvláště pro překladatele, kteří nemají žádnou konkrétní specializaci. Zadruhé, umožňují překladateli seznámit se z různými styly a jejich realizacemi v daném jazyce. Zatřetí, můžou fungovat jako zdroj terminologie či dokonce nahrazovat slovníky, neboť, jak se domnívá Kubacki, „terminologia występująca w tekstach paralelnych może być bardziej aktualna niż ta w słownikach.“⁷²

⁶⁸ Srov. HRDINOVÁ, E. M. – WERBOVÁ, M. – MOTYČKA, L. *Kdopak by se překladu bál?! Ostrava 2011*, s. 17–21.

⁶⁹ Srov. KRZYSZTOFORSKA-WEISSWASSER, Z. Wykorzystanie tekstów paralelnych przy tłumaczeniu wyroków w procesie cywilnym. In *Lingua Legis*, 1995, č. 2, s. 18–20.

⁷⁰ KUBACKI, A. D. Teksty paralelne jako narzędzie pomocnicze przy sporządzaniu tłumaczeń (specjalistycznych). In *Comparative Legilinguistics*, 2013, č. 13, s. 145–157.

⁷¹ FLOROS, G. Parallel texts in Translating and Interpreting. In *TSNM (Translation Studies in the New Millennium)*, č. 2, 2004, s. 33–41.

⁷² KUBACKI, D. op. cit., s. 150.

Ačkoliv dohledat paralelní texty, které budou skutečně nápomocné při translaci, může být podle Kubackého někdy složité, netýká se to naštěstí průvodce Arcibiskupským zámkem a zahradami. Polských textů, které lze k němu považovat za paralelní, je velké množství a jsou relativně jednoduše dostupné. Pravděpodobně většina překladatelů má ve své domácí knihovně nějaké tištěné průvodce či jiné publikace věnované památkám dovezené z cest Polskem. Pokud ne, lze využít knih shromážděných ve fondech českých a moravských knihoven, např. Vědecká knihovna v Olomouci disponuje několika polskými průvodci po památkách a uměleckých sbírkách. Nejrychlejším a nejvhodnějším zdrojem je bezpochyby internet. Zde je však důležité umět posoudit důvěryhodnost zdroje.

Paralelní texty ke kroměřížskému průvodci lze hledat na více rovinách podle toho, k jakému účelu mají sloužit. Pokud se chce překladatel zorientovat v stylistických konvencích odborného textu humanitního zaměření, stačí, když se seznámí s jakoukoliv publikací věnovanou architektuře, dějinám umění nebo památkám. Pokud bude chtít nahlédnout do tematiky a poznat základní slovní zásobu, může sáhnout po publikacích týkajících se blíže specifikovaného tematického okruhu (např. barokního zahradního umění) nebo památek, u kterých lze předpokládat jistou míru podobnosti slovní zásoby. V souvislosti s kroměřížským zámkem a zahradami je hned na první pohled patrná analogie se dvěma významnými místy nacházejícími se dnes na území Varšavy – parkem Łazienki Królewskie a zámkem ve Wilanówě. V obou případech se jedná, stejně jako v Kroměříži, o tzv. zámecko-zahradní, příp. zámecko-parkové komplexy (pol. *zespół palacowo-ogrodowy*, *zespół palacowo-parkowy*) s četnými architektonickými a uměleckými památkami. V parku Łazienki se nachází mj. 40 budov, v tom dva zámečky (*Pałac na Wyspie* a *Pałac Myślewicki*), dvě oranžerie (*Stara* a *Nowa Pomarańczarnia*), chrámek (*Świątynia Sybilli*) a také mnohé sochy a kašny. Ve Wilanówě pak především velkolepý barokní zámek s bohatě zdobenými interiéry. Podobné objekty najdeme také v areálu kroměřížského zámku a zahrad. Detailní pohled představují odborné publikace věnované konkrétním druhům objektů či konkrétním aspektům popisovaným v *Průvodci*. Tyto texty lze využít nejen jako zdroj odborné terminologie a typických frází, ale i jako zdroj ekvivalentů vlastních jmen. Ideální příklad paralelního textu představuje text v cílovém jazyce, ze kterého lze přenést do překladu celé úryvky textu.⁷³

⁷³ Srov. KUBACKI, D. op. cit., s. 152.

Jak již bylo řečeno, k průvodci Arcibiskupským zámek lze najít relativně velké množství paralelních textů v polském jazyce. Pro znázornění možného využití bylo vybráno pět textů různého druhu.

Článek M. Jagiełłové a W. Brzezowského s názvem *Ogrody rezydencji gorzanowskiej w XVII – XVIII w.*⁷⁴ se nejvíce blíží ideálnímu příkladu paralelního textu, s jednou výhradou – neplatí to pro celý text kroměřížského průvodce, ale pouze pro vybrané části: konkrétně kapitolu věnovanou Květné zahradě a zámecké sala terreně. Čtenář článku Jagiełłové a Brzezowského může mít místy pocit, že čte text o kroměřížském Libosadu, např.: „Ogród kwiatowy podzielono alejkami na kwadratowe kwatery (w układzie 4 x 4) ujęte niskimi żywopłotami, pomiędzy którymi ustawiono obeliski, najprawdopodobniej ze strzyżonych krzewów.“⁷⁵ nebo „Za pomocą sztuki (sztuczek) ujarzmiano też obecną od początku w grotach wodę, której użycie sprowadzono często do figlarnego żartu, bezpretensjonalnej zabawy kończącej się oblewaniem udających zaskoczenie gości.“⁷⁶ Množství paralelních prvků je způsobeno několika skutečnostmi – obě zahrady vznikly ve více méně stejné době na území Koruny české, inspirací pro jejich výstavbu byly stejné zahraniční vzory (mj. zahrady Hellbrunnu a Heidelbergu) a je dokonce velmi pravděpodobné, že se navzájem inspirovaly.⁷⁷ Kroměříž je ostatně v článku věnovaném rezidenci v Gorzanówě zmiňována hned několikrát.

Dvěma dalšími paralelními texty jsou články D. Sikorové *Zarys historii ochrony i konserwacji zabytków sztuki ogrodowej w Polsce*⁷⁸ a W. Fijałkowského *Ogród królewski w Wilanowie i jego współczesna rewaloryzacja*.⁷⁹ Oba vyšly v časopise *Ochrona zabytków* věnovaném památkové péči a jsou dostupné on-line. Oba se věnují zahradnímu umění, přičemž článek Sikorové pojednává obecně o péči o historické zahrady, zatímco článek Fijałkowského konkrétně o revitalizaci královské zahrady ve Wilanówě.

⁷⁴ JAGIEŁŁO, M. – BRZEZOWSKI, W. *Ogrody rezydencji gorzanowskiej w XVII i XVIII w.* In *Architectus*, 2016, č. 4, s. 23–52.

⁷⁵ *Ibidem*, s. 29.

⁷⁶ *Ibidem*, s. 36.

⁷⁷ *Srov. ibidem*, s. 49–50.

⁷⁸ SIKORA, D. *Zarys historii ochrony i konserwacji zabytków sztuki ogrodowej w Polsce.* In *Ochrona Zabytków*, 2016, č. 1, s. 105–142.

⁷⁹ FIJAŁKOWSKI, W. *Ogród królewski w Wilanowie i jego współczesna rewaloryzacja.* In *Ochrona Zabytków*, 1996, č. 2, s. 109–125.

Čtvrtý text (resp. skupina textů) pochází z internetových stránek www.lazienki-krolewskie.pl.⁸⁰ Ve výběru byl použit jako důkaz toho, že odborné publikace nemusí být jediným důvěryhodným zdrojem informací. Texty jsou sice anonymní, ale vzhledem k tomu, že byly umístěny na oficiálních stránkách muzea, lze předpokládat jejich aktuálnost a věcnou správnost. Všechny texty jsou informativního rázu s prvky charakteristickými pro jazyk uměleckohistorických publikací (neosobní způsob vyjadřování, terminologie, typické fráze). V mnohém se tak podobají hlavnímu textu průvodce Arcibiskupským zámekem a zahradami v Kroměříži.

Posledním, pátým textem je výše zmíněná publikace P. Oszczanowského *Kościół Trójcy Świętej w Żórawinie. Przewodnik*. Do výběru byl zařazen z několika důvodů. Především stejně jako průvodce Arcibiskupským zámekem a zahradami obsahuje předmluvy (přednosta okresního úřadu, starosta a faráře), které jsou skvělým materiálem pro srovnání, jakým způsobem jsou paratexty tohoto typu psány v češtině a polštině. Dále kvůli osobě autora – P. Oszczanowski je významným polským historikem umění, lze se tedy spolehnout na to, že jím používaná terminologie je aktuální a správná. V neposlední řadě proto, že ve svém názvu, stejně jako průvodce kroměřížským zámekem a zahradami, odkazuje na knižní žánr průvodce, a je proto dobrým příkladem toho, jak může vypadat konkrétní realizace žánru v polštině.

Vybrané úryvky ze všech pěti paralelních textů prezentuje tabulka rozdělená do dvou sloupců. Vlevo se nachází úryvky z *Průvodce*, vpravo pasáže z vybraných publikací v polštině. Tučným písmem a podtržením jsou znázorněny prvky, které lze považovat za ekvivalentní. Většinou se jedná o termíny, které v polském textu najdeme buď jako přímý ekvivalent (*krajinářský park – park krajobrazowy*), nebo jako synonyma (*socha – statua, figura; kopeček, pahorek – góra, kopiec*), příp. jako cizojazyčné ekvivalenty (*čestný dvůr – cour d'honneur*). Stejným způsobem jsou označeny gramatické struktury sloužící k vyjádření téhož v obou jazycích (*byly zahájeny – rozpoczęto*), delší ustálená slovní spojení, která lze použít v nezměněné podobě, příp. obměňovat podle potřeby (*do dnešních dnů se nedochovaly – nie dotrwały do dzisiejszych czasów*), způsoby uvádění autorů děl (*od sochaře XY – dłuta XY, od malíře XY – pędzla XY*) či století (*18. století – wiek XVIII*) nebo pravopisné odlišnosti (*církev – Kościół*).

⁸⁰ *Lazienki Królewskie* [online]. [Cit. 12.4.2019]. Dostupné z: <https://www.lazienki-krolewskie.pl/pl>

Výchozí text v češtině	Paralelní text v polštině
	1. JAGIEŁŁO, M. – BRZEZOWSKI, W. Ogrody rezydencji gorzanowskiej...
začal budovat v letech 1665–1675 reprezentativní Libosad . (s. 149)	Na terenie Lustgarten wyznaczono. (s. 24)
projektantů Filiberta Lucheseho a Giovanniho Pietra Tencally . (s. 30) Mědirytina s leptem Justuse van den Nypoorta podle kresby Georga Matthiase Vischera z roku 1691. (s. 10)	Carla Rossiego, Giovanniho Seregniego, Giulia Simonnettiego. (s. 25) według projektu artystów włoskich – Filiberta Luchese i Pietra Tencalli . (s. 49) znane głównie z rycin Georga Visschera . (s. 25) przez pochodzącego z Tyrolu topografa i grafika Georga Matthäusa Vischera . (s. 31)
Sem byla umístěna sala terrena o třech rozsáhlých prostorách s dvojicí bočních grott. (s. 29.)	Biegła od urządzonej w parterze rezydencji sala terena . (s. 29)
důsledně prosazovali úplnou státní kontrolu círky a církevního majetku . (s. 20)	znany był jednak nie tylko z aktywności na rzecz Kościola oraz wszelkiego majetku . (s. 30)
interpretující pahorek jako rajskou zahradu . (s. 204)	rozumianej jako ogród rajski . (s. 31)
mozaiková podlaha z drobných oblázků či grotty dekorované tufem a lasturami . (s. 204)	wyłożone czarnym tufem wulkanicznym . (s. 34) do ich wystroju używano często elementów z tym żywołem powiązanych, a mianowicie muszli , koralí (także imitujących gąbkę) oraz obrobionych przez wodę otoczaków . (s. 35)
osm mytologických výjevů na náměty z Ovidiových Proměn . (s. 203)	dla których inspiracje główną stanowiły Metamorfozy Owidiusza . (s. 35)
zrušení vodních hříček . (s. 203)	tzw. sztuki wodne (wł. giochi d'aqua , fr. jeux d'eau , niem. Wasser-künste). (s. 36)
Benátky představovaly pro většinu záalpských návštěvníků bránu do Itálie. (s. 110)	w krajach położonych na północ od Alp . (s. 39)
Dva mělké čtvercové bazény byly původně využívány jako chovné rybníky . (s. 204)	Za oranżerią mieściła się niewielka prostokątna sadzawka określana jako staw Meluzyny . (s. 48)

	2. SIKORA, D. Zarys historii ochrony i konserwacji zabytków sztuki ogrodowej...
<p>Od počátku 18. století se totiž v Anglii, později i ve Francii a Německu, formovaly myšlenky směřující k opuštění principů formálního uspořádání zahrad ve prospěch přírodně krajinářsky koncipovaných parků. (...) v posledním desetiletí 18. století nebyl ještě vytvořen krajinářský park v pravém slova smyslu, ale sentimentální zahrada, oscilující svou formou na rozhraní mezi starším (formálním) uspořádáním a touhou po volnosti a soužení s přírodou osvěcenského věku. (s. 181)</p>	<p>Koniec wieku XVIII to czas zmierzchu ogrodu regularnego (...) Wszelchobecna wówczas w Europie moda na ogrody angielsko-chińskie, sentymantalne, a następnie romantyczne nakazywała przebudowę ogrodów regularnych w parki krajobrazowe. (...) W wielu cennych polskich obiektach ogrodowych pozostawiono jednak pewne elementy wcześniejszych układów regularnych, albo wręcz zakładano ogrody krajobrazowe obok barokowych, aby nie niszczyć tych ostatnich. (s. 107)</p>
	3. FIJAŁKOWSKI, W. Ogród Królewski w Wilanowie...
<p>Proměnou části starého hospodářského zázemí Květné zahrady na nový reprezentativní areál byl roku 1840 pověřen ředitel arcibiskupského stavebního úřadu Anton Arche. Podle jeho návrhu vznikl klasicizující čestný dvůr. (s. 202)</p>	<p>Akcentowały ją dodatkowo: mała kamienna brama prowadząca z dziedzińca przedniego na cour d'honneur (...) Po obu stronach wzniesiono zabudowania gospodarcze dziedzińca przedniego – stajnie, spichrze i wozownie. (s. 109)</p>
<p>Poslední částí přilehlých prostorů byla Pomerančová zahrada – s důmyslně řešenou zimní konstrukcí – určená pro pěstování subtropických rostlin. (s. 205)</p>	<p>W obrębie sześciokwaterowego ogrodu warzywnego, izolującego część główną ogrodu królewskiego od folwarku, wymurowana została figarnia i pomarańczarnia... (s. 113)</p>
<p>Jahodové kopečky. Původně oba pahorky plnily zároveň funkci vyhlídky. (s. 204)</p>	<p>Góra pełniła również rolę modnego w ogrodach barokowych kopca widokowego. (s. 113)</p>
<p>K nim se přiřazuje socha Merkura v osově nice středního sálu. (s. 50) Tento motiv vrcholil v ikonografickém programu sochy bohyně lovu Diany. (s. 204) Střed kompozice, s početným figurálním komparesem, je věnován oslavě objednavatele malby Leopolda Bedřicha z Egkhu. (s. 88) Sál sloužil k reprezentaci světské moci olomouckých biskupů a byl místem pro konání manských soudů a sněmu. (s. 89)</p>	<p>Pozłacane statuy Apollina, Merkurego, Satyra i Herkulesa ustawione w narożnikach parterów południowej części ogrodu personifikowały cechującą Jana III sprawiedliwość i inteligencję, jak też mądrość króla w pomnażaniu dobrobytu kraju oraz cnotę męstwa. Złocene figury Flory, Wenery, Diany i Fortuny w północnej części górnego tarasu ogrodowego służyły gloryfikacji wdzięku, piękna i czystości moralnej królewskiej małżonki, a także podnoszeniu jej zasług w zapewnieniu Rzeczypospolitej pomyślności i szczęśliwości. Usytuowana w centrum ogrodu fontanna stanowiła wyraźny w tej formie od wieków symbol władzy i potęgi panującego, zaś ustawione w jej pobliżu, przy zejściu na dolny</p>

	taras ogrodowy, posagi gladiatorów uosabiały znaną powszechnie waleczność polskiego króla. (s. 111)
	4. https://www.lazienki-krolewskie.pl/pl
Stěny pokrývá paneláž se 111 rozměrově upravovanými obrazy. s. (62)	zawieszono były w formie tak zwanych tapet – gesto wypełniając ściany . W Sali Salomona cykl pięciu wprawionych w ściany płócien . ⁸¹
(nahradily je sochy faunů od sochaře Jana Antonína Becka). (s. 204)	Po dwóch stronach drzwi stoją posagi Flory i Zefira (1777 r.), dluta królewskiego rzeźbiarza Giacoma Monaldiego. ⁸²
Krajina se štvanicí na jelena od malíře Anthonie Mirou. (s. 105)	Portret sir Charlesa Hanbury'ego Williamsa – ambasadora angielskiego w Rosji, przyjaciela króla, pedzla Antona R. Mengsa. ⁸³
Stejně tak se do dnešních dnů nedochovaly ani Mandikovy další sochy rozmístěné po obvodu rybníčků. (s. 204)	Za panowania króla Stanisława Augusta utrzymywano go w formie regularnych boskietów, które nie dotrwały do naszych czasów . ⁸⁴
	5. OSZCZANOWSKI, P. Kościół Trójcy Świętej w Żórawinie. Przewodnik.
Nové stavební práce (...) byly zahájeny . (s. 26)	Pod koniec XIX w. rozpoczęto w kościele prace porządkowe. (s. 17)
Klenbu dekoruje spleť větvoví čtyř dubu. (s. 54)	Pozostałą przestrzeń sklepienia wypełnia ornament grotoskowy. (s. 40)
Mezi okny vybavení dominuje zlacený přízední stolek se zrcadlem. (s. 60)	Umieszczone w prezbiterium epitafium jest pomnikiem przyściennym . (s. 58)
Skromně vybavené oratorium bylo zřízeno z chodby za arcibiskupa Theodora Kohna. (s. 61)	Jedną z pozostałości po pierwotnym wyposażeniu południowej kruchty kościoła żórawińskiego, wtórnie zaadaptowanej przez Gottfrieda von Utmann auf Schmoltz na kaplicę grobową. (s. 65)

⁸¹ Królewska Galeria Obrazów. Kolekcje. Łazienki Królewskie [online]. [Cit. 12.4.2019]. Dostępne z: <https://www.lazienki-krolewskie.pl/pl/katalog/historia-krolewskiej-kolekcji/historia-kolekcji-obrazow>

⁸² Pałac Myślewicki. Architektura. Łazienki Królewskie [online]. [Cit. 12.4.2019]. Dostępne z: <https://www.lazienki-krolewskie.pl/pl/architektura/palac-myslewicki>

⁸³ Pałac na Wyspie. Architektura. Łazienki Królewskie [online]. [Cit. 12.4.2019]. Dostępne z: <https://www.lazienki-krolewskie.pl/pl/architektura/palac-na-wyspie>

⁸⁴ Ogród Królewski XVIII w. Ogrody. Łazienki Królewskie [online]. [Cit. 12.4.2019]. Dostępne z: <https://www.lazienki-krolewskie.pl/pl/ogrody/ogrod-krolewski-xviii-wieku>

<p><u>Snad</u> bychom mohli s Boží pomocí <u>přispět</u> <u>k</u> proměně i jiných kousků světa. (s. 6)</p>	<p>Docenijác wartoř i znaczenie kořciola Trójcy řwiętej w Źórawinie, <u>mam nadzieję</u>, že niniejsza publikacja <u>przyczyni się</u> również <u>do</u> wzmocnienia tożsamořci. (s. 3)</p>
--	--

5. KROMĚŘÍŽ V POLSKOJAZYČNÝCH TEXTECH

K rozvoji jazykových, odborných i kulturních překladatelských kompetencí mohou kromě paralelních textů výrazně přispět polskojazyčné texty reflektující Kroměříž. Důležitým materiálem z hlediska srovnávacího jsou překlady z češtiny do polštiny. Polskou jazykovou mutaci má mj. oficiální turistický portál města Kroměříže⁸⁵ a tzv. internetová prezentace (web) Arcibiskupského zámku a zahrad.⁸⁶ Kritickou analýzu polských překladů turistických materiálů týkajících se Kroměříže představila ve své diplomové práci v roce 2018 E. Hlobilová,⁸⁷ proto jim již nebude v následujícím věnována pozornost.

Pod pojmem polskojazyčné texty se pro účely této práce rozumějí texty týkající se Kroměříže nebo osobností s ní spjatých napsané rodilými polskými mluvčími, tj. texty nepřekladové, i když nelze vyloučit, že jejich autoři vycházeli (aspoň částečně) z dostupných polských překladů. Jejich největší přínos lze spatřovat v tom, že jsou zdrojem tzv. přirozených překladových ekvivalentů, tj. tvarů, které používají rodilí mluvčí cílového jazyka pro označení daného jevu.⁸⁸

Snadno dostupný, poměrně rozsáhlý a aktuální materiál k analýze přirozených ekvivalentů (obzvláště toho, jak se polští návštěvníci vypořádávají s vlastními jmény a jak pojmenovávají jednotlivé objekty) poskytují tzv. cestovatelské blogy, kde lidé sdílí své vzpomínky z cest a navštívených míst. Jako ukázka byl vybrán blog www.osmol.pl.⁸⁹ Jeho autor pro název města důsledně používá jednu ze dvou možných polských verzí exonyma Kroměříže (*Kromieryż*). Z pohledu překladu je zajímavé, že označuje Kroměříž jako „najpiękniejsze miasto Czech“ a „małe czeskie miasteczko“, tj. používá kratšího, neoficiálního, avšak běžného polského názvu České republiky (*Czechy*) a přidavného jména od něho odvozeného (*czeski*), zatímco mnoho překladatelů se tomu snaží vyhnout a v kontextu měst moravských a slezských používá formulace jako např. *miasto leżące*

⁸⁵ *Turistický portál města Kroměříže* [online]. Město Kroměříž. [Cit. 12.4.2019]. Dostupné z: <http://www.kromeriz.eu/pl/>

⁸⁶ *Zámek Kroměříž* [online]. Národní památkový ústav. [Cit. 12.4.2019]. Dostupné z: <https://www.zamek-kromeriz.cz/pl>

⁸⁷ HLOBILOVÁ, E. *Problematika překladu turistických materiálů na příkladu měst Kroměříž a Olomouc*. Diplomová práce. Brno 2018.

⁸⁸ Srov. s definicí tzv. situačního kritéria. In CHLEBDA, W. – DOBROTOVÁ, I. (eds.) *Tematický česko-polsko-ruský, polsko-česko-ruský slovník pohraničí: Tematyczny czesko-polsko-rosyjski, polsko-czesko-rosyjski słownik pogranicza*. Opole 2015, s. 10.

⁸⁹ OSMÓLSKI, P. *Kromieryż. Czeski wybrali je najpiękniejszym miastem Czech*. In: *Osmol. Notatki z podróży* [online]. 4.4.2018 [Cit. 12.4.2019]. Dostupné z: <https://www.osmol.pl/2018/04/kromieryz-czesi-wybrali-je-najpiekniejszym-miastem-czech/>

w *Republice Czeskiej*.⁹⁰ O Podzámecké zahradě píše autor blogu střídavě jako parku, příp. parkovém areálu (pol. *park, zespół parkowy*) a zahradě (pol. *ogród pałacowy*). Je patrné, že ji vnímá jako park, nicméně ovlivněn českým pojmenováním a jeho překladem do polštiny používá také (zvláště u popisků fotografií) označení *ogród*. Pozornost překladatele bude jistě také směřovat k části věnované Květné zahradě, a především k tomu, zda autor zmiňuje dva skleníky. Ty totiž fungují jako památkové objekty a mají své oficiální názvy.⁹¹ Zkušenost praví, že naprostá většina Poláků jim říká *oranżerie*. A skutečně tomu tak je i v tomto případě. Autor blogu píše: „Przekraczając bramę ogrodu, po prawej i po lewej stronie mamy oranżerie z tropikalnymi roślinami.”⁹²

Kromě turistických a cestovatelských textů jsou velmi cenným zdrojem informací odborné publikace. V článku s názvem *Rekonstrukcja ogrodu kwiatowego w Kromieryżu (Czechy) – kulturowe, edukacyjne i turystyczne znaczenie ogrodów zabytkowych* od A. Gajdekové⁹³ najdeme množství přirozených překladových ekvivalentů pro termíny a názvy míst a objektů. Autorka pracuje s populárním pojmem *założenie* používaným v polské odborné literatuře pro označení architektonického celku (pol. *założenie ogrodowe, pałacowe, pałacowo-parkowe, pałacowo-ogrodowe*). Slovo *założenie* se v článku vyskytuje až 31krát. Překladatel by je tedy měl také aspoň několikrát použít a zvýšit tak autenticitu textu. Pro ptáčnici, kterou lze přeložit také jako *ptaszarnia*, používá Gajdeková označení *woliera*, pro skleníky – *szklarnie (ciepła, zimna, produkcyjna)*. Překladatel by si také měl všimnout, jakým způsobem se vypořádala s termíny květnice a štěpnice, které v polštině nemají svůj ekvivalent. Autorka článku zvolila snad tu nejlepší možnou strategii a tyto české pojmy jednoduše popsala (vysvětlila) jako *część kwiatowa (ozdobna) i sadownicza (użytkowa)*. Lze předpokládat, že autorka čerpala z různých polských překladů, bohužel také těch nekvalitních. Název instituce spravující péči nad Květnou zahradou (Národní centrum zahradní kultury) tak správně uvádí jako *Narodowe Centrum Kultury Ogrodowej*, zatímco Podzámeckou zahradu označuje jako *Ogród Zamkowy* (správně *Ogród Przypałacowy*).

⁹⁰ K polskému názvu České republiky srov. např. *Czechy czy Republika Czeska. Poradnia językowa*. [online]. WN PWN SA ©1997-2019. [Cit. 12.4.2019]. Dostupné z: <https://sjp.pwn.pl/poradnia/haslo/Czechy-czy-Republika-Czeska;3117.html>

⁹¹ Tomuto problému se věnují podrobně na s. 47.

⁹² OSMÓLSKI, P. op. cit.

⁹³ GAJDEK, A. Rekonstrukcja ogrodu kwiatowego w Kromieryżu (Czechy). *Kulturowe, edukacyjne i turystyczne znaczenie ogrodów zabytkowych*. In *Topiarius. Studia krajobrazowe*, 2015, č. 1, s. 11–25.

Neméně zajímavé poznatky přináší diachronní pohled. Nejstarší texty sahají až k 16. století, kdy v Kroměříži působil polsko-český historik a heraldik Bartoloměj Paprocký z Hlohol a Paprocké Vůle (pol. *Bartosz Paprocki*). V zámecké knihovně se dodnes dochovalo jeho polsky vydané dílo *Gniazdo Cnoty, zkąd herby rycerstwa sławnego Królestwa Polskiego swój początek mają* z roku 1578,⁹⁴ které mj. dokládá, že již v této době měla Olomouc své polské exonymum *Olomuniec*. Ačkoliv se v knize nepodařilo najít zmínku o samotné Kroměříži, díky téměř dvacetiletému působení Paprockého ve městě (1579–1598) je název města nesčetněkrát zmiňovaný v pozdějších vydáních jeho děl a v jiných textech pojednávajících o životě a díle Paprockého. Například v doslovu připojeném k vydání díla *Herby rycerstwa polskiego* z roku 1858 nazvaného *Wiadomość o życiu i pismach Bartłomieja Paprockiego* čteme: „Następnie zajął się losem Paprockiego biskup olomuniecki Stanisław Pawłowski. Uczony ten mąż nie tylko że przez lat kilka Paprockiego w zamku swym w Kromieryżu hojnie podejmował...”⁹⁵ Nacházíme zde polský ekvivalent názvu města Kroměříže (*Kromieryż*) a popoštěnou verzi jména olomouckého biskupa Stanislava Pavlovského (*Stanisław Pawłowski*). Obě vlastní jména se v tomto znění objevují také v disertační práci A. Tułowiecké věnované herbářům Paprockého.⁹⁶ Je nutno podotknout, že Tułowiecka není konsekventní a v jiné části své práce používá české endonymum *Kroměříž* hned vedle polského exonyma *Olomuniec*.⁹⁷

Další osobností spjatou s Kroměříží je kapelník M. Mielczewski († 1651), jehož tvorba je zastoupena také v zámeckém hudebním archivu. Díky tomu jsou město a tehdejší biskup Karel z Lichtensteinu-Castelcorna zmiňováni v textech pojednávajících o Mielczewského tvorbě.⁹⁸

Další prameny, které se podařilo dohledat, pocházejí až z poloviny 19. století, kdy v Kroměříži zasedal ústavodárný říšský sněm z let 1848–1849. Díky účasti polských

⁹⁴ PAPROCKI, B. *Gniazdo Cnoty, zkąd herby rycerstwa sławnego Królestwa Polskiego swój początek mają*. Kraków 1578.

⁹⁵ PAULI, Ż. *Wiadomość o życiu i pismach Bartłomieja Paprockiego*. In Paprocki, B. *Herby rycerstwa polskiego przez Bartosza Paprockiego zebrane i wydane r. p. 1584*. Kraków 1858, s. 3.

⁹⁶ TUŁOWIECKA, A. *Herbarze i quasi-herbarze. Wokół konstrukcji genologicznych Bartosza Paprockiego*. Disertační práce. Katowice 2009, s. 37.

⁹⁷ *Ibidem*, s. 39.

⁹⁸ V roce 1951 v časopise *Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka* vyšel článek s názvem *Kompozycje Marcina Mielczewskiego w archiwum arcybiskupim w Kromieryżu* od O. Petráše. Bohužel se nepodařilo zjistit, zda se jedná o překlad z češtiny nebo nikoliv. Každopádně se jedná o kvalitní text bez jazykových či stylistických chyb, lze jej tedy využít jako zdroj ekvivalentů a terminologie z oblasti staré hudby. Srov. PETRÁŠ, O. *Kompozycje Marcina Mielczewskiego w archiwum arcybiskupim w Kromieryżu*. In *Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka*, 1951, č. 6, s. 157–172.

poslanců je událostí velmi často zmiňovanou v polské historiografii.⁹⁹ Kroměřížský sněm se dočkal také uměleckého zpracování. V roce 1915 vyšla píseň známé polské básnířky a spisovatelky M. Konopnické *Na zjazd w Kromieryżu*.¹⁰⁰ Dále jsou Kroměříž a osobnosti s ní spojené zmiňovány v dalších textech pojednávajících např. o olomouckých biskupech a arcibiskupech, sv. Janu Sarkandrovi či Karlu Krylovi. Pramenů je až překvapivě mnoho, ale rozsah a zaměření této práce nedovolují je všechny uvést. Na závěr je třeba říci, že v dnešní době díky internetu a intenzivní digitalizaci knižních a časopiseckých předloh lze najít většinu potřebných informací bez vycházení z domova a jako největší problém se jeví nedostatek času pro jejich dohledávání.

⁹⁹ Srov. např. DUNIN BORKOWSKI, L. *Sejm ustawodawczy rakuzki ze szczególną uwagą na poselswo polskie. [Cz. I]*. Poznań, 1849, 160 s.

¹⁰⁰ Srov. KONOPNICKA, M. *Poezye VIII*. Warszawa etc. 1915, s. 6–7.

6. ANGLICKÝ A NĚMECKÝ PŘEKLAD PRŮVODCE ARCIBISKUPSKÝM ZÁMKEM A ZAHRADAMI

V roce 2011, tedy společně s prvním českým vydáním, vyšel anglický překlad průvodce Arcibiskupským zámekem a zahradami v Kroměříži s názvem *Archbishop's chateau and gardens in Kroměříž. Guidebook*.¹⁰¹ Překlad vyhotovil M. Kolář, který dlouhodobě spolupracuje s Muzeem umění Olomouc.¹⁰² Spolu s dotiskem průvodce z roku 2018 se aktualizoval také anglický překlad a nově se připravuje verze německá. Autorem německého překladu je S. Bartilla. Německá verze vychází z aktualizovaného dotisku a tiskem zatím nevyšla.

Analýza anglického a německého překladu, jakkoli zajímavá, však není pro řešení konkrétních problémů spojených s překladem do polštiny tak zásadní. Angličtina, němčina a polština se například výrazně liší v přístupu k vlastním jménům. Zatímco němčina má díky teritoriální, historické a kulturní blízkosti své vlastní ekvivalenty pro velkou část jmen českých osobností a místních jmen, angličtina je používá střídavě v českém (*Kroměříž*), německém (*Wolfgang Hannibal von Schrattenbach*) a anglickém (*Charles of Lorraine*) znění.

Z pohledu problematiky překladu průvodce do polštiny však může být důležité zjištění, na jaké problémy naráželi při své práci překladatelé do jiných jazyků.

Martin Kolář je profesionální překladatel v jazykové kombinaci angličtina – čeština a obráceně. Vystudoval obor filosofie – anglická filologie. Specializuje se v překladu odborných textů různého zaměření (technika, stavebnictví, patenty, smlouvy, výstavní katalogy). Překladu *Průvodce* se věnoval již jako zkušený překladatel (cca osmnáctiletá praxe v oboru) a používal nástroj CAT. Největší problém, na který při překladu narazil byly zavedené termíny, jež zadavatel používal a na jejichž dodržování trval, např. označení *chateau* pro Arcibiskupský zámek, přičemž M. Kolář by volil raději termín *palace*. Další problém představovaly místní reálie¹⁰³ a přepisy jmen českých a německých osobností. Vzhledem k tomu, že angličtina není rodným jazykem překladatele, podobu textu často konzultoval s anglickým rodilým mluvčím. Překlad nakonec prošel jazykovou korekturou.

¹⁰¹ ZATLOUKAL, O. (red.) *Archbishop's chateau and gardens in Kroměříž. Guidebook*. Kroměříž 2011.

¹⁰² Přeložil také jiné publikace týkající se Arcibiskupského zámku a jeho sbírek, srov. HLUŠIČKOVÁ, P. – MORGANTI, D. – WANKOVÁ, W. K. – ZLATOHLÁVEK, M. – ZLATOHLÁVKOVÁ, E. *Kroměřížský kabinet kresby: kresby starých mistrů. – The Kroměříž Collection of Drawings: drawings by old masters*. Přeložil Martin KOLÁŘ. Olomouc 2016.

¹⁰³ Srov. s pojmem *kulturní reprezentace*, MOCARZ, M. op. cit., s. 63.

Stefan Bartilla je německý historik umění, historik a překladatel. Vystudoval dějiny umění jako hlavní obor a středověké dějiny a klasickou archeologii jako obory vedlejší. Získal titul doktora na filozofické fakultě Freiburské univerzity. Češtinu se učil 6 týdnů v Mnichově a 2 roky v Praze, pak ji zdokonaloval samostudiem. Překladatelská činnost, které se věnuje od roku 2007, představuje v současné době jeho hlavní, i když ne jediné, zaměstnání. Bartilla překládá pouze z češtiny do němčiny. Většinou se jedná o odborné texty věnované dějinám umění, dále texty historické a populárně-naučné texty různého druhu. Průvodce Arcibiskupským zámekem a zahradami překládal asi 4 měsíce, nepoužíval při tom žádné CAT nástroje. Při překladu se setkal s různými problémy jazykového a odborného rázu. Občas něčemu nerozuměl, některé pasáže mu přišly příliš dlouhé, složité nebo neobratně formulované. Velký problém mu dělala vlastní jména. Podle svých slov se musel rozhodovat, zda a do jaké míry je přeložit (převést) do němčiny. Hledal historicky podložené německé ekvivalenty a posuzoval jejich použitelnost v překladu kroměřížského průvodce. Obtížné pro něj byly také odborné termíny mimo vlastní specializaci (např. historické zbraně). Všechny problémy se snažil v první řadě řešit vlastní rešerší v literatuře či na internetu, v případě neúspěchu se musel obrátit na autory. Bartilla považuje za nutné poslat hotový překlad autorovi na posouzení a případnou korekturu.

Z výše popsaného lze udělat několik závěrů. Oba překlady byly svěřeny do rukou zkušených překladatelů a oba překladatelé narazili na podobné problémy (termíny, místní realie, vlastní jména). Lze tedy mluvit o typických překladatelských problémech odborného textu humanitního zaměření bez ohledu na cílový jazyk. Oba zdůraznili také nutnost zohlednit požadavky zadavatele. Čirou náhodou představuje popis zázemí vzniku anglického a německého překladu jakousi konfrontaci dvou typů profesionálních překladatelů – absolventa filologie na jedné straně a specialisty-historika, který je z hlediska jazykové (filologické) přípravy autodidaktem, na druhé straně. Největší rozdíl mezi oběma typy překladatelů lze předpokládat v poměru jazykových a odborných kompetencí a potvrzují to zkušenosti M. Koláře a S. Bartilly. Zatímco M. Kolář jakožto Čech vyhledával především pomoc rodilého mluvčího angličtiny, S. Bartilla se obracel na autory textu s otázkami, které by mu pomohly v lepším pochopení českého originálu. Lze předpokládat, že překladatel *Průvodce* do polštiny narazí na stejné problémy jako jeho kolegové.

7. VYBRANÉ PŘEKLADATELSKÉ PROBLÉMY – ANALÝZA A NÁVRHY ŘEŠENÍ

Nejčastějšími problémy, se kterými se setká překladatel odborných textů humanitního zaměření (zvláště pak z oblasti historie a dějin umění), jsou vlastní jména a termíny, dále gramatické a stylistické odlišnosti. Analýza dvou posledních otázek by znamenala nutnost uvést desítky, ne-li stovky příkladů, proto jí v této práci nebude věnována bližší pozornost. Naopak bude popsána problematika translace vlastních jmen a termínů. Mnoho z nich se totiž v průvodci vyskytuje opakovaně, proto bude dobré si ještě před zahájením samotného překládání uvědomit všechna úskalí s nimi spojená.

Kapitola je rozdělená do čtyř částí. První je věnována názvu objektu, který je zároveň součástí názvu publikace. Druhou část tvoří analýza problematiky převodu vlastních jmen. Částečně se překrývá s třetí částí věnované terminologii, protože mnohá vlastní jména (např. většina urbanonym) jsou onymizované termíny. Čtvrtá, nejkratší část zmiňuje nutnost přeložení citátů a sentencí do polštiny.

ARCIBISKUPSKÝ ZÁMEK A ZAHRADY V KROMĚŘÍŽI

Název objektu a zároveň součást názvu publikace představuje hned několik překladatelských problémů – je český zámek totéž, co polský *zamek*, jaké je polské exonymum pro Kroměříž, kde a v jaké podobě umístit ve víceslovném názvu označení arcibiskupský? Úkolem následujících řádků je najít odpověď na tyto otázky.

Zámek

Český lexém zámek má svého polského dvojníka – *zamek*. Nicméně podobnost je zde pouze grafická a fonetická, jedná se tedy o tzv. zrádné slovo. Čeština má pro feudální sídla několik označení. Hrad je typickou stavbou vrcholného a pozdního středověku (12.–15. století), která byla zároveň pevností a obydlím. Zámky coby velkolepá, reprezentační sídla šlechtických rodů začaly vznikat zhruba na přelomu středověku a novověku (15./16. století), velmi často přestavbou původních hradů.¹⁰⁴ Jako *palác* je pak označována reprezentativní městská stavba, případně hlavní obytná část hradu. S podobným rozlišením se setkáme např. v němčině, kde ekvivalenty k českému *hradu*, *zámku* a *paláci* jsou

¹⁰⁴ Rovněž v případě kroměřížského zámku se připouští existence gotického hradu. Srov. *Průvodce*, s. 25.

postupně *Burg*, *Schloss* a *Palast*. Ve francouzštině existují pouze dvě označení: *château* pro hrad a zámek a *palais* pro palác. Angličtina zná také dva pojmy: *castle* pro hrad a *palace* pro zámek a palác, i když v některých případech (převážně pro označení francouzských venkovních rezidencí) se lze setkat s francouzským označením *chateau*.¹⁰⁵ Také polština používá pouze dvě označení – *zamek* pro starší opevněné sídlo a *palac* pro reprezentativní rezidenci nezávisle na tom, jestli se nachází volně v krajině nebo je součástí městské zástavby. Pro srovnání použití jednotlivých pojmenování v praxi poslouží významné evropské objekty, např. slovenský Spišský hrad (čes. *hrad*, něm. *Burg*, ang. *castle*, fran. *château*, pol. *zamek*), anglický Windsor (čes. *hrad*, něm. *Schloss*, franc. *château*, ang. *castle*, pol. *zamek*), francouzské Versailles (čes. *zámek*, něm. *Schloss*, franc., ang. *palace*, pol. *palac*), vídeňský Schönbrunn (čes. *zámek*, něm. *Schloss*, franc. *château*, ang. *palace*, pol. *palac*), benátský Palazzo Ducale (čes. *palác*, něm. *Palast*, fran. *palais*, ang. *palace*, pol. *palac*).

Relativně jednoduchá záležitost se tak v překladu může projevit jako složitější problém, a to jak kvůli absenci jednoho článku v polské pojmenovací soustavě, tak kvůli ne vždy patrným rozdílům mezi jednotlivými stavbami a ve výsledku nekonsekventnímu pojmenování.¹⁰⁶ V případě kroměřížského zámku je pravděpodobně správným řešením používání polského slova *palac* a jeho derivátů (*palacowy*, *przypalacowy* atd.). V textu *Průvodce* se však objevuje i slovo *palác*, někdy dokonce v jedné větě společně se *zámkem*: „Jak vyplývá z pozdější biskupovy korespondence, byla to právě věž, která v jeho představách odlišovala zámek od pouhého paláce a která měla akcentovat svou hmotu i symbolický význam zámku jako biskupského sídla, a to nejen v kroměřížském kontextu.“¹⁰⁷ Teprve teď naráží překladatel na skutečný problém. Jak se vyhnout nesmyslné formulaci *odróżniła palac od zwykłego palacu*? První označení *palac* by mělo být ponecháno, neboť se vztahuje ke kroměřížskému zámku. Svou pozornost by měl překladatel směřovat k slovu *palác*. Nejlepším řešením se zdá použití vhodného synonyma,

¹⁰⁵ Ve většině anglických překladů materiálů týkajících se Kroměříže se je používáno označením *Archbishop's chateau*, i když se lze setkat (rovněž v oficiálních materiálech správy zámku a zahrady) s pojmenováním *Archbishop's palace*.

¹⁰⁶ Např. zámek v polských Chałupkách je v Registru movitých památek zapsán jako *zamek*, zatímco na Wikipedii je uveden jako *palac*. Na četných internetových stránkách najdeme zase formulaci „pałac, zwany zamkiem”. Srov. *Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków – stan na 31 marca 2019 r. Woj. śląskie*, s. 99 a *Pałac w Chałupkach*. *Wikipedia* [online]. Poslední aktualizace 3.11.2018. [Cit. 12.4.2019]. Dostupné z: https://pl.wikipedia.org/wiki/Pa%C5%82ac_w_Cha%C5%82upkach; <https://www.palacewpolsce.pl/palace/hotel-restauracja-zamek-w-chalupkach/historia.html>

¹⁰⁷ *Průvodce*, s. 29.

např. *rezydencja*, které by bylo navíc vhodné doplnit nějakými přívlastky pro zdůraznění kontrastu mezi zámekem a palácem, např. *zwyuczajna miejska rezydencja*.

Kroměříž

Kvůli nahromadění specifických českých znaků je české endonymum Kroměříž pro Poláky velmi obtížné jak pro písemné, tak vyslovovací stránce. Proto už v dávnějších dobách byly vyvíjeny snahy o jeho popoštění. Pomineme-li bizarní podobu *Kromierzyce*¹⁰⁸ nebo *Kromierzyż*¹⁰⁹ a ojediněle se vyskytující podoby s *e* namísto *ie* (tj. *Kromeriz* nebo *Kromerziż*), jsou nejčastějšími verzemi polského exonyma minimálně od druhé poloviny 19. století *Kromierzyż* a *Kromieryż*. Podoba *Kromieryż* se vyskytuje mj. v letáku určenému polským poslancům rakouského ústavodárného sněmu, který začíná slovy „Do szanownych wysłańców polskich na Sejm w Kromieryżu“,¹¹⁰ v knize *Sejm ustawodawczy rakuzki ze szczególniejszą uwagą na poselstwo polskie*¹¹¹ z roku 1850 a v písni *Na zjazd w Kromieryżu* od polské básničky Marie Konopnické vydané v roce 1915. Naopak s podobou *Kromierzyż* se lze setkat např. v knižním vydání dopisů polského poslance rakouského ústavodárného sněmu Františka Smolky z roku 1913. K dopisu datovanému 9. listopadu 1848 umístil nakladatel velmi zajímavou poznámku k uvádění názvu města Kroměříž v Smolkových dopisech: „W poprzednich listach nazywa Smółka to mało znane dotychczas miasteczko na Morawach, przeznaczone na nową siedzibę Sejmu, z niemiecka *Kremsier*, jak stało w manifestacie cesarskim z 22 października. Czeskiej nazwy *Kroměříž* [sic!] nie znali chyba polscy posłowie (czeskich posłów wówczas w Wiedniu nie było); przez jakiś czas spotykamy w listach mylną, przekreconą nazwę *Kremizorz* (zapewne, zanim dowiedziano się o właściwym, czeskim jej brzmieniu).“¹¹²

¹⁰⁸ MINAKOWSKI, M. J. *Wielka genealogia Minakowskiego (Wielcy.pl)* [online]. Dr Minakowski Publikacje Elektroniczne, ©2002–2018. [Cit. 12.4.2019]. Dostupné z: <http://www.sejm-wielki.pl/b/hi.13071>

¹⁰⁹ KLISTAŁA, J. *Martyrologium mieszkańców Zaolzia w latach 1939–1945. Słownik biograficzny. Tom II (K–O)*. Cieszyn 2013, s. 227.

¹¹⁰ *Do szanownych wysłańców polskich na Sejm w Kromieryżu od brata wygnańca, bezpiecznego ze strony legalnej, ale solidarnie z tułactwem miłosierdziem Bożem złączonego*. Kraków 1848.

¹¹¹ DUNIN BORKOWSKI, L. op. cit.

¹¹² SMOLKA, F. J. *Dziennik Franciszka Smolki: 1848-1849 w listach do żony*. Warszawa 1913, s. 123.

M. Hebal-Jezierská tvrdí, že „oryginalną nazwę czeskiego miasta *Kroměříž* zapisujemy w języku polskim jako *Kromierzyż*.“¹¹³ Odkazuje přitom na transkripční pravidla pro přepis českých písmen s diakritickými znaménky, kde samohláskám *ě* a *í* odpovídají *ie* a *i*, zatímco souhláskám *ř* a *ž*: *rz* a *ż*. Úzus je však někdy silnější než ortografická pravidla a v současné polštině převládá podoba *Kromieryż*. Nemaľý podíl na tomto stavu má snad také integrovaný slovník MS Office, který právě tuto podobu nabízí jako jediné správné řešení. Jeho tvůrci se zřejmě řídili pokyny Komise pro standardizaci zeměpisných názvů mimo území Polské republiky (pol. *Komisja Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej*), která v dosud posledním vydání vícesvazkové publikace *Nazewnictwo Geograficzne Świata* k názvu *Kroměříž* uvádí polský ekvivalent *Kromieryż*.¹¹⁴ Tuto podobu podává rovněž *Urządowy wykaz polskich nazw geograficznych świata*¹¹⁵ a příloha s názvy měst a regionů k příručce pro překladatele do polštiny vydané generálním ředitelstvím pro překlady při Evropské komisi.¹¹⁶ V neposlední řadě mluví pro tvar *Kromieryż* skutečnost, že je možné jej v polštině skloňovat podle vzoru *Paryż* a polský rodilý mluvčí tak dokáže automaticky odhadnout skloňování i rod.¹¹⁷

Na závěr je vhodné uvést také podobu přídavného jména pocházejícího od názvu města. Slovník MS Office jako jedinou možnost připouští *kromieryski* – od exonyma *Kromieryż*. Jinou často se vyskytující verzí je však *kromierzyski* – od exonyma *Kromierzyż*.

¹¹³ *Kromieryż czy Kromierzyż. Poradnia językowa* [online]. WN PWN SA, ©1997–2019. [Cit. 12.4.2019]. Dostupné z: <https://sjp.pwn.pl/poradnia/haslo/;14139>

¹¹⁴ Jednotlivé svazky, tzv. sešity, jsou dostupné na webových stránkách Komise. Viz *Nazewnictwo geograficzne świata. Komisja Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej* (KSNG) [online]. KSNG, ©2002–2016. [Cit. 12.4.2019]. Dostupné z: http://ksng.gugik.gov.pl/wydawnictwa_ngs.php

¹¹⁵ ZYCH, M. *Urządowy wykaz polskich nazw geograficznych świata*. Warszawa, 2013, s. 117.

¹¹⁶ *Nazwy miejscowości i regionów*. Příloha k publikaci *Wademecum tłumacza. Wskazówki redakcyjne dla tłumaczy*. Luksemburg, 2019.

¹¹⁷ V polštině je *Kromieryż*, stejně tak jako *Olomuniec*, mužského rodu. Naopak v současné spisovné češtině jsou *Kroměříž* a *Olomouc* rodu ženského. Nebylo tomu tak vždy. Ještě v 19. století byla tato města rodu mužského. Mužský rod se dodnes zachoval v některých nářečích.

Arcibiskupský

Tento přívlastek může být v polštině vyjádřen pomocí přídavného jména *arcybiskupi* nebo podstatného jména v genitivu *arcybiskupów*. V oficiálních názvech biskupských a arcibiskupských rezidencí na území Polska se lze nejčastěji setkat s přídavným jménem, proto by měl být použit i v kroměřížském kontextu. Problémem však může být vhodné umístění přívlastku v názvu. V polštině jsou specifikující adjektiva zpravidla situována do postpozice (např. *zamek królewski*, *ogród botaniczny*, *Pałac Myślewicki*). Název kroměřížského objektu je však víceslovný, a kromě názvu města obsahuje dvě substantiva označující objekty – zámek a zahrady. Kde tedy umístit přívlastek *arcybiskupi*? Logicky nejvhodnější se jeví umístění až za názvem druhého objektu, protože se vztahuje jak k paláci, tak zahradám – tj. *Pałac i Ogrody Arcybiskupie w Kromieryżu* (analogicky např. k názvu *Pałac i Ogrody Branickich w Białymstoku*). Bohužel ne všichni překladatelé zastávají tento názor, např. polský název objektu na oficiální internetové stránce Arcibiskupského zámku a zahrad je uveden jako *Pałac Arcybiskupi i ogrody Kromieryż*. Na tomto místě je třeba dodat, že názvy architektonických celků sestávající z více objektů mají v polštině nejčastěji podobu typu *zespół pałacowo-parkowy*, příp. *zespół pałacowo-ogrodowy* (např. *Zespół Pałacowo-Parkowy w Pławonicach*, *Zespół Pałacowo-Ogrodowy w Nieborowie*). Z důvodu přílišné odchylky od původního českého názvu ho nelze doporučit jako oficiální polské pojmenování kroměřížského komplexu v polštině, avšak může a měl by být používán v samotném textu *Průvodce* pro zvýšení autenticity.

VLASTNÍ JMÉNA

Problematika přenosu vlastních jmen z jednoho jazyka do druhého je velice aktuální téma, o čem svědčí množství bakalářských, diplomových a také disertačních prací, které každoročně vznikají na filozofických fakultách všech českých univerzit a také dotazy laické a odborné veřejnosti směřované k internetovým jazykovým poradnám.¹¹⁸ Přesto, jak si správně všimli autoři *Tematického česko-polsko-ruského a polsko-česko-ruského slovníku pohraničí*, „problém ekvivalence vlastních jmen mezi dvěma jazyky (různých

¹¹⁸ Nejznámější jazykovou poradnou v Polsku je Poradnia Językowa PWN (<https://sjp.pwn.pl/poradnia/>), v Česku Jazyková poradna Ústavu pro jazyk český Akademie věd České republiky (<http://www.ujc.cas.cz/jazykova-poradna/zakladni-kontakty.html>).

typů) je až hanebně zanedbaný jak po stránce teoretické, tak i praktické (slovníkové, poradenské).¹¹⁹ Existující publikace jsou převážně menšího rozsahu (články a studie ve sbornících a časopisech)¹²⁰ a mají spíše analytický, nikoliv standardizační charakter a jsou většinou úzce specializovány.

Dvě tradičně protichůdná stanoviska ohledně toho, jak nakládat s propriální lexikem v překladu (ponechávat vlastní jména v originální podobě nebo je přizpůsobovat systému přijímacího jazyka, ať už pomocí některé s transformačních metod nebo, méně často, doslovným překladem) jsou z hlediska překladatelské praxe nedostačující. Při rozhodování o tom, zda uvést proprium v původním znění nebo zvolit (či vytvořit) vhodný cizojazyčný ekvivalent je potřeba zohlednit řadu různých faktorů, jako např. tradice, teritorium, kulturní aspekty, kategorie vlastního jména, funkce textu, příbuznost jazyků, grafický systém (abecedu) či v neposlední řadě podmínky zadavatele. Podle E. Białekové „podstawową zasadą regulującą przekazywanie nazw własnych jest odwoływanie się do źródeł, w których ujęte są ustalone ekwiwalenty.¹²¹ S tímto tvrzením nelze než souhlasit, je však nutno doplnit, že nalezené ekvivalenty by měly být podrobeny základní analýze, alespoň co se týče četnosti výskytu a funkčnosti (tj. v jakých druzích textů byly použity).

Průvodce Arcibiskupským zámekem a zahradami v Kroměříži je vlastními jmény doslova napěchovaný – jsou mezi nimi např. jména olomouckých biskupů a arcibiskupů, zahraničních a českých umělců, světců, historických osobností, mytologických postav, názvy památkových objektů, dávných a současných institucí, uměleckých děl atd. Překladatel, kromě toho, že musí rozhodnout, jestli použije původní nebo popoštěnou podobu propria, musí vědět, jak ji správně zařadit do gramatického systému polštiny. Problém může představovat především skloňování dlouhých jmen biskupů a arcibiskupů složených z několika jmen a predikátů a také jmen italských umělců. Překladatel se často setká s radou, že je bezpečnější vyhnout se skloňování osobních jmen cizího původu. Toho lze dosáhnout jedině takovým přeformulováním věty, aby bylo vlastní jméno použito v nominativu. Takový text však bude působit uměle. Proto je lepší osvojit si aspoň základní pravidla pro skloňování nebo si zajistit odbornou filologickou konzultaci (germanisty,

¹¹⁹ CHLEBDA, W. – DOBROTOVÁ, I. (eds.) op. cit., s. 23.

¹²⁰ V polském prostředí srov. např. WOLNICZ-PAWŁOWSKA, E. Nazwy własne w przekładzie. Zarys problematyki. In *Poznańskie Spotkania Językoznawcze*, 2014, č. 27, s. 201–214; BIAŁEK, E. Nazwa własna w leksykografii i dydaktyce przekładu. In *Rocznik Przekładoznawczy. Studia nad teorią, praktyką i dydaktyką przekładu*, 2014, č. 9, s. 281–301.

¹²¹ BIAŁEK, E. op. cit., s. 282.

romanisty nebo polonisty). Neocenitelným pomocníkem může být internet – např. *Słownik języka polskiego* uvádí skloňování italských příjmení zakončených na -i, -e, -o.¹²² Skloňování jmen se šlechtickými predikáty bude popsáno v části věnované jménům biskupů a arcibiskupů. Jiný problém představují vlastní jména, která nejsou v textu uvedena celá. Děje se tomu tak v případě přídavných jmen individuálně přivlastňovacích, která jsou pro češtinu běžná, ale v současné spisovné polštině se nevyskytují – fráze jako např. *na Nypoortově a Vischerově rytině* tak musí být v polštině vyjádřeny pomocí jiného přivlastňovacího spojení, např. *rycina autorstwa* nebo pouze *rycina (čí)*. K tomu však je potřeba zjistit, jak se daný člověk jmenoval křestním jménem, protože jinde v textu jsou jména uváděná celá. Zde je naštěstí nápomocný jmenný rejstřík umístěný na konci publikace. Identifikaci si dále mohou vyžadovat jména některých mytologických postav, a to v případě, že překladatel nezná původní řecký nebo latinsky způsob skloňování, např. *Paridův soud* (pol. *Sąd Parysa*) nebo *zrození z Diovy hlavy* (pol. *narodziny z głowy Zeusa*).

Olomoučtí biskupové a arcibiskupové

Najít vhodné polské ekvivalenty pro jména olomouckých biskupů a arcibiskupů není jednoduché z několika důvodů. Prvním je skutečnost, že ani čeština k nim nepřistupuje jednoznačně – v literatuře se lze setkat s několika formami téhož jména. Ve většině případů se jedná o dvě oficiální verze: německou a českou (např. něm. *Karl Joseph Johann Anton Ignaz Felix von Lothringen*, čes. *Karel Josef Lotrinský*) a několik dalších zkrácených nebo jinak upravených variant. V případě české verze jména jsou rozdíly zpravidla v míře počeštění (např. částečně počeštěná forma *František z Dietrichsteinu* nebo úplně počeštěná *František z Ditrichštejna*). Za druhé, u mnoha jmen olomouckých biskupů a arcibiskupů se setkáváme s tzv. šlechtickým predikátem, který se odvozoval z toponym označujících sídla šlechtických rodů a užíval se v podobě předložky *von* (čes. *z/ze*), kterou následovalo jedno nebo více toponym (např. něm. *Wolfgang Hannibal von Schrattenbach*, čes. *Wolfgang Hannibal ze Schrattenbachu*). Autoři průvodce Arcibiskupským zámkem a zahradami důsledně používali jednu českou verzi jména, výjimečně se lze setkat se zkrácením jména obsahujícího šlechtický predikát (např. *biskup Hamilton* místo biskupa *Maxmiliána z Hamiltonu*). Zvláštní pozornost si zaslouží jméno biskupa Karla

¹²² Nazwiska włoskie. Zasady pisowni i interpunkcji [online]. WN PWN SA, ©1997-2019. [Cit. 12.4.2019]. Dostupné z: <https://sjp.pwn.pl/zasady/Nazwiska-wloskie:629631.html>

z Lichtensteinu-Castelcornu, které je v *Průvodci* uváděno právě v této napůl počestěné formě. Nejedná se chybu (překlep), ale o záměrný postup, který je vysvětlován takto: „Dnes se predikát Lichtenstein-Castelcornu užívá především pro odlišení od knížecího rodu Liechtensteinů, platí to zvláště pro biskupa Karla, u něhož hrozí záměna s Karlem z Liechtensteinu (1569–1627) i s jeho synem Karlem Eusebiem (1611–1684).“¹²³

Převod vlastních jmen do cizího jazyka byl a stále je otázkou úzu,¹²⁴ proto než přistoupíme k tvorbě polských ekvivalentů měli bychom se nejprve podívat, zda se již vyskytují v odborné literatuře. Velmi často se stává, že používané formy nejsou z jazykového hlediska úplně správné, nicméně se lze domnívat, že v případě propriálního lexika je formální správnost až na druhém místě. V první řadě by mělo být dbáno na to, aby byla dodržena hlavní funkce vlastních jmen – tj. funkce identifikační. Ostatně stanovit jedinou správnou podobu jména historických osobností je nesmírně obtížné. Nepomůže ani známá a v translatologických pracích opakovaná skutečnost, že soudobá příjmení jsou dnes většinou ponechávána v originální podobě, zatímco historická popoľšťována. Zaprvé ne všechna historická jména mají své ustálené polské exonymní formy, zadruhé neexistuje césura, která by jasně stanovila konec období historických jmen a začátek období jmen soudobých. Vzhledem k těmto potížím lze za nejdůležitější úkoly překladatele považovat volbu takového ekvivalentu, který umožní snadnou identifikaci osobnosti, jeho důsledné používání v celém textu a v neposlední řadě správné začlenění do polského jazykového systému. Vzhledem k tomu, že polština patří mezi flexivní jazyky, měly by být všechny části jména (kromě předložky *von*) skloňovány, např. *Franciszek von Dietrichstein*, 2. pád *Franciszka von Dietrichsteina*, 3. pád *Franciszkowi von Dietrichsteinovi* atd.¹²⁵

Při určování polských ekvivalentů jmen olomouckých biskupů a arcibiskupů pro potřeby překladu *Průvodce* bylo přijato následující pravidlo. S ohledem na výše zmiňovanou skutečnost, že historická jména jsou většinou popoľšťována, zatímco soudobá ponechávána v původní podobě a také se zřetelem na historické provázanosti (např. Jan Grodecký byl před nástupem na biskupský stolec v Olomouci varmským kanovníkem, Stanislav Pavlovský se narodil ve slezských Pavlovicích ležících dnes na území Polska, Ferdinand Maria Chotek byl biskupem tarnovským atd.), jsou navrhované ekvivalenty

¹²³ MYŠÁK, M. (ed.) *Kroměřížská zámecká knihovna. Katalog 1691*. Olomouc 2018, s. 14.

¹²⁴ Srov. CHLEBDA, W. – DOBROTOVÁ, I. (eds.) op. cit., s. 25.

¹²⁵ Srov. Von. *Słowniki* [online]. WN PWN SA, ©1997–2019. [Cit. 12.4.2019]. Dostupné z: <https://sjp.pwn.pl/szukaj/von.html>

historických jmen osob, žijících do 19. století včetně polskými exonymy, přičemž v případě jmen skládajících se z křestního jména a příjmení jsou popoštěvány všechny části jména (např. *Stanislav Pavlovský* – *Stanisław Pawłowski*), zatímco u jmen obsahujících šlechtický predikát *von* je popoštěno pouze křestní jméno (např. *Jakub Arnošt z Lichtensteinu* – *Jakub Ernest von Liechtenstein*).

Teplý a Studený skleník

Problémy s hledáním polského ekvivalentu pro dva reprezentativní skleníky nacházející se hned u vchodu do Květné zahrady by možná nebyly tak velké, kdyby se nejednalo o ustálené názvy objektů. Ty se navíc vyskytují ve dvou variantách. Autoři kroměřížského průvodce sice důsledně používají variantu Teplý a Studený skleník, nicméně v jiných oficiálních materiálech vydávaných NPÚ a Muzeem umění Olomouc se stejně často setkáme s verzemi Velký a palmový skleník, kde Studený skleník je označován jako Velký, zatímco Teplý skleník jako Palmový. České slovo skleník lze do polštiny jednoduše přeložit jako *szklarnia*.¹²⁶ Ve spojení s přídavným jménem palmový (pol. *palmowy*) však nevznikne *szklarnia palmowa*, ale jednoslovné pojmenování *palmiarna*. Místo slova *szklarnia* se nabízí dnes už spíše archaická *cieplarnia*.¹²⁷ Ta by však mohla posloužit pouze pro vytvoření jednoho ze čtyř názvů – Velkého skleníku (pol. *Duża Cieplarnia*). V ostatních případech je nepřijatelná (*Chłodna*, resp. *Zimna Cieplarnia* je oxymoron, *Ciepła Cieplarnia* pleonasmus a *Cieplarnia Palmowa* se dá nahradit názvem *Palmiarnia*). Jak již bylo řečeno výše, zkušenost říká, že Poláci říkají kroměřížským skleníkům jednoduše *oranżerie*. Je zde patrná analogie k podobným objektům v Polsku, např. tzv. Staré oranžerii v parku Łazienki ve Varšavě. Nicméně pro překlad *Průvodce* toto pojmenování použít nelze. Jednak bychom se už moc vzdálili od původního názvu a jeho významu, jednak se z českého textu dozvídáme, že Velký skleník vznikl v místě bývalé oranžerie: „Původní oranžerii nahradila rozměrná zimní zahrada, doplněná menším skleníkem na protilehlé straně dvora.“¹²⁸ Následující tabulka znázorňuje možné kombinace.

¹²⁶ Skutečnost, že označení *szklarnia* v polštině asociuje spíše zahradní stavení určené pro pěstování teplomilných druhů zeleniny než reprezentativní památkový objekt, ponechme stranou.

¹²⁷ Označení *cieplarnia* pro budovu sloužící k pěstování citrusů používají také M. Jagiełłová a W. Brzezowski. Srov. JAGIEŁŁO, M. – BRZEZOWSKI, W. op. cit., s. 46.

¹²⁸ *Průvodce*, s. 202.

čeština			poština	
varianta A	varianta B	další označení v textu	varianta A	varianta B
Velký skleník	Studený skleník	<i>rozměrná zimní zahrada</i>	Duża Szklarnia/ Duża Cieplarnia	Szklarnia Chłodna, Zimna
Palmový skleník	Teplý skleník	<i>menší skleník</i>	Palmiarnia	Szklarnia/Cieplarnia Ciepła

Složitost problému zvyšuje skutečnost, že oba skleníky jsou většinou zmiňovány vedle sebe, jinak řečeno fungují v podstatě jako jeden celek, přestože se jedná o dva samostatné objekty. Vzhledem k tomu se jako nejschůdnější možnost jeví použití v názvu podkapitoly *Vstupní objekt, Teplý a Studený skleník* na s. 202 *Průvodce* onymizovaného apelativa v množném čísle *Cieplarnie*.

Gardiska

Název stavby přiléhající k zámku je v češtině neologismem. V *Průvodci* je vysvětleno, že se jedná o „budovu strážnice arcibiskupské gardy“.¹²⁹ Díky tomuto popisu je pátrání po polském ekvivalentu značně ulehčeno. V polštině se takové budově říká *kordegarda* (fr. *corps de garde*) nebo *odwach* (něm. *Hauptwache*). Za vhodnější ekvivalent lze považovat označení *kordegarda*, především s ohledem na oběma jazykům společný slovotvorný základ *garda*, a také analogii ke dvěma budovám nacházejícím se ve varšavském areálu *Łazienki* zvaným *Stara a Nowa Kordegarda*.

Jahodové kopečky

Bývají překládány jako *Truskawkowe Górk*, *Truskawkowe Wzgórza* nebo *Truskawkowe Kopczyki*. Překladatelé se tedy soustřeďují na hledání vhodného ekvivalentu pro české slovo *kopeček*. Jejich pozornost by však měla směřovat k přívlastku *jahodový*. Polština totiž, na rozdíl od češtiny, pojmově rozlišuje plody dvou základních druhů jahodníků – lesního (divokého) a jeho mladšího příbuzného jahodníku zahradního. Překladatel je tedy postaven před dilema, zdá zvolit označení *poziomkowy* nebo *truskawkowy*. V *průvodci* se nepíše, jaký druh jahod se na kopečcích pěstoval. Najdeme v něm ale jinou důležitou

¹²⁹ *Průvodce*, s. 87.

informaci: „K dominantní pohanské symbolice Apollónova Parnasu (a Dionýsova Helikónu) se připojovalo téma křesťanské, interpretující pahorek jako rajskou zahradu a jahodu jako symbol P. Marie a Nejsvětější Trojice.“¹³⁰ Východiskem pro hledání vhodného polského ekvivalentu bude tedy symbolika rostlin v umění. Podle historičky umění M. Łanuszkové jedinou správnou odpovědí v kontextu starších děl (Jahodové kopečky lze považovat za dílo zahradního umění) je *poziomka*, protože *truskawka* vznikla křížením odrůd až v 18. století.¹³¹ Za vhodnější polský ekvivalent *Jahodových kopečků* lze tedy považovat označení *Poziomkowe Górk*.

Tabulka vlastních jmen

Tabulka obsahuje pouze vlastní jména vyskytující se v kapitolách *Průvodce zámkem*, *Průvodce Podzámeckou zahradou* (bez podkapitoly *Dějiny podzámecké zahrady*) a *Průvodce Květnou zahradou* (bez podkapitoly *Dějiny Květné zahrady*).

Pro větší přehlednost jsou vlastní jména rozdělena do tříd a podtříd podle upraveného členění vlastních jmen uvedeného v Novém encyklopedickém slovníku češtiny.¹³²

Tabulka je rozdělena do tří sloupců – vlevo se nachází propria v podobě, v níž se vyskytují v *Průvodci*. Prostřední sloupec je určen pro poznámky, tj. doplňující informace k danému vlastnímu jménu – kurzivou jsou označeny informace excerpované z textu *Průvodce*, běžným písmem informace z Wikipedie, příp. jiných dostupných encyklopedických zdrojů. Vpravo se nachází polský ekvivalent/ekvivalenty – tučným písmem je zvýrazněn ekvivalent, který lze doporučit pro použití v polském překladu. Některé z ekvivalentů byly vytvořeny nově, jiné se podařilo dohledat ve zdrojích. Polská jazyková mutace Wikipedie je označena zkratkou WIKI. Zkratka M odkazuje na seznam olomouckých biskupů a arcibiskupů do roku 1945 uvedený v knize *Kościół katolicki na ziemi głubczyckiej w latach 1742–1945. Dzieje pruskiej części archidiecezji ołomunieckiej – komisariatu kietrzańskiego i wikariatu generalnego w Branicach. Tom 1.* od K. Malerové.¹³³ Ostatní

¹³⁰ *Průvodce*, s. 204.

¹³¹ Srov. ŁANUSZKA, M. Madonna z poziomką. In *Poszukiwania czyli tropienie ciekawostek w sztuce* [online]. 1.9.2017 [cit. 3.4.2019]. Dostupné z: <http://poszukiwania.pl/blog/2017/09/01/madonna-z-poziomka/>

¹³² PLESKALOVÁ, J. Vlastní jména – třídění. In KARLÍK, P. – NEKULA, M. – PLESKALOVÁ, J. (eds.) op. cit. [Cit. 13.4.2019]. Dostupné z: https://www.czechency.org/slovník/VLASTNÍ_JMÉNA – TRÍDĚNÍ

¹³³ Seznam olomouckých biskupu a arcibiskupů do r. 1945. In MALER, K. *Kościół katolicki na ziemi głubczyckiej w latach 1742-1945. Dzieje pruskiej części archidiecezji ołomunieckiej – komisariatu kietrzańskiego i wikariatu generalnego w Branicach. Tom 1.* Opole, 2017. s. 271–272.

zdroje jsou uvedeny formou poznámky pod čarou. Jména biskupů a arcibiskupů jsou řazená chronologicky, ostatní propria abecedně.

1. Bionyma		
1.1. Antroponyma		
1.1.1. Olomoučtí biskupové a arcibiskupové		
Bruno ze Schauenburku	<i>(1245–1281) biskup</i>	Bruno z Schauenburga , ¹³⁴ Bruno ze Schauenburku (WIKI), Bruno von Schaumburg (M), Bruno von Schauenburg ¹³⁵
Stanislav Thurzo	<i>(1496–1540) biskup</i>	Stanisław Thurzo
Jan Grodecký	<i>(1572–1574) biskup</i>	Jan Grodecki , ¹³⁶ Jan XIV Grodecky (M)
Stanislav Pavlovský	<i>(1579–1599) biskup</i>	Stanisław Pawłowski , ¹³⁷ Stanisław II Pawłowski (M), Stanisław Pawłowski z Pawłowic (WIKI)
František z Dietrichsteina	<i>(1599–1636) kardinál</i>	Franciszek von Dietrichstein , Franz von Dietrichstein (WIKI, M)
Karel z Lichtensteinu- Castelcorna	<i>(1664–1695) biskup, obnovitel zámku a zahrad</i>	Karol von Liechtenstein- Castelcorno , Karl I hrabia von Lichtenstein (M), Karl von Liechtenstein-Kastelcorn, ¹³⁸ Karol von Lichtenstein ¹³⁹
Karel Lotrinský	<i>(1695–1711) arcivévoda, biskup</i>	Karol Józef Lotaryński , Karl II, książę lotaryński (M), Karol III Lotaryński ¹⁴⁰

¹³⁴ BARCIAK, A. Biskup olomuniecki Bruno z Schauenburga a Polska. In *Sobótka*. 1981, č. 1.

¹³⁵ SĘKOWSKI, R. *Koniec średniowiecza i kształtowanie się podstaw ustrojowych księstw opolskiego i raciborskiego (Szkice i wypisy źródłowe)*, Opole 2011, s. 41

¹³⁶ MANDZIUK, J. Biskupi pochodzący ze Śląska. In *Saeculum Christianum: pismo historyczno-społeczne*, 2008, č. 1, s. 39.

¹³⁷ Ibidem, s. 39.

¹³⁸ JAGIEŁŁO, M. – BRZEZOWSKI, W. op. cit., s. 24.

¹³⁹ MANDZIUK, J. op. cit., s. 39.

¹⁴⁰ Aukcja nr 53. *Warszawskie Centrum Numizmatyczne. Marek Kondrat* [online]. WCN, ©2011. [Cit. 12.4.2019]. Dostupné z: <https://wcn.pl/auctions/53/browse?cat=9893>

Wolfgang Hannibal ze Schrattenbachu	<i>(1711–1738) biskup</i>	Wolfgang Hannibal von Schrattenbach (WIKI), Wolfgang Hanibal hrabia von Schrattenbach (M)
Jakub Arnošt z Lichtensteinu-Castelcornu	<i>(1738–1745) biskup, synovec Karla Lichtensteina</i>	Jakub Ernest von Liechtenstein-Castelcornu , Jakob Ernst hrabia von Liechtenstein (M), Jakob Ernst von Lichtenstein-Kastelkorn (WIKI)
Leopold Bedřich z Egkhu	<i>(1758–1760), biskup</i>	Leopold Fryderyk von Egkh , ¹⁴¹ Leopold Friedrich hrabia von Eckh (M)
Maxmilián z Hamiltonu	<i>(1761–1776), poslední z olomouckých biskupů</i>	Maksymilian von Hamilton , Maximilian hrabia von Hamilton (M), Maximilian Hamilton ¹⁴²
Antonín Theodor Colloredo-Waldsee	<i>(1777–1811) první olomoucký arcibiskup</i>	Antoni Teodor von Colloredo-Waldsee , Anton Theodor hrabia von Colloredo (M), Theodor Colloredo-Waldsee ¹⁴³
Ferdinand Maria Chotek	<i>(1832–1836) arcibiskup</i>	Ferdynand Maria Chotek (WIKI), Ferdinand Maria hrabia von Chotek (M)
Maxmilián Josef ze Sommerau-Beeckh	<i>(1837–1853) arcibiskup</i>	Maksymilian Józef von Sommerau-Beeckh , Maksymilian Joseph baron von Sommerau-Beckh (M)
Bedřich z Fürstenbergu	<i>(1853–1892) kardinál, arcibiskup</i>	Fryderyk Egon von Fürstenberg , Friedrich hrabia von Fürstenberg (M), Friedrich Egon von Fürstenberg (WIKI)
Theodor Kohn	<i>(1893–1904) arcibiskup</i>	Theodor Kohn (M)
František Saleský Bauer	<i>(1904–1915) arcibiskup</i>	František Saleský Bauer (WIKI), Franz Salesius Bauer (M), Franciszek Salezy Bauer ¹⁴⁴
Leopold Prečan	<i>(1923–1947) arcibiskup</i>	Leopold Prečan (M)

¹⁴¹ Brudnopis adresu kleru i akademików ołoumunieckich dla biskupa Ołomuńca Leopolda Fryderyka. *Śląska Biblioteka Cyfrowa* [online]. Biblioteka Śląska w Katowicach. [Cit. 19.4.2019]. Dostępne z: <https://www.sbc.org.pl/dlibra/publication/50485/edition/47024>

¹⁴² RYKOWSKI, M. *Harmoniemusik – społeczny i artystyczny fenomen kultury muzycznej Europy Środkowej w XVIII i I połowie XIX wieku*. Disertační práce, Poznań 2010, s. 71.

¹⁴³ Ibidem. s. 127.

¹⁴⁴ MALER, K. op. cit., s. 148.

1.1.2. Umělci		
Filippo Abbiati	<i>(1640–1715), malíř</i>	Filippo Abbiati (WIKI)
Tomas Aiala		Tomas Ayala z Toledo (M)
Friedrich von Amerling	<i>(1803–1887) přední vídeňský portrétista</i>	Friedrich von Amerling (WIKI)
Orazio Andreoni	<i>piemontský sochař</i>	Orazio Andreoni
Anton Arche	<i>ředitel arcibiskupského stavebního úřadu</i>	Anton Arche
Paolo Barucci		Paolo Barucci
Jan Antonín Beck	<i>(1864–1937) sochař</i>	Jan Antonín Beck
Cornelis Blaew		Cornelis Blaeu
Guilelmo Janszoon Blaew	<i>(1571–1638) kartograf</i>	Willem Janszoon Blaeu (WIKI)
Johann Blaew	<i>(1596–1673) kartograf</i>	Joan Blaeu (WIKI)
Annibale Carracci	<i>(1560–1609) malíř</i>	Annibale Carracci (WIKI)
Quirico Castelli	<i>(1614–1937) štukatér</i>	Quirico Castelli
Giovanni Ciniselli	<i>(1832–1883) sochař</i>	Giovanni Ciniselli
Vincenzo Maria Coronelli	<i>(1650–1718) kartograf</i>	Vincenzo Maria Coronelli (WIKI)
Jean Baptiste Dieussard	<i>(c. 1640–po 1702) sochař</i>	Jean Baptiste Dusart
Fedele	<i>sochař</i>	Fedele
Baldassare Fontana	<i>(1661–1733) sochař</i>	Baltazar Fontana (WIKI)
František Adolf z Freenthalu	<i>(1721–1773) malíř</i>	Franz Adoplh von Freenthal
František Ondřej Hirnle	<i>(1726–1773) kroměřížský sochař, žák vídeňské akademie</i>	Franz Andreas Hiernle
Karel Martin Keller	<i>vídeňský štukatér</i>	Karl Martin Keller
Salomon Kleiner	<i>(1700/1703–1761) kreslíř</i>	Salomon Kleiner
Alexej Ivanovič Korzuchin	<i>(1835–1894) ruský malíř</i>	Aleksiej Iwanowicz Korzuchin ¹⁴⁵
Zdeněk Kovář	<i>(1917–2004)</i>	Zdeněk Kovář

¹⁴⁵ BASANIEC, T. – MARKOWSKI, D. „Portret w twierdzy“ (o nieznanym obrazie A. I. Korzuchina) In *Acta Universitatis Nicolai Copernici*. 2013, č. 44, s. 389.

Rudolf Kriehammer	(1860–1939) <i>architekt</i>	Rudolf Kriehammer
Jan Antonín Křoupal z Grünenbergu	geograf	Jan Antonín Křoupal z Grünenberga
Leopold Kupelwieser	(1796–1862) <i>rakouský malíř</i>	Leopold Kupelwieser
Josef Erwin von Lippert	(1826–1902) <i> vídeňsko-uherský architekt</i>	Josef Erwin von Lippert
Antonín Martin Lublinský	(1636–1690) malíř	Antonín Martin Lublinský
Filiberto Luchese	(1607–1666) <i>architekt</i>	Filiberto Luchese
Michael Mandík	(1640–1694) <i>sochař</i>	Michał Mandik
Franz Anton Maulbertsch	(1724–1796) <i> vídeňský malíř</i>	Franz Anton Maulbertsch
Paolo Medici		Paolo Medici
Justus van den Nypoort	(1645/1649–po 1698) <i>nizozemský malíř a grafik</i>	Justus van den Nypoort
Paolo Pagani	(1655–1716) <i>malíř</i>	Paolo Pagani
Antonio Pellegrini	(1675–1741)	Giovanni Antonio Pellegrini
Piccini	<i>pasíř</i>	Piccini
Matteo Rezzi	<i>štukatér</i>	Matteo Rezzi
Cesare Ripa	(1555–1622) spisovatel	Cesare Ripa
Josef Ignác Sadler	(1725–1767) <i>olomoucký malíř</i>	Joseph Ignaz Sadler
Jan Skramlík	(1860–1936) malíř	Jan Skramlík
Josef Stern	(1716–1775) <i>brněnský malíř</i>	Joseph Stern
Carpoforo Tencalla	(1623–1685) <i>malíř</i>	Carpoforo Tencalla
Giacomo Tencalla	(1644–před 1692) <i>malíř</i>	Giacomo Tencalla
Giovanni Pietro Tencalla	(1629–1702) <i>architekt</i>	Giovanni Pietro Tencalla
Georg Matthias Vischer	(1628–1696) <i>topograf</i>	Georg Matthias Vischer
Václav Waitzmann	<i>malíř</i>	Václav Waitzmann
Germano Wanderley	(1845–1904) <i>architekt</i>	Germano Wanderley
Michael Zürn mladší	(1654–1698) <i>sochař</i>	Michael Zürn młodszy

1.1.3. Osobnosti spjaté s arcibiskupským zámekem – jiné než umělci		
Antonín Breitenbacher	<i>(1874–1937) knihovník</i>	Antonín Breitenbacher
Michal Klamet	<i>zednický mistr</i>	Michal Klamet
František Křížík	<i>(1847–1941)</i>	František Křížík
Valentín Lauban	<i>biskupský sekretář</i>	Valentín Lauban
Filip Magoy	<i>dvorní stolař</i>	Filip Magoy
Franz Pluháček	<i>stolařský mistr</i>	Franz Pluháček
August Theiner	<i>(1804–1847) významný vaticánský knihovník a archivář</i>	August Theiner
1.1.4. Historické osobnosti		
Alexandr III.	<i>car</i>	Aleksander III
Alžběta	<i>císařovna</i>	Elżbieta
Ferdinand II.	<i>císař</i>	Ferdynand II
František II.	<i>císař</i>	Franciszek II
František Josef I.	<i>císař</i>	Franciszek Józef I
Josef II.	<i>císař</i>	Józef II
Bohuslav Hasištejnský z Lobkovic	<i>humanista</i>	Bogusław Lobkowicz von Hassenstein, Bohuslav Lobkowicz von Hassenstein ¹⁴⁶
Konstantin Veliký	<i>císař</i>	Konstantyn Wielki
Marie Terezie	<i>císařovna</i>	Maria Teresa
Přemysl Otakar II.	<i>král</i>	Przemysł II Ottokar
Jean Jacques Rousseau	<i>francouzský učenec</i>	Jean-Jacques Rousseau
Rudolf II.	<i>císař</i>	Rudolf II
Svatopluk	<i>kníže</i>	Świętopełk

¹⁴⁶ MACIUK, M. – LASKOSZ, J. Z dziennika Antoniego Wagi... Karlowe Wary i Praga – 1868 r. In *Historia Slavorum Occidentis*, 2015, č. 1 (8), s. 103.

1.1.5. Světcí a biblické postavy		
sv. Bonifác		św. Bonifacy
sv. Cyril		św. Cyryl
sv. Kliment		św. Klemens
Nejsvětější Trojice		Trójca Święta
sv. Maxmilián		św. Maksymilian
sv. Metoděj		św. Metody
sv. Mořic		św. Maurycy
Panna Marie		Maryja Panna
Ruth	také: Rút	Rut
1.2. Nepravá antroponyma		
1.2.1. Mytonyma a theonyma (mytologické postavy a božstva)		
Afrodité	<i>bohyně lásky</i>	Afrodyta
Amor	bůh lásky	Amor
Apollón	<i>božský lučištník</i>	Apollo
Bakchantka	průvodkyně boha vína Dionýsa	Menada, Bakchantka
Ceres	<i>bohyně setby</i>	Ceres, Cerera
Dafné	<i>nymfa</i>	Dafne
Diana	<i>bohyně lovu</i>	Diana
Éris	<i>bohyně sváru</i>	Eris
Ganymédés	<i>syn trojského krále Tróa</i>	Ganimeses
Héra	bohyně	Hera
Héraklés	<i>mytický hrdina</i>	Herakles
Herkules	<i>řecký hrdina</i>	Herkules
Hermés	posel bohů, bůh obchodu	Hermes
Chronos	<i>bůh času</i>	Chronos
Kadmos	řecká mytologická postava	Kadmos

Kupid	bůh lásky	Kupidyn, Cupido
Melissa	<i>nymfa</i>	Melissa
Merkur	bůh obchodu	Merkury
Minerva	<i>bohyně věd</i>	Minerwa
Narcis	řecká mytologická postava	Narcyz
Neptun	<i>bůh moří</i>	Neptun
Pallas Athéna	<i>bohyně prozíravého boje a dávkyně vědy a moudrosti; Minevra</i>	Pallas Atena
Péleus	<i>fthijský</i>	Peleus
Pan	<i>bůh lesů</i>	Pan
Paris	řecká mytologická postava	Parys
Saturn	bůh zemědělství	Saturn
Satyr	řecká mytologická postava	Satyr
Thetis	<i>bohyně</i>	Tetyda
Triton	řecká mytologická postava	Tryton
Trós	<i>trojský král</i>	Tros
Venuše	bohyně smyslnosti	Wenus
Zeus	<i>nejvyšší řecký bůh; vládce nebes i země; vládce olympských bohů</i>	Zeus

1.2.2. Personifikace a alegorie¹⁴⁷

Architektura		Architektura
Bdělost		Czujułość
Boží milost		Miłosierdzie Boże
Ctnost		Cnota

¹⁴⁷ Personifikace a antroponyma byly k nepravým antroponymům zařazeny podle J. Pleskalové a v souladu s definicí *personifikace* uvedenou v *Terminologickém slovníku výtvarného umění (Słownik terminologiczny sztuk pięknych)*. Srov. PLESKALOVÁ, J. Bionymum. In KARLÍK, P. – NEKULA, M. – PLESKALOVÁ, J. (eds.) op. cit. [Cit. 13.4.2019]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/BIONYMUM> a KUBALSKA-SULKIEWICZ, K. (ed.) *Słownik terminologiczny sztuk pięknych*, Warszawa 1996, s. 308.

Čas		Czas
Dokonalost		Doskonałość
Elektrína		Elektryczność
Fáma		Fama
Genius Věčnosti		Geniusz Wieczności
Hojnost		Hojność
Hrdinství		Bohaterstwo
Knížecí sláva		Sława książęca
Láska	lat. <i>Caritas</i>	Miłość
Letní slunovrat		Przesilenie letnie
Modestie		Nieśmiałość
Malířství		Malarstwo
Moudrost		Mądrość
Naděje	lat. <i>Spes</i>	Nadzieja
Nesmrtelná blažená duše		Nieśmiertelna błoga dusza
Nutnost		Konieczność
Odměna		Nagroda
Pravda		Prawda
Příčinnost		Gorliwość
Příroda		Przyroda
Roční koloběh		Cykl roczny
Rozvaha		Rozwaga
Síla	lat. <i>Fortitudo</i>	Siła
Sochařství		Rzeźba
Statečnost	lat. <i>Fortitudo</i>	Męstwo
Štědrost		Szczodroliwość
Státní zájem		Interes państwowy
Víra	<i>Fides</i>	Wiara
Vláda		Rządy

Zahradní umění		Sztuka ogrodowa
Zásluha		Zasługa
Zimní slunovrat		Przesilenie zimowe
1.2.3. Nepravá zoonyma		
Pegas	okřídlený kůň	Pegas
Pýthón	<i>drak</i>	Pyton
2. Abionyma		
2.1. Toponyma		
2.1.1. Názvy měst (oikonyma)		
Cetechovice		Cetechovice
Frýdlant nad Ostravicí		Frydlant nad Ostrawicą
Kroměříž		Kromieryż
Mírov		Mírov
Mnichov	něm. München	Monachium
Nedachlebice		Nedachlebice
Olomouc		Ołomuniec
2.1.2. Názvy zámeckých sálů, místností a kabinetů a přiléhající objekty vč. Květné a Podzámecké zahrady (urbanonyma)		
Bažantnice		Bažantarnia
Carský salon		Salon Carski
Colloredova kolonáda		Kolumnada Colloreda
Dlouhý rybník		Długi Staw
Gardiska		Kordegarda
Holandská zahrada		Ogród Holenderski
Chrámeček přátelství	<i>dříve Lásky a Apollónův</i>	Świątynia Przyjaźni

Jahodové kopečky		Poziomkowe Górki
Kabinet mincí a medailí		Gabinet Monet i Medali
Kabinet zahradní kultury		Gabinet Kultury Ogrodowej
Kaple sv. Šebestiána		Kaplica św. Sebastiana
Knížecí chodba	<i>Fürstengang</i>	Korytarz Książęcy
Králičí kopec	také: <i>kopeček</i>	Króliczy Kopiec
Květná zahrada		Ogród Kwiatowy
Lovecký sál		Sala Łowiecka
Manský sál		Sala Lenna
Maxmiliánův dvůr	také: <i>Maxův dvůr</i>	Dwór Maksymiliana
Mlýnská brána	<i>Schlosstor</i>	Brama Młyńska
Nová knihovna		Nowa Biblioteka
Podzámecká zahrada		Ogród Przypałacowy
Pomerančová zahrada		Ogród Pomarańczowy
Pompejská kolonáda	<i>dříve Maxmiliánova</i>	Kolumnada Pompejańska
Poradní sál		Sala Narad
Pstruží rybníčky		Stawy Pstrągowe
Ptácnice		Ptaszarnia
Rotunda		Rotunda
Růžový salónek		Różowy Salon
Rybářský pavilon		Pawilon Rybacki
Sněmovní sál		Sala Sejmowa
Stará knihovna		Stara Biblioteka
Teplý a Studený skleník		Cieplarnie
Trůnní sál		Sala Tronowa
Výstavní sál		Sala Wystawowa

2.2. Chrématonyma¹⁴⁸		
2.2.1. Společenské jevy		
2.2.1.1. Dějinné události		
stavovské povstání		powstanie stanowe
Ústavodární říšský sněm rakouských národů		sejm ustawodawczy
2.2.2. Společenské instituce		
Arcibiskupské gymnázium		Gimnazjum Arcybiskupie
Arcidiecézní muzeum Kroměříž		Muzeum Archidiecezjalne w Kromieryżu
Lesní ředitelství		Dyrekcja Lasów
Lesní úřad		Urząd Leśny
Muzeum Kroměřížska		Muzeum Ziemi Kromieryskiej
Muzeum umění Olomouc		Muzeum Sztuki w Ołomuńcu
Národní centrum zahradní kultury		Narodowe Centrum Kultury Ogrodowej
Národní památkový ústav		Narodowy Instytut Zabytków
Uměleckohistorické muzeum v Kroměříži		Muzeum Historyczno- Artystyczne w Kromieryżu
Ústřední ředitelství arcibiskupských statků		Centralna Dyrekcja Majątków Arcybiskupich
2.2.3. Výsledky vědecké, společenské a umělecké činnosti		
Fontána Tritonů		Fontanna Trytonów
Foucaultovo kyvadlo	<i>zařízení k demonstraci zemské rotace</i>	Wahadło Foucaulta
Klenot vdovy	<i>socha</i>	Klejnot wdowy
Lví fontána		Lwia Fontanna

¹⁴⁸ Následující členění chrématonym je upraveným členěním uvedeným v Novém encyklopedickém slovníku češtiny. Srov. KNAPPOVÁ, M. Chrématonymum. In KARLÍK, P. – NEKULA, M. – PLESKALOVÁ, J. (eds.) op. cit. [Cit. 13.4.2019]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/CHRÉMATONYMUM>

Neptunova fontána		Fontanna Neptuna
Proměny	lit. dílo	Metamorfozy
Svatba v Káni Galilejské	<i>obraz</i>	Wesele w Kanie Galilejskiej
Stavba Noemovy archy	<i>obraz</i>	Budowa Arki Noego
Oktrojovaná (Stadionová) ústava		Konstytucja Oktrojowana

TERMÍNY

Jedním z nejtypičtějších rysů odborných textů z lexikálního hlediska je terminologie, proto také mnoho publikací zaměřených na problematiku translace odborného textu pojednává i o překladu termínů.¹⁴⁹ Odborné texty humanitního zaměření většinou zahrnují terminologii různých disciplín. V případě *Průvodce* se jedná především o terminologii historickou, umělecko-historickou a architektonickou, dále pak o termíny z oblasti zahradního umění, památkové péče, stavebnictví, knihovnictví, muzikologie atd. Některé z termínů jsou obecně známé, a proto je s největší pravděpodobností většina překladatelů přeloží automaticky (např. *slonovina – kość słoniowa*), jiné lze jednoduše najít v tištěných a internetových slovnících, příp. na wikipedii překlíknutím na polskou jazykovou verzi (např. *palcát – buława, eben – heban*). Kromě nich se však vyskytuje v textu celá řada termínů, u nichž nalezení polského ekvivalentu může pro překladatele znamenat velké (především časové) úsilí. Zde mají velkou výhodu překladatelé, kteří zároveň vystudovali příslušný obor nebo se o něj aspoň aktivně zajímají. Jako příklad jmenujme termín *štukové zrcadlo*, jehož polský ekvivalent není dohledatelný v existujících česko-polských slovnících a databázích. Pro překladatele znalého věci by však neměl představovat problém. Jedná se totiž o *plafon*, tj. štukové orámování stropu, které bylo velmi často vyplněné malbou. Tento termín zároveň, stejně jako termíny uvedené výše, nepředstavuje problém z hlediska ekvivalence. V tomto případě tedy lze mluvit o pouhé substituci neboli překódování do cílového jazyka. Vedle toho existuje jiná skupina termínů, jejichž překlad vyžaduje větší úsilí především z důvodu rozdílů v pojmenovovací soustavě (*hrad, zámek, palác – zamek, palac*)¹⁵⁰ nebo absenci daného termínu v cílovém jazyce (*palenář – tzw.*

¹⁴⁹ V milosti se bylo možné setkat s názorem, že se termíny nepřekládají, nýbrž substitují. Toto tvrzení však platí pouze pro termíny, které mají v cílovém jazyce přesný ekvivalent. V této práci bude používáno formulací překlad termínů ve smyslu nakládání s termíny v překladu obecně.

¹⁵⁰ Viz. s. 39–41.

tapety, obrazy wprawione w ściane). Obě situace jsou poměrně časté, protože „pojmový systém odražený v terminologii určitého oboru si v různých jazycích nemusí vždy zrcadlově odpovídat.“¹⁵¹

Analýza několika termínů vyskytujících se v *Průvodci* byla provedena v části věnované vlastním jménům. Proto bude níže popsán pouze jeden specifický případ, který byl dosud navíc do polštiny překládán špatně. Zbývající termíny obsahuje glosář představující samostatnou kapitolu.

zelená světnice

S tímto pojmem se setkáváme na s. 47 průvodce v podkapitole *Zámecká věž*. Označuje se jím dnes již neexistující, patrně reprezentativní prostor v patře věže. Jedná se o pojem v českém prostředí ustálený, zavedený v roce 1964 historikem umění J. Krásou pro označení „profánních sálů charakterizovaných rostlinnými rozvilinami a zelenou barvou.“¹⁵² V polské literatuře se nepodařilo dohledat podobnou definici, nicméně analýza paralelních textů¹⁵³ dovoluje soudit, že polským ekvivalentem k zelené světnici je *zielona komnata*, nikoliv *zielona izba*, který se objevuje v některých polskojazyčných textech.¹⁵⁴

CITÁTY

V *Průvodci* najdeme několik citátů a latinských sentencí. Ty, které jsou v originálním textu přeloženy do češtiny, je potřeba také přeložit do polštiny: *Sola nobilitat virtus (Pouze ctnost činí šlechticem) – Cnota tylko jest szlachectwem*; nápis v zahradě Hesperidek – *Té nejkrásnější – Dla najpiękniejszej*.

¹⁵¹ HANÁKOVÁ, M. *Termín z hlediska překladu odborného textu*. In GROMOVÁ, E. – HRDLIČKA, M. – VILÍMEK, V. op. cit., s. 41.

¹⁵² Srov. DIENSTBIER, J. Marná a pomíjivá láska. Nástěnné malby žirovnické světnice a výmalba pozdě gotických světských interiérů. In *Umění LXV*, 2017, č. 1, s. 2.

¹⁵³ Jedná se o dostupné na internetu texty tykající se piastovského hradu v Lehnici.

¹⁵⁴ Srov. např. KROH, A. *Praga. Przewodnik*. Pruszków, 2007, s. 123.

8. GLOSÁŘ

Translatologickou analýzu průvodce provázela excerpce odborných a/nebo problematických výrazů a postupná tvorba jednoduchého česko-polského glosáře. Vzhledem k omezenému rozsahu práce byl výběr omezen na vybrané kapitoly.¹⁵⁵ Glosář (pol. *glosariusz*) obsahuje 70 hesel a má lexikální povahu, tj. k výchozí české heslové jednotce je přiřazen většinou jeden, ojediněle dva polské ekvivalenty. Nepodává vysvětlení významu ani kolokace či frazeologismy vztahující se k danému slovu. Glosář je tedy pouze základní pomůckou pro překladatele, východiskem pro další badání. Podmínkou zařazení slova (sousloví) do glosáře bylo splnění dvou kritérií – odbornosti, příp. problematičnosti (tj. většinou se jedná o termíny z oboru dějin umění, architektury, historie, památkové péče a restaurování, dále pak obecná slova v terminologickém využití, ojediněle slova cizího původu) a dohledatelnosti (slovo se nenachází v česko-polském tištěném slovníku od dvojice autorů J. Siatkowského a M. Basaje,¹⁵⁶ příp. žádný z nabízených ekvivalentů není vhodný pro účely překladu průvodce Arcibiskupským zámekem a zahradami, např. slovo *exteriér*, k němuž ve slovníku Siatkowského a Basaje najdeme ekvivalenty *plener* a *zdjęcie plenerowe*, chybí však ekvivalent *wygląd zewnętrzny*). Do glosáře nebyla zahrnutá vlastní jména.¹⁵⁷ V budoucnu by snad mohl být doplněn o slova vyskytující se v ostatních kapitolách průvodce či dokonce posloužit jako základ pro vytvoření terminologického překladového slovníku.¹⁵⁸

STRUKTURA GLOSÁŘE

Hesla jsou řazena podle české abecedy. Viceslovná hesla jsou řazena následovně: termini technici podle prvního slova (např. *zelená světnice* pod písmenem Z), v ostatních případech podle podstatného jména (např. *hvězdová klenba* pod heslem *klenba* pod písmenem K). Lexikální jednotka je pro lepší přehlednost zvýrazněná tučným písmem. Následuje ji

¹⁵⁵ Průvodce zámekem, Průvodce Podzámeckou zahradou včetně podkapitoly Dějiny podzámecké zahrady, Průvodce Květnou zahradou včetně podkapitoly Dějiny Květné zahrady, Zámecká knihovna, Numismatická sbírka.

¹⁵⁶ SIATKOWSKI, J. – BASAJ, M. *Słownik czesko-polski*. Warszawa 2002.

¹⁵⁷ Vlastním jménům je věnovaná kapitola sedmá.

¹⁵⁸ K problematice dvoujazyčných a překladových slovníků srov. např. SZEMIŃSKA, W. Terminologiczny słownik przekładowy: w poszukiwaniu narzędzia doskonałego. In ŁUKASIK, M. (ed.) *Na drodze wiedzy specjalistycznej*. Warszawa 2009, s. 112–122.

zjednodušený gramatický popis¹⁵⁹ a polský ekvivalent, případně jeho synonyma, která jsou oddělena čárkou. V případě více významů daného hesla jsou ekvivalenty očíslovány arabskými číslicemi a odděleny středníkem. Pokud je polský ekvivalent dvou- nebo víceslovný, je uveden v základní formě bez interpunkčních znamének (např. **rozvilina**, ~y *f* wić roślinna), pokud je použití druhého nebo dalšího slova variativní, pak je toto slovo uvedeno v kulaté závorce [např. **štítonoš**, ~e *m* trzymacz (heraldyczny)]. Doplnující slovní spojení v rámci daného hesla jsou oddělená středníky (např. **klenba**, ~y *f* sklepienie; **hvězdová** ~ s. gwiazdziste).

A

akant, ~u *m* akant

B

bosáž, ~e *f* 1. bonie; 2. boniowanie

bosovaný *a* boniowany

C

celofigurální *a* całopostaciowy

cvikl, ~e *m* pacha łuku, żagielek

D

dvoutraktový *a* dwutraktowy

E

elogium, ~a *n* elogium

episkopát, ~u *m* kadencja biskupa

exteriér, ~u *m* wygląd zewnętrzny

F

fabion, ~u *m* faseta

feston, ~u *a* feston

G

grisaillový *a* namalowany techniką en grisaille

¹⁵⁹ U podstatných jmen je uveden tvar 2. pádu jednotného čísla (např. ~a, kde symbol ~ nahrazuje slovo v jeho základním tvaru, nebo -a, kde symbol - nahrazuje neměnnou část heslového slova) a rod (*m*, *f*, *n*), který zde nahrazuje uvedení slovního druhu. Označení slovnědruhové příslušnosti bylo vynecháno také v případě odborných sousloví, která jsou označena symbolem *tt* (*terminus technicus*). Přídavná jména nesou označení písmenem *a*, slovesa *v*.

H

hermovka, ~y *f* herma

hmota, ~y *f* bryła

I

iniciála, ~y *f* iniciał

inkrustace, ~e *f* inkrustacja

intarzovaný *a* intarsjowany

K

klenba, ~y *f* sklepienie; **hvězdová** ~ s. gwiazdziste; **necková** ~ s. nieckowe; **placková** ~ s. żaglaste, kapa czeska

klipa, ~y *f* klipa

koncha, ~y *f* koncha

L

lapidárium, ~a *n* lapidarium

libreto, ~a *n* projekt, motyw

luminismus, -u *m* luminizm

M

mobiliář, ~e *m* 1. meble; 2. wyposażenie

O

oltární menza *tt* mensa ołtarzowa

ostění, ~í *n* ościeżnica

P

palmeta, ~y *f* palmeta

paneláž, ~e *f* tzw. tapety (obrazy wprawione w ścianę)

panelová obrazárna *tt* galeria obrazów zawieszonych w formie tzw. tapet

partyzána, ~y *f* partyzana

patristika, ~y *f* patrystyka

pilastr, ~u *m* pilaster

planimetrický *a* planimetryczny

platovaný *a* platorowany

plohostropý *a* z płaskim stropem

pluviál, ~u *m* kapa, pluwiół

podnož ~e *f* podstawa; **bastionová** ~ p. bastionowa

polygon, ~a *m* wielokąt

porta, ~y *f* borta

předpokoj, ~e *m* przedpokój, antykamera

předsálí, ~í *n* antykamera

přízední *a* przyścienny

R

refugium, ~a *n* refugium

registratura, ~y *f* registratura

rentoaláž, ~e *f* dublowanie

rizalit, ~u *m* ryzalit

rozvilina, ~y *f* wić roślinna

Ř

řemdih, ~u *m* kiścień

řezaný *a* rzeźbiony

S

secco, ~a *n* al secco

sepulkrální *a* sepulkrální

slepotisk, ~u *m* suchy tłok, ślepy tłok, druk reliefowy

sloupořadí, ~í rząd kolumn

solitér ~y *f* soliter

svátostka ~y *f* medalik

Š

špaleta ~y *f* szpalet

štítonoš, ~e *m* trzymacz (heraldyczny)

štukové zrcadlo *tt* plafon; **trojlaločné zrcadlo** trójplátowy p.

T

táflování, ~í *n* boazeria

textura, ~y *f* tekstura

tuf, ~u *m* tuf

U

úběžník, ~u *m* punkt zbiegu

V

vegetabilní *a* roślinny

vernakulární *a* wernakularny

volutový *a* wolutowy

Z

zakládací listina *tt* akt fundacyjny

zámek, ~u *m* pałac

zelená světnice *tt* zielona komnata

zoomorfní *a* zoomorficzny

Ž

žardiniéra, ~y *f* żardiniera

ZÁVĚR

S překladem knihy *Arcibiskupský zámek a zahrady v Kroměříži. Průvodce* je spojena celá řada translatických problémů. Většina z nich je typická pro překlad odborných textů humanitního zaměření a také univerzální, tj. nezávislá na jazykové kombinaci, což dokládají zkušenosti překladatelů do angličtiny a němčiny. Patří mezi ně např. translace vlastních jmen (především historických osobností jako např. olomoučtí biskupové a arcibiskupové a objektů) a odborných termínů z různých oblastí (historie, dějiny umění, architektura, zahradní umění, památková péče, stavebnictví atd.). Většinu těchto problémů je možné a z hlediska efektivity práce žádoucí vyřešit již v průběhu přípravné fáze, tj. před samotným zahájením textotvorného procesu. Avšak ani včasná a pečlivě provedená příprava není zárukou následné bezproblémové práce a vysoké kvality překladu. Překladatel je totiž po celou dobu překládání vystaven množství dílčích potencionálně problematických prvků, jejichž výskyt se těžko předpovídá, protože se odvíjejí od kompetencí konkrétního překladatele a jeho aktuální kondice. Obecně platí, že by měl překladatel být stále ve střehu a neupadnout do rutiny, může se totiž stát, že zdánlivě banální *Jahodové kopečky* přeloží jako *truskawkowe* místo *poziomkowe*.

Předkládaná diplomová práce usiluje o co nejkompexnější pohled na zkoumanou problematiku, avšak si nenárokuje úplnost. Uchopení tématu vychází z pojetí přípravné fáze jako důležité součásti překladatelského procesu. S ohledem na rozsah práce nemohly být přirozeně probrány všechny problematické aspekty – pozornost byla soustředěna na ty nejdůležitější, nejtypičtější, nejčastější a nejzajímavější. Byl tedy ponechán značný prostor pro další zkoumání, obzvláště pak v oblasti terminologického výzkumu.

Díky tomu, že jako zdrojový materiál posloužila publikace, která je jakýmsi kompendiem informací o nejvýznamnějším souboru památek v Kroměříži a zároveň má široký záběr, lze se domnívat, že získané poznatky mohou posloužit nejen při překladu různých textů týkajících se Kroměříže (ať už odborných, propagačních či komerčních), ale i publikací pojednávajících o příbuzných tématech, jako např. památky a pamětihodnosti Moravy, dějiny olomouckého arcibiskupství atd.

RESUMÉ V POLŠTINĚ (STRESZCZENIE W JĘZYKU POLSKIM)

Praca magisterska pt. „Problematika překládu průvodce Arcibiskupským zámekem a zahradami v Kroměříži” podejmuje problematykę przekładu tekstu humanistycznego o charakterze specjalistycznym z języka czeskiego na język polski. Jako materiał źródłowy posłużyła wydana przez Muzeum Sztuki w Ołomuńcu oraz Narodowy Instytut Zabytków publikacja pt. *Arcibiskupský zámek a zahrady v Kroměříži. Průvodce*. Książka ta jest swoistym kompendium wiedzy na temat kromieryskiego kompleksu pałacowo-ogrodowego, toteż na treściach w niej zawartych bazują liczne wydawnictwa turystyczne, promocyjne czy informacyjne. Równocześnie, ze względu na szerokie ujęcie tematu, stanowi bogate źródło często spotkanych terminów specjalistycznych z zakresu historii, historii sztuki, architektury, budownictwa, sztuki ogrodowej, opieki nad zabytkami itd. oraz nazw własnych związanych z Morawami i nie tylko. Dzięki temu poczynione obserwacje, wyciągnięte wnioski oraz przedstawione propozycje rozwiązań wybranych problemów mogą być przydatne nie tylko podczas tłumaczenia przedmiotowej publikacji, ale również innych tekstów dotyczących Kromieryża, a także publikacji poświęconych tematom pokrewnym takim jak zabytki Moraw, historia archidiecezji ołomunieckiej itp.

Praca ma charakter przeglądowo-empiryczny. Punktem wyjścia do prowadzonych rozważań była koncepcja fazy przygotowawczej jako czynności niezwykle ważnej z punktu widzenia wydajności pracy oraz jakości tłumaczenia, ale ze względu na ograniczenia czasowe często zaniedbywanej lub pomijanej. W tym sensie praca nad pracą dyplomową miała niejako spełnić rolę przygotowania do tłumaczenia przedmiotowej publikacji.

W związku z tym, że tytuł książki wskazuje na przynależność do konkretnego gatunku, w pierwszej kolejności należało ustalić, czy słowo przewodnik, będące podstawowym polskim ekwiwalentem przekładowym czeskiego słowa *průvodce*, może zostać użyte w odniesieniu do przedmiotowej publikacji. W tym celu przeanalizowano słownikowe definicje oraz literaturę przedmiotu. Okazało się, że omawiana publikacja znacznie odbiega od modelowego przykładu przewodnika, realizując równocześnie reguły pokrewnego gatunku – informatora. W rozdziale drugim przyjrzano się cechom charakterystycznym tekstów specjalistycznych (czes. *odborný text*), a następnie starano się dowiedzieć, iż przedmiotową publikację można za uznać za tego typu tekst. Przekłady różnych typów tekstów mają swoją specyfikę, a co za tym idzie wymagają od tłumacza różnych umiejętności. Kompetencje tłumacza niezbędne do wykonania przekładu

przedmiotowej publikacji opisano w rozdziale trzecim, używając modelu D. Kelly. W rozdziale czwartym przybliżono definicję tekstów paralelnych oraz ich rolę w podnoszeniu kompetencji tłumaczeniowej oraz poszerzaniu horyzontu tłumacza. Przedstawiono kilka teksów, które można uznać za paralelne w stosunku do przedmiotowej publikacji oraz zaprezentowano możliwości ich zastosowania. W rozdziale piątym przyjrano się polskojęzycznym tekstom poświęconym Kromieryżowi (m.in. blogom podróżniczym oraz literaturze historiograficznej), które mogą być źródłem tzw. naturalnych ekwiwalentów przekładowych. Rozdział szósty poświęcony został angielskiemu oraz niemieckiemu przekładowi z punktu widzenia ich twórców. W rozdziale siódmym, stanowiącym najobszerniejszą część pracy, omówiono konkretne problemy związane z tłumaczeniem przedmiotowej publikacji. Z uwagi na ograniczony rozmiar pracy oraz złożoność problematyki skupiono się na problemach najbardziej typowych, najczęstszych, najważniejszych i najciekawszych – przede wszystkim nazwach własnych (imiona biskupów i arcybiskupów ołomunieckich, nazwy obiektów, miast, dzieł sztuki, postaci mitologicznych itd.) oraz terminach. Szczególnie dużo uwagi poświęcono analizie przekładowej wszystkich elementów składowych nazwy obiektu. W rozdziale tym zawarto również tabelę z polskimi ekwiwalentami wybranych nazw własnych. Pracę zamyka czesko-polski glosariusz terminów zawierający 70 haseł.

BIBLIOGRAFIE

ODBORNÁ LITERATURA

1. BIAŁEK, E. Nazwa własna w leksykografii i dydaktyce przekładu. In *Rocznik Przekładoznawczy. Studia nad teorią, praktyką i dydaktyką przekładu*, 2014, č. 9, s. 281–301. Dostupné on-line [cit. 6.3.2019]:
<http://apcz.umk.pl/czasopisma/index.php/RP/article/view/RP.2014.020/4768>
2. BROM, P. Analiza hybrydowych teksów Unii Europejskiej – wybrane zagadnienia metodologiczne. In *Przekłady Literatur Słowiańskich*, 2014, č. 1, s. 340–352. Dostupné on-line [cit. 6. 3. 2019]:
<http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-67786bb0-200f-4e79-bfb1-dac037eba0c2>
3. BRUNI, L. De interpretatione recta (On the Correct Way to Translate). Trans. Hankins. In ROBINSON, D. (eds.) *Western Translation Theory from Herodotus to Nietzsche*, Manchester: St. Jerome Publishing. 1997, s. 57–60. Dostupné on-line [cit. 8.3.2019]: <https://people.cas.uab.edu/~cochranb/214/documentos/Bruni.pdf>
4. DUBĚDA, T. – OBDRŽÁLKOVÁ, V. Terminologická a textová kompetence v právním překladu: studie na francouzsko-českém materiálu. In *Studie z aplikované lingvistiky – Studies in Applied Linguistics*, 2018, š. 1, s. 73–91. Dostupné on-line [cit. 12.3.2019]: <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/101835>
5. FISKE, J. *Television Culture*. New York: Methuen & Co. Ltd, 1987, ebook: Taylor & Francis e-Library, 2001. 301 s. Ebook ISBN 0-203-13344-7. Dostupné on-line [cit. 12.3.2019]: <https://b-ok.cc/book/1236122/bde2af>
6. FIŠER, Z. *Překlad jako kreativní proces. Teorie a praxe funkcionalistického překládání*. Brno: Host, 2009. 320 s. ISBN 978-80-7294-343-2.
7. FLOROS, G. Parallel Texts in Translating and Interpreting. In *TSNM (Translation Studies in the New Millennium)*, 2004, č. 2, s. 33–41. Dostupné on-line [cit. 6.3.2019]: https://www.researchgate.net/publication/309429707_Parallel_texts_in_Translating_and_Interpreting

8. GAJDA, A. Przewodnik turystyczny czy przewodnik historyczny? – analiza modelu „Przewodnika po powstańczej Warszawie”. In *Acta Universitas Lodziensis. Folia Linguistica*, 2013, č. 47, s. 7–19. Dostupné on-line [cit. 6.3.2019]: http://bazhum.muzhp.pl/media/files/Acta_Universitatis_Lodziensis_Folia_Linguistica/Acta_Universitatis_Lodziensis_Folia_Linguistica-r2013-t47/Acta_Universitatis_Lodziensis_Folia_Linguistica-r2013-t47-s7-19/Acta_Universitatis_Lodziensis_Folia_Linguistica-r2013-t47-s7-19.pdf
9. GROMOVÁ, E. – HRDLIČKA, M. – VILÍMEK, V. *Antologie teorie odborného překladu. Výběr s prací českých a slovenských autorů*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2007. 244 s. ISBN: 978-80-7368-383-2.
10. HANÁKOVÁ, M. Termín z hlediska překladu odborného textu. In GROMOVÁ, E. – HRDLIČKA, M. – VILÍMEK, V. Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2007, s. 41–54. ISBN: 978-80-7368-383-2.
11. HLOBILOVÁ, E. *Problematika překladu turistických materiálů na příkladech měst Kroměříž a Olomouc*. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, 2018. Dostupné on-line [cit. 6.3.2019]: <https://is.muni.cz/th/x1j2g/>
12. HRDINOVÁ, E. M. – WERBOVÁ, M. – MOTYČKA, L. *Kdopak by se překladu bál?!* Ostrava: Ostravská univerzita, 2011. 125 s. Dostupné on-line [cit. 6.3.2019]: <https://dokumenty.osu.cz/ff/kge/publ/kdopak-by-se-prekladu-bal.pdf>
13. HRDLIČKA, M. – VILÍMEK, V. O vývoji uvažování o odborném překladu na Slovensku a v Čechách: Antologie teorie odborného překladu. In GROMOVÁ – ŠOLTYS, J. (eds.) *Odborný překlad 3*. Bratislava: AnaPress, 2008, s. 83–90. Dostupné on-line [cit. 6.3.2019]: <http://www.sspol.sk/files/op3.pdf>
14. KOPCZYŃSKA, M. Przekład tekstów specjalistycznych – oczekiwania i wyzwania a praktyka. In *Rocznik przekładoznawczy. Studia nad teorią, praktyką i dydaktyką przekładu*, 2015, č. 10, s. 113–126. Dostupné on-line [cit. 6.3.2019]: <http://apcz.umk.pl/czasopisma/index.php/RP/article/view/RP.2015.006/5263>
15. KOZŁOWSKA, Z. *O przekładzie tekstu naukowego (na materiale teksów językoznawczych)*. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, 2007. 248 s. ISBN 978-83-235-0313-2.

16. KNAP, M. Rozważania na temat kompetencji tłumacza tekstów specjalistycznych na przykładzie języka turystyki. In *Spoleczeństwo. Edukacja. Język*, 2017, č. 6, s. 59–75. Dostupné on-line [cit. 6.3.2019]:
<http://yadda.icm.edu.pl/yadda/element/bwmeta1.element.desklight-8aa7f12b-34ed-458e-be6a-73c2aa76fefe>
17. KNITTLOVÁ, D. – GRYGOVÁ, B. – ZEHNALOVÁ, J. Překlad a překládání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. 291 s. ISBN 978-80-244-2428-6.
18. KRZYSZTOFORSKA-WEISSWASSER, Z. Wykorzystanie tekstów paralelnych przy tłumaczeniu wyroków w procesie cywilnym. In *Lingua Legis*, 1995, č. 2, s. 18–20. Dostupné on-line [cit. 6.3.2019]:
http://www2.translegis.com.pl/ll_archiwum/LL_2_6.pdf
19. KUBACKI, A. D. Teksty paralelne jako narzędzie pomocnicze przy sporządzaniu tłumaczeń (specjalistycznych). In *Comparative Legilinguistics: international journal for legal communication*, 2013, č. 13, s. 145–157. Dostupné on-line [cit. 6.3.2019]:
<https://pressto.amu.edu.pl/index.php/cl/article/viewFile/6348/6359>
20. LAMBEINOVÁ, L. *Specyfika tłumaczenia polskojęzycznych tekstów naukowych z zakresu historii Polski XX wieku na język czeski*. Disertační práce. Warszawa: Uniwersytet Warszawski. Wydział Lingwistyki Stosowanej, 2018.
21. LINKE-RATUSZNY, M. Kompetencja tłumaczeniowa w przekładzie tekstów specjalistycznych – analiza wybranych problemów na przykładzie tekstów popularnonaukowych. In *Rocznik Przekładoznawczy. Studia nad teorią, praktyką i dydaktyką przekładu*, 2016, č. 11, s. 231–250. Dostupné on-line [cit. 6.3.2019]:
https://www.researchgate.net/publication/315480739_Kompetencja_tlumaczeniowa_w_przekladzie_tekstow_specjalistycznych_-_analiza_wybranych_problemov_na_przykladzie_tekstow_popularnonaukowych
22. MERSKI, J. – PIOTROWSKI, J. P. *Drogi ewolucji drukowanych przewodników turystycznych po Polsce*. Warszawa: ALMAMER Wyższa Szkoła Ekonomiczna, 2010. 212 s. ISBN 978-83-60197-98-1.
23. MIKO, F. Štylistika odborného překladu In GROMOVÁ, E. – HRDLIČKA, M. – VILÍMEK, V. *Antologie teorie odborného překladu. Výběr s prací českých a slovenských autorů*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2007, s. 134–144. ISBN: 978-80-7368-383-2.

24. MLACEK, J. Poznámky k štylistike odborného prekladu. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2007, s. 145–151. ISBN: 978-80-7368-383-2.
25. MOCARZ, M. *Interkulturowość w przewodniku turystycznym. Studium o odbiorze inności w przekładzie*. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2011. 245 s. ISBN 978-83-7702-214-6.
26. MRAČEK, D. *Vzájemné postavení translatologie a didaktiky prekladu*. Disertační práce. Praha: Karlova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav translatologie, 2015. Dostupné on-line [cit. 6.3.2019]: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/103501>
27. NORD, CH. *Textanalyse und Übersetzen: theoretische Grundlagen, Methode und didaktische Anwendung einer übersetzungsrelevanten Text-analyse*. 1. Aufl. Heidelberg: Julius Gross Verlag, 1988. 313 s. ISBN 3-87276-598-1.
28. OPALIŃSKI, D. Przewodniki turystyczne na ziemiach polskich w okresie zaborów. Studium historyczno-źródłoznawcze. Krosno: Ruthenus, 2013. 413 s. ISBN 9788375302004.
29. SCHRAM, R. Kategorie przewodników i zróżnicowanie ich roli. In *Dorobek wydawniczy w dziedzinie krajoznawstwa. Potrzeby i perspektywy*. Warszawa: Zakład Wydawniczo-Propagandowy PTTK, 1980, s. 118–122.
30. SZEMIŃSKA, W. Terminologiczny słownik przekładowy: w poszukiwaniu narzędzia doskonałego. In ŁUKASIK M. (eds.) *Na drodze wiedzy specjalistycznej*. Warszawa: Katedra Języków Specjalistycznych, 2009, s. 112–122. Dostupné on-line [cit. 6.3.2019]: <http://weronikaszeminska.com/start/wp-content/uploads/2015/05/W.-Szemi%C5%84ska.-Terminologiczny-s%C5%82ownik-przek%C5%82adowy.pdf>
31. WOLNICZ-PAWŁOWSKA, E. Nazwy własne w przekładzie. Zarys problematyki. In *Poznańskie Spotkania Językoznawcze*, 2014, č. 27, s. 201–214. Dostupné on-line [cit. 6.3.2019]: <https://pressto.amu.edu.pl/index.php/psj/article/view/621>
32. ZEHNALOVÁ J. *Kvalita a hodnocení prekladu. Modely a aplikace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. 343 s. Dostupné on-line [cit. 6.3.2019]: http://tifo.upol.cz/TQA_book.pdf
33. ZIARKOWSKI D. *Najstarsze polskie przewodniki jako źródła do dziejów turystyki*. In KOSIEWICZ J., MAŁOLEPSZY E., DROZDEK-MAŁOLEPSZA T.

(eds.) *Z dziejów wychowania fizycznego, sportu i turystyki w Polsce i w Europie*, Częstochowa: Wydawnictwo im. S. Podobińskiego Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, 2016, s. 265–276 Dostępne on-line [cit. 6.3.2019]: http://www.academia.edu/28587675/Najstarsze_polskie_przewodniki_jako_%C5%BAr%C3%B3d%C5%82a_do_dziej%C3%B3w_turystyki_in_Z_dziej%C3%B3w_wychowania_fizycznego_sportu_i_turystyki_w_Polsce_i_w_Europie_red._J._Kosiewicz_E._Ma%C5%82olepszy_i_T._Drozek-Ma%C5%82olepsza_Cz%C4%99stochowa_2016_s._265-279

EXCERPOVANÁ LITERATURA

1. BARCIAK, A. Biskup ołuniecki Bruno z Schauenburga a Polska. In *Sobotka*. 1981, č. 1, s. 69-75. Dostępne on-line [cit. 6.3.2019]: http://sobotka.uni.wroc.pl/wp-content/uploads/2018/03/Sobotka_36_1981_1_69-75.pdf
2. BASANIEC, T. – MARKOWSKI, D. „Portret w twierdzy“ (o nieznanym obrazie A. I. Korzuchina) In *Acta Universitatis Nicolai Copernici*, 2013, č. 44, s. 349–391. Dostępne on-line [cit. 6.3.2019]: http://apcz.umk.pl/czasopisma/index.php/AUNC_ZiK/article/view/AUNC_ZiK.2013.015/4494
3. CZARTORYSKA, I. E. *Poczet pamiątek zachowanych w Domu Gotyckim w Puławach*. Warszawa: W Drukarni Banku Polskiego, 1828. 128 s. Dostępne on-line [cit. 6.3.2019]: <https://fbc.pionier.net.pl/details/nnhT4S3>
4. DIENSTBIER, J. Marná a pomíjivá láska. Nástěnné malby žirovnické světnice a výmalba pozdě gotických světských interiérů. In *Umění*, 2017, roč. LXV, č. 1, s. 2–25. Dostępne on-line [cit. 6.3.2019]: https://www.academia.edu/34853821/Marn%C3%A1_a_pom%C3%ADjiv%C3%A1_l%C3%A1ska._N%C3%A1st%C4%9Bnn%C3%A9_malby_%C5%BEirovnick%C3%A9_sv%C4%9Btnice_a_v%C3%BDmalba_pozdn%C4%9B_gotick%C3%BDch_prof%C3%A1nn%C3%ADch_prostor_%C4%8Desk%C3%A1_verze_Czech_version_of_Vain_and_Transitory_Love_in_Um%C4%9Bn%C3%AD_Art_LXV_2017_2_25
5. *Do szanownych wysłańców polskich na Sejm w Kromieryżu od brata wygnańca, bezpiecznego ze strony legalnej, ale solidarnie z tulactwem miłosierdziem Bożem*

- złączonego. Kraków 1848. Dostępne on-line [cit. 6.3.2019]:
<https://fbc.pionier.net.pl/details/nnczxV7>
6. DUNIN BORKOWSKI, L. *Sejm ustawodawczy rakuzki ze szczególniejszą uwagą na poselswo polskie. Część druga*. Poznań: Księgarnia Jana Konstantego Żupańskiego, 1850. 160 s. Dostępne on-line [cit. 6.3.2019]:
<https://jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/publication/272687/edition/260794/content>
7. FIJAŁKOWSKI, W. Ogród królewski w Wilanowie i jego współczesna rewaloryzacja. In *Ochrona Zabytków*, 1996, č. 2, s. 109–125. Dostępne on-line [cit. 6.3.2019]:
[http://bazhum.muzhp.pl/media//files/Ochrona_Zabytkow/Ochrona_Zabytkow-r1996-t49-n2_\(193\)/Ochrona_Zabytkow-r1996-t49-n2_\(193\)-s109-125/Ochrona_Zabytkow-r1996-t49-n2_\(193\)-s109-125.pdf](http://bazhum.muzhp.pl/media//files/Ochrona_Zabytkow/Ochrona_Zabytkow-r1996-t49-n2_(193)/Ochrona_Zabytkow-r1996-t49-n2_(193)-s109-125/Ochrona_Zabytkow-r1996-t49-n2_(193)-s109-125.pdf)
8. GAJDEK, A. Rekonstrukcja ogrodu kwiatowego w Kromieryżu (Czechy). Kulturowe, edukacyjne i turystyczne znaczenie ogrodów zabytkowych. In *Topiarius. Studia krajobrazowe*, 2015, č. 1, s. 11–23, Dostępne on-line [cit. 6.3.2019]:
https://www.researchgate.net/publication/318563067_REKONSTRUKCJA_OGRODU_KWIATOWEGO_W_KROMIERYZU_CZECHY_KULTUROWE_EDUKACYJNE_I_TURYSTYCZNE_ZNACZENIE_OGRODOW_ZABYTKOWYCH_RECONSTRUCTION_OF_THE_FLOWER_GARDEN_AT_KROMERIZ_CZECH_REPUBLIC_CULTURAL_EDUCATIONAL
9. JAGIEŁŁO, M. – BRZEZOWSKI, W. Ogrody rezydencji gorzanowskiej w XVII i XVIII w. In *Architectus*, 2016, č. 4, s. 23–52. Dostępne on-line [cit. 6.3.2019]:
<http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-137555f7-3eda-4b83-bb75-917af9191fa5>
10. KLISTAŁA, J. *Martyrologium mieszkańców Zaolzia w latach 1939-1945. Słownik biograficzny. Tom II (K-O)*. Cieszyn: Stowarzyszenie Wszechnica, 2013. 459 s. ISBN 9788392449546.
11. KONOPNICKA, M. *Poezye VIII*. Warszawa etc.: Gebethner i Wolff, 1915. 116 s.
12. KROH, A. *Praga. Przewodnik*. Pruszków: Rewansz, 2007. 440 s. ISBN 978-83-89188-62-5.

13. MACIUK, M. – LASKOSZ, J. Z dziennika Antoniego Wagi... Karlowe Wary i Praga – 1868 r. In *Historia Slavorum Occidentis*, 2015, č. 1, s. 64–113. Dostępne on-line [cit. 28.3.2019]:

[http://bazhum.muzhp.pl/media//files/Historia_Slavorum_Occidentis/Historia_Slavorum_Occidentis-r2015-t1\(8\)/Historia_Slavorum_Occidentis-r2015-t1\(8\)-s94-113/Historia_Slavorum_Occidentis-r2015-t1\(8\)-s94-113.pdf](http://bazhum.muzhp.pl/media//files/Historia_Slavorum_Occidentis/Historia_Slavorum_Occidentis-r2015-t1(8)/Historia_Slavorum_Occidentis-r2015-t1(8)-s94-113/Historia_Slavorum_Occidentis-r2015-t1(8)-s94-113.pdf)

14. MALER, K. *Kościół katolicki na ziemi głubczyckiej w latach 1742-1945. Dzieje pruskiej części archidiecezji ołomunieckiej – komisariatu kietrzańskiego i wikariatu generalnego w Branicach. Tom 1.* Opole: Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Płaskowyż Dobrej Ziemi”, 2017. 326 s. Dostępne on-line [cit. 10.3.2019]:

<https://www.sbc.org.pl/dlibra/publication/335381/edition/316895/content?ref=desc>

15. MANDZIUK, J. Biskupi pochodzący ze Śląska. In *Saeculum Christianum: pismo historyczno-społeczne*, 2008, č. 1, s. 29–55. Dostępne on-line [cit. 6.3.2019]:

http://bazhum.muzhp.pl/media//files/Saeculum_Christianum_pismo_historyczne/Saeculum_Christianum_pismo_historyczne-r2008-t15-n1/Saeculum_Christianum_pismo_historyczne-r2008-t15-n1-s29-55/Saeculum_Christianum_pismo_historyczne-r2008-t15-n1-s29-55.pdf

16. MYŠÁK, M. (ed.) *Kroměřížská zámecká knihovna. Katalog 1691.* Olomouc: Muzeum Umění Olomouc, 2018, 391 s. ISBN 978-80-88103-39-4.

17. *Nazwy miejscowości i regionów.* Příloha k publikaci *Wademecum tłumacza. Wskazówki redakcyjne dla tłumaczy.* Luksemburg, 2019. Dostępne on-line [cit. 6.3.2019]: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/names_regions_places_pl.pdf

18. OSZCZANOWSKI, P. *Kościół Trójcy Świętej w Żórawinie. Przewodnik.* Wrocław: ARGİ s.c., 2012, 80 s. ISBN 978-83-60425-82-4.

19. PAPROCKI, B. *Gniazdo Cnoty, zkąd herby rycerstwa sławnego Królestwa Polskiego swój początek mają.* Kraków, 1578.

20. PAULI, Ż. Wiadomość o życiu i pismach Bartłomieja Paprockiego. In *Paprocki, B. Herby rycerstwa polskiego przez Bartosza Paprockiego zebrane i wydane r. p. 1584.* Kraków: Nakładem wydawnictwa Biblioteki Polskiej, 1858. 13 s. Dostępne on-line [cit. 6.3.2019]:

<https://jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/publication/371908/edition/354397/content>

21. PETRAŠ, O. Kompozycje Marcina Mielczewskiego w archiwum arcybiskupim w Kromieryżu. In *Sobotka*, 1951, č. 6, s. 157–172. Dostupné on-line [cit. 14.3.2019]: <http://sobotka.uni.wroc.pl/6-1951/>
22. RYKOWSKI, M. *Harmoniemusik – społeczny i artystyczny fenomen kultury muzycznej Europy Środkowej w XVIII i I połowie XIX wieku*. Disertační práce. Poznań: Uniwersytet im. Adama Mickiewicza: Wydział Historyczny, 2010. Dostupné on-line [cit. 6.3.2019]: http://repozytorium.amu.edu.pl:8080/bitstream/10593/812/1/Rykowski_PhD.pdf
23. SEKOWSKI, R. *Koniec średniowiecza i kształtowanie się podstaw ustrojowych księstw opolskiego i raciborskiego (Szkice i wypisy źródłowe)*. Opole: Kalety: Wydawnictwo Piotr Kalinowski, 2011. 131 s. Dostupné on-line [cit. 6.3.2019]: <http://obc.opole.pl/Content/2455/koniec.pdf>
24. SIKORA, D. Zarys historii ochrony i konserwacji zabytków sztuki ogrodowej w Polsce. In *Ochrona Zabytków*, 2016, č. 1, s. 105–142. Dostupné on-line [cit. 6.3.2019]: <https://nid.pl/upload/iblock/6f8/6f867a1e95397a923786e7e70b5c80c2.pdf>
25. SMOLKA, F. J. *Dziennik Franciszka Smolki: 1848-1849 w listach do żony*. Warszawa: Gebethner i Wolff, 1913. 369 s. Dostupné on-line [cit. 9.3.2019]: <http://dlibra.umcs.lublin.pl/dlibra/docmetadata?id=13004&from=publication>
26. TUŁOWIECKA, A. *Herbarze i quasi-herbarze. Wokół konstrukcji genologicznych Bartosza Paprockiego*. Disertační práce. Katowice: Uniwersytet Śląski w Katowicach: Wydział Filologiczny, 2009. Dostupné on-line [cit. 6.3.2019]: <https://sbc.org.pl/Content/19426/doktorat3007.pdf>
27. TURSKI, S. – WYSZKOWSKI, M. *Lubelszczyzna. Przewodnik.*, Lublin: BESPOL, 2006. 348 s. ISBN 978-83-923060-0-9.
28. ZATLOUKAL, O. (red.) *Arcibiskupský zámek a zahrady v Kroměříži. Průvodce*. Kroměříž: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Kroměříži a Muzeum umění Olomouc – Arcidiecézní muzeum Kroměříž, 2018. 224 s. ISBN 978-80-87231-06-1 (NPÚ), 978-80-87149-41-6 (MUO).
29. ZATLOUKAL, O. (red.) *Archbishop's chateau and gardens in Kroměříž. Guidebook*. Kroměříž: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště

v Kroměříži a Muzeum umění Olomouc – Arcidiecézní muzeum Kroměříž, 2011. 224 s. ISBN 978-80-87231-06-7 (NPÚ), 978-80-87149-41-6 (MUO).

30. ZYCH, M. (ed.) *Urzędowy wykaz polskich nazw geograficznych świata*. Warszawa: Główny Urząd Geodezji i Kartografii, 2013. 833 s. Dostupné on-line [cit. 6.3.2019]: http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/wykaz_polskich_nazw_geograficznych.pdf

SLOVNÍKY A ENCYKLOPEDIÉ (VČETNĚ INTERNETOVÝCH)

1. DUBISZ, S. (ed.) *Uniwersalny słownik języka polskiego*. Tom 3, P– Ś. Warszawa: Wydawnictwo naukowe PWN, 2003. 1611 s. ISBN 83-01-13868-8.

2. CHLEBDA, W. – DOBROTOVÁ, I. (eds.) *Tematický česko-polsko-ruský, polsko-česko-ruský slovník pohraničí: Tematyczny czesko-polsko-rosyjski, polsko-czesko-rosyjski słownik pogranicza*. Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, 2015. 315 s. ISBN 978-83-7395-645-2.

3. Informator. *Wielki słownik języka polskiego* [online]. Instytut Języka Polskiego PAN. Datum poslední modifikace: 25.1.2013. [Cit. 22.3.2019]. Dostupné z: https://wsjp.pl/index.php?id_hasla=33964&id_znaczenia=4321710&l=11&ind=0

4. KNAPPOVÁ, M. Chrématonymum. In KARLÍK, P. – NEKULA, M. – PLESKALOVÁ, J. (eds.) *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. Masarykova univerzita, ©2012–2018. [Cit. 13.4.2019]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/CHRÉMATONYMUM>

5. KRČMOVÁ, M. Odborný styl. In KARLÍK, P. – NEKULA, M. – PLESKALOVÁ, J. (eds.) *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. Masarykova univerzita, ©2012–2018. [Cit. 13.4.2019]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/ODBORN%C3%9D%20STYL>

6. KUBALSKA-SULKIWEICZ, K. (ed.) *Słownik terminologiczny sztuk pięknych*, Warszawa: PWN, 1996. 479 s. ISBN 8301117850

7. PLESKALOVÁ, J. Bionymum. In KARLÍK, P. – NEKULA, M. – PLESKALOVÁ, J. (eds.) *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. Masarykova univerzita, ©2012–2018. [Cit. 13.4.2019]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/BIONYMUM>

8. PLESKALOVÁ, J. Vlastní jména – třídění. In KARLÍK, P. – NEKULA, M. – PLESKALOVÁ, J. (eds.) *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. Masarykova univerzita, ©2012–2018. [Cit. 13.4.2019]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/VLASTN%C3%8D%20JM%C3%89NA%20%E2%80%93%20T%C5%98%C3%8DD%C4%9AN%C3%8D>
9. Průvodce. *Slovník spisovného jazyka českého* [online]. Ústav pro jazyk český, v. v. i, ©2011. [Cit. 22.3.2019] Dostupné z: <https://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?hledej=Hledat&heslo=pr%C5%AFvodce&sti=EMPTY&where=hesla&hsubstr=no>
10. Przewodnik. *Wielki słownik języka polskiego* [online]. Instytut Języka Polskiego PAN. Datum poslední modifikace: 22.12.2010. [Cit. 22.3.2019] Dostupné z: http://www.wsjp.pl/index.php?id_hasla=5120&id_znaczenia=4771786&l=21&ind=0
11. SIATKOWSKI, J. – BASAJ, M. *Slovník česko-polski*. Warszawa: Wiedza Powszechna, 2002. 1118 s. ISBN 83-214-1244-0.
12. SOBOL, E. (red.) *Nowy słownik języka polskiego*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2002. 1311 s. ISBN 83-01-13675-8.
13. Von. *Slovníky* [online]. WN PWN SA, ©1997–2019. [Cit. 12.4.2019]. Dostupné z: <https://sjp.pwn.pl/szukaj/von.html>

OSTATNÍ

1. ADAMUSOVÁ, J. – BERNÁTOVÁ, Z. – RICHTEROVÁ, A. – MYŠÁK, M. Zbiory inkunabułów w Bibliotece Pałacowej w Kromieryżu. In *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne*. 2018, č. 110, s. 9–22. Dostupné on-line [cit. 12.3.2019]: http://www.abmk.kul.pl/jana-adamusova-zuzana-bernatova-miroslav-mysak-aneta-richterova-zbiory-inkunabulow-w-bibliotece-palacowej-w-kromieryzu-kromeriz.art_84284.html
2. FALKOWSKI, S. – STEPIEŃ, P. *Ciężkie norwidy czyli subiektywny przewodnik po literaturze polskiej*. Warszawa: Świat Książki – Bertelsmann Media, 2009. 704 s. ISBN 9788324706181.
3. HLUŠIČKOVÁ, P. – MORGANTI, D. - WANKOVÁ, W. K. – ZLATOHLÁVEK, M. – ZLATOHLÁVKOVÁ, E. *Kroměřížský kabinet kresby: kresby starých mistrů*. –

The Kroměříž Collection of Drawings: drawings by old masters. Přeložil Martin KOLÁŘ. Olomouc: Muzeum umění Olomouc, 2016. 143 s. ISBN 978-80-88103-16-5.

4. JASKUŁA, Z. a kol. *Literacki atlas Polski: przewodnik turystyczny.* Kraków: Amistad etc., 2007. 336 s. ISBN 9788375600216.

5. KILIAŃCZYK-ZIĘBA, J. (ed.) *Przewodnik abo Kościołów krakowskich krótkie opisanie wydany w 1603 z widokami Krakowa, którego już nie ma.* Kraków: Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych „Universitas“, 2002. 170 s. ISBN: 832420153X.

6. KRZYSZTOFIAK, M. *Przewodnik po literaturach skandynawskich: podręcznik akademicki.* Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM, 2000. 217 s. ISBN 8323210713.

7. *Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków – stan na 31 marca 2019 r. Woj. śląskie.* 142 s. Dostępne on-line [cit. 12.3.2019]: https://www.nid.pl/pl/Informacje_ogolne/Zabytki_w_Polsce/rejestr-zabytkow/zestawienia-zabytkow-nieruchomych/stan%20na%2030.09.2018/SLS-rej.pdf

INTERNETOVÉ STRÁNKY

1. Aukcja nr 53. *Warszawskie Centrum Numizmatyczne. Marek Kondrat* [online]. WCN, ©2011. [Cit. 12.4.2019]. Dostępne z:

<https://wcn.pl/auctions/53/browse?cat=9893>

2. Brudnopis adresu kleru i akademików ołomunieckich dla biskupa Ołomuńca Leopolda Fryderyka. *Śląska Biblioteka Cyfrowa* [online]. Biblioteka Śląska w Katowicach. [Cit. 19.4.2019]. Dostępne z:

<https://www.sbc.org.pl/dlibra/publication/50485/edition/47024>

3. Czechy czy Republika Czeska. *Poradnia językowa.* [online]. WN PWN SA, ©1997–2019. [Cit. 12.4.2019]. Dostępne z: <https://sjp.pwn.pl/poradnia/haslo/Czechy-czy-Republika-Czeska:3117.html>

4. European Master's in translation. *European Commission* [online]. [Cit. 12.4.2019]. Dostępne z: https://ec.europa.eu/info/resources-partners/european-masters-translation-emt_en

5. Jazyková poradna. *Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky* [online]. Středisko společných činností AV ČR, v. v. i. [Cit. 12.4.2019]. Dostupné z: <http://www.ujc.cas.cz/jazykova-poradna/zakladni-kontakty.html>
6. Kromieryż czy Kromierzyż. *Poradnia językowa* [online]. WN PWN SA, ©1997–2019 [Cit. 12.4.2019]. Dostupné z: <https://sjp.pwn.pl/poradnia/haslo/;14139>
7. Królewska Galeria Obrazów. Kolekcje. *Łazienki Królewskie* [online]. [Cit. 12.4.2019]. Dostupné z: <https://www.lazienki-krolewskie.pl/pl/katalog/historia-krolewskiej-kolekcji/historia-kolekcji-obrazow>
8. ŁANUSZKA, M. Madonna z poziomką. In *Poszukiwania czyli tropienie ciekawostek w sztuce* [online]. 1.9.2017 [cit. 3.4.2019]. Dostupné z: <http://poszukiwania.pl/blog/2017/09/01/madonna-z-poziomka/>
9. *Łazienki Królewskie* [online]. [Cit. 12.4.2019]. Dostupné z: <https://www.lazienki-krolewskie.pl/pl>
10. MINAKOWSKI, M. J. *Wielka genealogia Minakowskiego (Wielcy.pl)* [online]. Dr Minakowski Publikacje Elektroniczne, ©2002–2018. [Cit. 12.4.2019]. Dostupné z: <http://www.sejm-wielki.pl/b/hi.13071>
11. Muzeum w Pilźnie. Wydawnictwa. *Muzeum regionalne w Pilźnie. Odbicie naszej przeszłości* [online]. Muzeum Regionalne w Pilźnie, ©2015. [Cit. 21.3.2019] Dostupné z: <http://www.muzeumpilzno.pl/wydawnictwa>
12. Nazewnictwo geograficzne świata. *Komisja Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej (KSNG)* [online]. KSNG ©2002–2016. [Cit. 12.4.2019]. Dostupné z: http://ksng.gugik.gov.pl/wydawnictwa_ngs.php
13. Nazwiska włoskie. *Zasady pisowni i interpunkcji*. [online]. WN PWN SA ©1997–2019. [Cit. 12.4.2019]. Dostupné z: <https://sjp.pwn.pl/zasady/Nazwiska-wloskie;629631.html>
14. NCZK. Odborné publikace. Národní památkový ústav. *Územní odborné pracoviště v Kroměříži* [online]. Národní památkový ústav, ©2014. [Cit. 22.3.2019] Dostupné z: <http://www.nczk.cz/odborne-publikace.html>
15. NCZK. Projekt NCZK. *Národní památkový ústav. Územní odborné pracoviště v Kroměříži* [online] Národní památkový ústav, ©2014. [Cit. 22.3.2019] Dostupné z: <http://www.nczk.cz/projekt-nczk.html>

16. Ogród Królewski XVIII w. Ogrody. *Łazienki Królewskie* [online]. [Cit. 12.4.2019]. Dostępne z: <https://www.lazienki-krolewskie.pl/pl/ogrody/ogrod-krolewski-xviii-wieku>
17. OSMÓLSKI, P. Kromieryż. Czeski wybrali je najpiękniejszym miastem Czech. In *Osmol. Notatki z podróży*. [online] 4.4.2018 [cit. 12.4.2019]. Dostępne z: <https://www.osmol.pl/2018/04/kromieryz-czesi-wybrali-je-najpiekniejszym-miastem-czech/>
18. Pałac Myślewicki. Architektura. *Łazienki Królewskie* [online]. [Cit. 12.4.2019]. Dostępne z: <https://www.lazienki-krolewskie.pl/pl/architektura/palac-myslewicki>
19. Pałac na Wyspie. Architektura. *Łazienki Królewskie* [online]. [Cit. 12.4.2019]. Dostępne z: <https://www.lazienki-krolewskie.pl/pl/architektura/palac-na-wyspie>
20. Pałac w Chałupkach. *Wikipedia* [online]. Poslední aktualizace 3.11.2018. [Cit. 12.4.2019]. Dostępne z: https://pl.wikipedia.org/wiki/Pa%C5%82ac_w_Cha%C5%82upkach;
[https://www.palacewpolsce.pl/palace/hotel -
_restauracja_zamek_w_chalupkach/historia.html](https://www.palacewpolsce.pl/palace/hotel_-_restauracja_zamek_w_chalupkach/historia.html)
21. *Poradnia językowa* [online]. WN PWN SA ©1997–2019. [Cit. 12.4.2019]. Dostępne z: <https://sjp.pwn.pl/poradnia/>
22. ŠKÁPIKOVÁ, J. – MORAVEC, D. – PETÁKOVÁ, H. Bedekr. In *Český rozhlas*. [online]. 11.3.2014 [cit. 21.3.2019] Dostępne z: https://www.rozhlas.cz/cesky/puvodslov/_zprava/bedekr--1350082
23. *Turistický portál města Kroměříže* [online]. Město Kroměříž. [Cit. 12.4.2019]. Dostępne z: <http://www.kromeriz.eu/pl/>
24. *Zámek Kroměříž* [online]. Národní památkový ústav. [Cit. 12.4.2019] Dostępne z: <https://www.zamek-kromeriz.cz/pl>

ANOTACE

Jméno a příjmení: Katarzyna Wiktorja Myšáková Szwed

Název fakulty a katedry: Filozofická fakulta, Katedra slavistiky – sekce polonistiky

Název práce v českém jazyce: Problematika překlada průvodce Arcibiskupským zámekem a zahradami v Kroměříži

Název práce v anglickém jazyce: Problematic Aspects of Translating a Guidebook to Archbishop's Chateau and Gardens in Kroměříž

Vedoucí práce: Mgr. Jan Jeništa, Ph.D.

Počet příloh: 0

Počet znaků: 159 341

Počet stran: 83

Počet zdrojů a literatury: 107

Klíčová slova: překlad odborného textu, terminologie, vlastní jména, překladatelské kompetence, translatické problémy, paralelní texty

Diplomová práce pojednává o problematice překlada průvodce Arcibiskupským zámekem a zahradami v Kroměříži do polštiny. Zabývá se mj. vnímáním žánru průvodce v polském prostředí, specifickými aspekty překlada odborného textu humanitního zaměření, překladatelskými kompetencemi, paralelními texty a typickými překladatelskými problémy jako translatic vlastních jmen a termínů. Součástí práce je tabulka ekvivalentů vlastních jmen a česko-polský glosář.

ABSTRACT

The master's thesis discusses the problematic aspects of translating a guidebook to Archbishop's Chateau and Gardens in Kroměříž from Czech into Polish. The thesis focuses on the perception of a guidebook genre in Poland, the specific aspects of the specialized translating in humanities, the translation competences, the parallel texts, the typical translation problems such as the translation of proper names and terms and other issues. The thesis includes a table of equivalents of proper names and a Czech-Polish glossary.

key words: specialized translation, terms, proper names, translation competences, translation problems, parallel texts